MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
MYKOLO ROMERIO TEISĖS MOKYKLOS
PRIVATINĖS TEISĖS INSTITUTAS

GYTIS BRAZAUSKAS
CIVILINĖ IR VERSLO TEISĖ

PASLAUGŲ TEIKIMO SUTARTIES KVALIFIKAVIMO VARTOJIMO SUTARTIMI YPATUMAI

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas – Doc. dr. L. Novikovienė

Vilnius, 2019

TURINYS

ĮVADAS 3
1. VARTOJIMO SUTARTIES KONCEPCIJA EUROPOS SĄJUNGOJE IR LIETUVOS NACIONALINĖJE TEISĖJE 7
1.1. Silpnesnės sutarties šalies principas 8
1.2. Vartojimo sutartis Europos Sąjungos ir Lietuvos teisinėse sistemose 9
1.3. Vartotojo sąvokos koncepcija Europos Sąjungoje ir Lietuvos nacionalinėje teisėje 12
1.3.1. Subjektyviojo vartotojo apibrėžimo požymio specifika 13
1.3.2. Objektyviojo vartotojo apibrėžimo požymio specifika 16
1.3.2.1. Dvigubo naudojimo tikslu sudaromos sutartys 17
1.4. Verslininko samprata Europos Sąjungos ir Lietuvos nacionalinėje teisėje 20
1.4.1. Subjektyvus verslininko požymis 21
1.4.2. Objektyvus verslininko požymis 22
2. PASLAUGŲ TEIKIMO SUTARTIES SAMPRATA IR KVALIFIKAVIMAS VARTOJIMO SUTARTIMI 25
2.1. Paslaugų apibrėžimas Europos Sąjungos teisės aktuose ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje 25
2.2. Paslaugų teikimo sutarties samprata Europos Sąjungos teisėje 31
2.3. Paslaugų teikimo sutartis Lietuvos nacionalinėje teisėje 34
2.3.1. Paslaugų teikimo sutarties apibrėžimas 34
2.3.2. Paslaugų teikimo sutarties atribojimas nuo kitų sutarčių rūšių 35
2.4. Atlygintinų paslaugų teikimo sutarties kvalifikavimo vartojimo sutartimi bendrieji bruožai 37
3. VARTOJIMO SANTYKIŲ KVALIFIKAVIMAS ATSKIROSE ATLYGINTINŲ PASLAUGŲ TEIKIMO SUTARČIŲ RŪŠYSE 42
3.1. Teisinių paslaugų teikimo sutarties samprata 42
3.2. Teisinių paslaugų sutarties kvalifikavimo vartojimo sutartimi ypatumai. 44
3.3. Asmens sveikatos priežiūros paslaugų sutarties samprata 49
3.4. Asmens sveikatos priežiūros paslaugų sutarties kvalifikavimas vartojimo sutartimi 52
3.5. Organizuotos turistinės kelionės sutarties samprata ir kvalifikavimo aspektai 56
3.5.1. Organizuotos turistinės kelionės sutarties turinio elementai 57
3.6. Organizuotos turistinės kelionės sutarties kvalifikavimas vartojimo sutartimi 62
IŠVADOS 66
PASIŪLYMAI 68
LITERATŪROS SĄRAŠAS 69
ANOTACIJA 79
ABSTRACT 80
SANTRAUKA 81
SUMMARY 82

ĮVADAS

Tiriama problema. Baigiamajame darbe keliamas klausimas ar esamas vartotojo apibrėžimas yra pakankamai veiksmingas tinkamai kvalifikuoti paslaugų teikimo sutartį vartojimo sutartimi bei ar yra poreikis išskirti atskirus specialius paslaugų sutarties kvalifikavimo vartojimo sutartimi kriterijus nuo kitų rūšių vartojimo sutarčių?

***Tyrimo aktualumas*.** Tiek Europos Sąjungos, tiek nacionaliniu mastu vartotojų teisių apsauga socialiniu ir teisiniu požiūriu užima reikšmingą vietą. Sutartyje dėl Europos Sąjungos veikimo numatoma, jog vartotojų apsauga yra viena iš prioritetinių sričių, o vartojimo santykių svarba veda Europos Sąjungą prie visiškos vartotojų teisių apsaugos priemonių harmonizavimo idėjos[1]. Tuo tarpu Lietuvos Respublikos Konstitucijoje vartotojų interesų įtvirtinimas kaip valstybės ginamos vertybės, suponuoja vartotojų teisų gynimo priskyrimą viešajam interesui. Vartojimo santykiai, kaip ir didžioji dalis civilinėje apyvartoje atliekamų sandorių, yra sukuriami sudarant sutartis. Vartotojams, sudarant sutartis su verslininkais, tenka silpnesniosios šalies vaidmuo, todėl preziumuojama, jog vartotojai, lyginant su prekes ar paslaugas siūlančiais kontrahentais, stokoja specialių žinių bei patyrimo, dėl to atsiduria nelygiavertėje padėtyje[2]. Be valstybės įsikišimo taikant specialią vartotojų apsaugą, verslininkų piktnaudžiavimas vartotojų atžvilgiu būtų nevaržomas. Kadangi vartotojų apsauga yra faktiškai taikoma tik toms sutartims, kurios atitinka vartojimo sutarčių kvalifikavimo kriterijus, tik nuo tinkamo sutarties kvalifikavimo priklausys praktiškas viešojo intereso įgyvendinimas.

Teisės doktrinoje suformuluotos vartojimo sutarčių kvalifikavimo taisyklės, vartotojo samprata, yra taikoma visoms sutarčių rūšims kvalifikuoti, kurios gali būti priskirtos vartojimo sutarčių grupei. Tačiau paslaugų teikimo sutarties kaip vienos sutarčių klasifikavimo rūšių samprata yra ganėtinai plati, pagal sutarties dalyką gali būti skirstoma į atskirų sričių paslaugų teikimo sutartis, o dauguma jų turi savitą specifiką. Abstrakčios vartotojo sąvokos pritaikymas kvalifikuojant paslaugų teikimo sutartis vartojimo sutartimis yra problematiškas. Tai iliustruoja gausus teisinių ginčų dėl paslaugų sutarties kvalifikavimo vartojimo sutartimi kiekis Lietuvos teismuose, taip pat atkreipiamas dėmesys, kad nuo paskutinių plataus masto mokslinės teisinės doktrinos darbų praėjo pokyčių metai, kuriais buvo priimtos kelios svarbios vartotojų teisių apsaugą reglamentuojančios direktyvos, atitinkamai keitėsi nacionaliniai teisės aktai bei teismų praktika. Kadangi 2011 m. spalio 25 Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2011/83/ES Dėl

[1] Arndt Künnecke „Naujieji ES vartotojų teisių apsaugos standartai? Nauja vartotojų teisių direktyva 2011/83/ES“, *Jurisprudencija* 20(3), (2013): 968, https://www3.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/1501/1445.

[2] Lina Novikovienė „Vartojimo sutarties sampratos probleminiai aspektai“, iš *Vartotojų teisių apsaugos Europos Sąjungoje teisiniai aspektai: vartotojo, kaip sutarties šalies, apsauga: mokslo darbų rinkinys*, Lina Novikovienė (Vilnius : Mykolo Romerio universitetas, 2013), 16.

vartotojų teisių bei Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse pateikiama skirtinga paslaugų sutarties samprata, būtinas paslaugų teikimo sutarties apibrėžtumas. Tuo tarpu praktinė paslaugų teikimo sutarčių kvalifikavimo problema reikalauja detalaus tyrimo bei pasiūlymų padėsiančių išspręsti šios sutarčių rūšies kvalifikavimą bei silpnesniosios sutarties šalies apsaugos principo įgyvendinimą vartojimo santykiuose.

Darbo mokslinis naujumas ir temos ištyrimo lygis. Vartojimo sutarčių instituto tyrimas nėra nauja tematika teisės doktrinoje. D. Bublienės monografijoje „Vartojimo sutarčių nesąžiningų sąlygų kontrolė“ [3] yra detaliai analizuojamas vartojimo sutarčių turinys ir sutarčių sąlygų sąžiningumas, t. y., orientuojamasi į vartotojų apsaugos taikymą, kai sutartis jau yra priskirta vartojimo sutarčių grupei. Tačiau pačiam sutarčių kvalifikavimo momentui yra skiriamas ganėtinai mažas dėmesys. Tai pat detaliai vartojimo teisinius santykius nagrinėjo L. Novikovienė. Mykolo Romerio universiteto, Savojos universiteto, Santiago de Compostela universiteto, VŠĮ Europos vartotojų centro mokslo darbų rinkinyje „Vartotojų teisių apsaugos Europos Sąjungoje teisiniai aspektai: vartotojo, kaip sutarties šalies, apsauga“ įtrauktas L. Novikovienės pranešimas „Vartojimo sutarties sampratos probleminiai aspektai“ pabrėžia tinkamo vartojimo sutarties kvalifikavimo svarbą. Pastarajame pranešime autorė analizuoja esminius sutarčių kvalifikavimo vartojimo sutartimi požymius, tačiau neišskiriami ir nedetalizuojami atskirų vartojimo sutarčių rūšių kvalifikavimo ypatumai.

Taip pat paminėtina, kad atskiri vartojimo sutarčių klausimai buvo nagrinėjami ir magistro baigiamuosiuose darbuose. Nagrinėjamos temos atžvilgiu verta paminėti keletą darbų, pvz. T. Druseikaitės nagrinėtus vartojimo pirkimo – pardavimo sutarčių ypatumus [4], bei J. Mikelaitytės nagrinėtą „Vartotojo samprata teisės aktuose, teismų praktikoje ir teisės doktrinoje“[5], kurioje nagrinėjama nevienareikšmė vartotojo samprata plačiame kontekste.

Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad teisės doktrinoje nėra darbų orientuotų į paslaugų teikimo sutarties institutą vartojimo sutarčių kvalifikavimo požiūriu, dėl to šis darbas bus pirmasis tiesiogiai skirtas būtent paslaugų teikimo sutarčių kvalifikavimui.

Tyrimo tikslas. Nustatyti paslaugų teikimo sutarties kvalifikavimo vartojimo sutartimi ypatumus įvertinant atskiras paslaugų teikimo sutarčių rūšis bei lyginant su kitomis vartojimo sutarčių rūšimis.

---

[3] Danguolė Bublienė, *Vartojimo sutarčių nesąžiningų sąlygų kontrolė* (Vilnius: Registrų centras, 2011).
[4] Toma Druseikaitė, „Vartotojo sąvokos problematika finansinių paslaugų aspektu” (magistro baigiamasis darbas, Mykolo Romerio universitetas, 2013), https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:35436862/datastreams/MAIN/content
[5] Juratė Mikelaitytė, „Vartotojo samprata teisės aktuose, teismų praktikoje ir teisės doktrinoje” (magistro baigiamasis darbas, Mykolo Romerio universitetas, 2013), https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:1990525/datastreams/MAIN/content

Tyrimo uždaviniai. Tam, kad būtų pasiektas tyrimo tikslas, keliami toliau išvardinami uždaviniai:

1. Ištirti vartojimo sutarčių kvalifikavimo kriterijus Europos Sąjungos ir Lietuvos teisinėse sistemose bei atskleisti vartotojo ir verslininko sampratas.
2. Atsižvelgiant į Europos Sąjungos teisę kaip vartojimo sutarčių šaltinį, ištirti paslaugų teikimo sutarties sampratą bei nustatyti paslaugų teikimo sutarčių rūšis, kuriose kyla vartojimo santykių kvalifikavimo problematika.
3. Palyginti paslaugų teikimo sutarties kvalifikavimo specifiką su kitų vartojimo sutarčių rūšių kvalifikavimu ir nustatyti šios sutarčių rūšies kvalifikavimo ypatumus.
4. Įvertinti paslaugų teikimo sutarčių kvalifikavimo taisykles bei jų efektyvumą Lietuvoje ir nustatyti specialių paslaugų teikimo sutarties kvalifikavimo taisyklių poreikį.

Baigiamojo darbo struktūra. Baigiamasis darbas susideda iš trijų skyrių:

Pirmajame baigiamojo darbo skyriuje tiriama Europos Sąjungos bei Lietuvos nacionaliniuose teisės aktuose reglamentuojami ir teismų praktikoje suformuoti bendrieji vartojimo sutarčių kvalifikavimo kriterijai.

Antrajame skyriuje nagrinėjama paslaugų teikimo sutarties samprata, kaip ji suprantama Europos Sąjungos ir Lietuvos teisinėse sistemose, doktrinoje bei praktikoje. Taip pat analizuojamas atlygintinų paslaugų teikimo sutarčių institutas ir bendrųjų vartojimo sutarčių kvalifikavimo kriterijų pritaikymas atlygintinų paslaugų teikimo sutartyse, nustatant šios sutarčių rūšies kvalifikavimo ypatumus.

Trečiajame skyriuje tiriamos atskiros atlygintinų paslaugų teikimo sutarčių rūšys, jų kvalifikavimo ypatumai, lyginant su vartojimo pirkimo-pardavimo, pavedimo sutartimis, nustatoma ar tiriamai sutarčių rūšiai reikia specialių kvalifikavimo kriterijų. Taip pat šioje dalyje įvertinamas vartotojo sampratos teisinio reglamentavimo keitimo poreikis Lietuvos nacionalinėje teisėje.

Baigiamajame darbe naudojami tyrimo metodai. Nustatant paslaugų sutarties kvalifikavimo vartojimo sutartimi ypatumus, t. y., skiriamuosius bruožus, plačiausiai šiame darbe yra naudojamas *lyginamasis* metodas.

Dogmatinis teisės metodas naudojamas apibrėžti vartotojo sampratą ir šios sampratos problematiką kvalifikuojant atskiras paslaugų teikimo sutartis. Taip pat šis metodas taikytinas vertinant nacionalinį ir kontinentinį vartojimo sutarčių kvalifikavimo reglamentavimą. Be to remiantis šiuo tyrimo metodu darbe yra formuojami pasiūlymai.

Apibendrinimo metodu formuojamos baigiamojo darbo išvados.

Kritinis metodas taikomas vertinant vyraujančios vartotojo ir verslininko sąvokos praktinį įgyvendinimą teismų praktikoje bei tiriant mokslinėje teisės doktrinoje teikiamas vartojimo sutarties subjektų sampratos koncepcijas.

Taip pat *dokumentų analizės* metodas, kurį taikant tiriami teisės aktai ir teismų praktika.

Baigiamojo darbo reikšmė. Pats darbe atliekamas tyrimas papildo vartotojų teisės doktriną bei identifikuoja praktikoje vyraujančias teisės taikymo problemas, taip skatindamas vartotojų apsaugos kokybės raidą. Darbe pateikiamos išvados bei pasiūlymai galėtų padėti išspręsti paslaugų sutarčių kvalifikavimo vartojimo sutartimis problemas, sumažinti teisinių ginčų dėl vartojimo sutarčių kvalifikavimo kiekį teismuose. Taip pat tyrimas galėtų būti reikšmingas teisės mokslininkams, kurie pasinaudodami šio tyrimo rezultatais galėtų toliau plėtoti vartotojo sampratos pritaikymo praktikoje klausimus ir tobulinti šį apibrėžimą siekiant tinkamo silpnesniosios sutarties šalies apsaugos principo įgyvendinimo paslaugų teikimo sutartyse. Taip pat baigiamasis darbas yra naudingas teisės studentams studijuojantiems vartotojų teisės dalyką, nes darbe pateikiama naudinga medžiaga siekiant suvokti sutarčių kvalifikavimą vartojimo sutartimis bei vartojimo sutarčių ypatumus.

Ginamasis teiginys. Atsižvelgdamas į specifines atskiras paslaugų teikimo sutarčių rūšis, poreikį įgyvendinti silpnesnės sutarties šalies apsaugos principą, Lietuvos Respublikos įstatymų leidėjas, įvertindamas Europos Sąjungos vartotojų apsaugą reglamentuojančių teisės aktų suderinamumo lygį, turėtų išplėsti vartotojo sąvoką subjektų atžvilgiu.

1. VARTOJIMO SUTARTIES KONCEPCIJA EUROPOS SĄJUNGOJE IR LIETUVOS NACIONALINĖJE TEISĖJE

Lietuvos Respublikos Konstitucijos (toliau – **Konstitucija**) 46 str. nustatyta, kad „*valstybė gina vartotojų interesus* [6] “. Eksplicitinis vartotojų interesų gynimo įtvirtinimas pamatiniame valstybės teisės akte suponuoja tai, kad vartotojų apsauga yra viešasis valstybės interesas[7]. Taip pat Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – **SESV**) 169 str. 1 d. vartotojų interesų aukšto lygio apsaugos užtikrinimas įvardinamas kaip vienas Europos Sąjungos siekių[8], kuris suformuoja viešąjį interesą Europos Sąjungos lygmeniu[9].

Pažymėtina, kad vartotojų apsauga yra priskiriama pasidalijamajai Europos Sąjungos ir valstybių narių kompetencijai (SESV 4 str. 2 d. f p.). Tai reiškia, kad šioje srityje valstybės narės gali veikti tuo atveju ir ta apimtimi, kiek šioje srityje nesiėmė veiksmų Europos Sąjunga[10]. Didžioji dalis Europos Sąjungos vartotojų teisių apsaugą reguliuojančių teisės šaltinių yra direktyvos, „*kurios yra privalomos kiekvienai valstybei narei, kuriai ji skirta, rezultato, kurį reikia pasiekti, atžvilgiu, bet nacionalinės valdžios institucijos pasirenka jos įgyvendinimo formą ir būdus*[11]“. Taip pat, remiantis SESV 169 str. 4 d., priemonės, kurių imasi Europos Sąjunga, analizuojamo straipsnio 1 d. tikslams pasiekti[12], nekliudo valstybėms narėms ir toliau laikytis savų arba imtis griežtesnių apsaugos priemonių, jeigu jos atitinka Europos Sąjungos teisę. Tai reiškia, kad Europos Sąjungos teisės aktai, reguliuojantys vartotojų apsaugą, yra privalomi valstybėms narėms, tačiau, pagal vartotojų teisių apsaugą reguliuojančių normų harmonizavimo lygį, valstybėms narėms leidžiama nustatyti vartotojų apsaugą sudarančius nacionalinius elementus tol, kol pasiekiami Europos Sąjungos direktyvoje nustatyti tikslai.

Todėl, siekiant įgyvendinti baigiamojo darbo tikslus, svarbu išanalizuoti Europos Sąjungos ir Lietuvos nacionalinės teisės aktų, reglamentuojančių vartotojų apsaugą, taikymo mechanizmą, apibrėžiant vartojimo sutarčių kvalifikavimo taisykles ir jomis įgyvendinamus principus.

---

[6] „Lietuvos Respublikos Konstitucija“, LRS, žiūrėta 2019 m. lapkričio 15 d., https://www.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm

[7] Lietuvos Aukščiausiasis Teismas „2009 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-502/2009“, LITEKO, žiūrėta 2019 m. lapkričio 15 d., http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=46983373-72a2-4c9a-b04e-f61e58648ba7

[8] „Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinė redakcija“, OJ, žiūrėta 2019 m. lapkričio 15 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX%3A12012E%2FTXT

[9] Europos Komisijos pranešimas „Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais aiškinimo ir taikymo gairės“ (2019/C 323/04), OJ, žiūrėta 2019 m. lapkričio 15 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A52019XC0927(01)&from=EN.

[10] „ES kompetencija“ oficiali Europos Sąjungos interneto svetainė, žiūrėta 2019 m. gruodžio 5 d., https://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/competences/faq?lg=lt#q1.

[11] SESV 288 str. 2 d.

[12] SESV 169 str. 1 d. įvardija, kad „*siekdama remti vartotojų interesus ir užtikrinti vartotojų aukšto lygio apsaugą, Sąjunga padeda užtikrinti vartotojų sveikatą, saugą ir ekonominius interesus, taip pat skatinti jų teisę į informaciją, švietiamąją veiklą ir burtis į organizacijas savo interesams ginti*“.

1.1. Silpnesnės sutarties šalies principas

Teisės doktrinoje yra teigiama, kad klasikinės sutarčių teisės pagrindinis požymis yra derybos ir sutarčių laisvės principas, dėl to teismų vaidmuo klasikinėje sutarčių teisėje yra labai mažas, sukuriantis galimybes stipresniajai sutarties šaliai dominuoti silpnesniosios sutarties šalies atžvilgiu. Šiuolaikinė sutarčių teisė, reaguodama į praktikoje gyvuojantį sutarties šalių nelygiavertiškumą, įgyvendino ***silpnesnės šalies apsaugos principą***, nustatydama tam tikras teisės subjektų grupes, kurios, atitinkančios nustatytus požymius, laikomos silpnesniąja šalimi. Kaip atskiros tokių subjektų grupės buvo išskirti **vartotojai**, darbuotojai ir nuomininkai. O šio principo raida lėmė būtinybės įgyvendinti vartotojų apsaugą pripažinimą. Įsivyravus silpnesnės šalies apsaugos principui, Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (toliau – **Teisingumo Teismas** arba **ESTT**) įvardino vartotoją kaip šalį, kuri yra laikoma silpnesne ir mažiau patyrusia teisiniuose reikaluose nei kita – komercinė sutarties šalis. Teismas, siekdamas vykdyti silpnesnės šalies apsaugą ir tinkamą jos interesų įgyvendinimą, bandė išplėsti vartotojo sąvoką turinio atžvilgiu, pasiremdamas ne pažodiniu (gramatiniu) teisės normos aiškinimu, bet normos tikslais.[13] „*Taigi silpnesnės šalies apsaugos principo sutarčių teisėje esmė yra ta, kad mažiau patyrusi ir ekonomiškai silpnesnė šalis būtų apsaugota nuo ekonomiškai stipresnės ir labiau patyrusios šalies. Būtent taip stengiamasi atkurti jėgų, arba, kitaip tariant, derybinės galios, pusiausvyrą, kuri prarandama, kai viena iš šalių yra stipresnė. Stipresnė šalis gali būti dėl įvairių priežasčių, dėl to, kad ji užsiima tam tikra veikla ir žino tos veiklos specifiką ir ypatumus, o kita šalis to nežino, dėl to, kad ji ekonomiškai galingesnė ir diktuoja tam tikras sutarčių sąlygas (net jei dėl tų sutarčių sąlygų ir yra deramasi individualiai), dėl to, kad sutarties šalis yra parengusi iš anksto standartines sutarčių sąlygas, ir kitų priežasčių. Vartotojai kaip silpnesnė sutartinių santykių šalis yra išskirti remiantis abstrakčiais, formaliais požymiais, laikantis išankstinės nuostatos, kad tam tikromis aplinkybėmis visi asmenys yra silpnesnė šalis, kitaip tariant, yra ekonomiškai silpnesni, mažiau patyrę, turintys mažiau informacijos.*“[14]

Taigi vartotojų apsauga Europos Sąjungoje susiformavo kaip sutarčių laisvės principo ribojimas siekiant atkurti sutarties šalių lygiateisiškumą. Šios apsaugos šaltiniu tapo silpnesnės šalies apsaugos principas, kuriuo remiantis mažiau patyrusi ir ekonominės galios stokojanti sutarties šalis turi būti apsaugota nuo ekonomiškai stipresnės, daugiau žinių ir patirties turinčios sutarties šalies.

[13] Danguolė Bublienė, „*Silpnesnės šalies apsaugos principo įgyvendinimas kontroliuojant nesąžiningas vartojimo sutarčių sąlygas*”, Jurisprudencija, Mokslo darbai, Vilnius 9(99) (2007): 42. https://www3.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/2680/2484

[14] *Ibid.*

1.2. Vartojimo sutartis Europos Sąjungos ir Lietuvos teisinėse sistemose

Analizuojant vartojimo sutarčių institutą, visų pirma pabrėžtina, kad vartojimo sutartys yra sutarčių grupė, kuriai yra priskiriamos atskiros sutarčių rūšys, t. y., nepaisant to, kad CK 6.160 str. 1 d. vartojimo sutartį įvardija sutarčių rūšimi, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – **LAT**) praktikoje yra suformuota, jog vartojimo sutartis iš tiesų yra platesnis darinys už rūšį, aiškiai įvardindamas sutarčių grupe[15], kurią praktiškai galima būtų prilyginti skėčio formos teisiniam dariniui, apimančiam atskiras sutarčių rūšis, kurios atitinka vartojimo teisiniams santykiams taikomus kriterijus.

Pagal sutarties dalyką, Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas[16] (toliau – **Civilinis kodeksas** arba **CK**) tiesiogiai išskiria vartojimo pirkimo–pardavimo (CK 6.350 – 6.370 str.), vartojimo nuomos (CK 6.504 – 6.511 str.), vartojimo rangos (CK 6.672 – 6.680 str.), paslaugų teikimo vartotojams sutartis (CK 6.716 str. 4 d.). Kitos sutarčių rūšys, kurios nėra tiesiogiai CK išskiriamos kaip vartojimo sutartys, gali būti kvalifikuojamos vartojimo sutartimis, jeigu atitinka visus vartojimo sutarčių kvalifikavimo kriterijus. „*Taigi vartojimo sutartiniai santykiai kvalifikuojami dviem lygmenimis. Pirma, pagal bendruosius požymius, kuriuos identifikavus, šalių sudaryta sutartis priskiriama vartojimo sutarčių grupei; šiuo pagrindu taikomos bendrosios vartotoją ginančios teisės normos. Antra, pagal dalyką šios sutartys gali būti priskiriamos atskirai vartojimo sutarčių rūšiai; tokiu atveju, be bendrųjų vartojimo sutarčių instituto normų, taikomi ir papildomi, specialūs, tik tai sutarties rūšiai būdingi silpnesniosios sutarties šalies teisių gynimo būdai*.“[17]

Tikslaus vartojimo sutarties ir jos elementų apibrėžimo reikšmingumą įvardina teisės doktrina. L. Novikovienė pranešime „Vartojimo sutarties sampratos probleminiai aspektai“ pabrėžė, kad „*aiškus vartojimo sutarties apibrėžimas, vienareikšmis jos išaiškinimas yra itin svarbūs siekiant apginti vartotojus, nes tik nuo tinkamo sutarties kvalifikavimo priklausys, kokios teisės normos bus taikomos atsiradusiems teisiniams santykiams. Nevienareikšmė šių sutarčių traktuotė gali sukelti papildomų doktrininių ir praktinių problemų. Todėl kiekvienu atveju turi būti įvertinama, ar sudarytai sutarčiai turi būti taikomi aukštesni vartotojų teises ginantys standartai, ar tokių standartų taikymas yra nereikalingas*.“ [18] Taigi autorė pabrėžia tinkamą sutarčių kvalifikavimą kaip vartotojų apsaugos pritaikymą lemiantį momentą.

---

[15] Lietuvos Aukščiausiasis Teismas „2006 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-141/2006“, LITEKO, žiūrėta 2019 m. gruodžio 5 d., http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=5344e587-71b3-47fc-9e5e-f99cfd9ad9ab

[16] „Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinis kodeksas“, TAR, https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8A39C83848CB/asr.

[17] Lietuvos Aukščiausiasis Teismas „Vartotojų teisių apsauga vartojimo sutartiniuose santykiuose: teisinio reguliavimo ir teismų praktikos apžvalga II“, LITEKO, žiūrėta 2019 m. gruodžio 5 d., 1. https://www.lat.lt/lat-praktika/teismu-praktikos-apzvalgos/civiliniu-bylu-apzvalgos/67.

[18] Novikovienė, *supra note,* 2: 13.

Pažymėtina, kad sutarčių kvalifikavimas yra teismo prerogatyva. LAT yra nurodęs, kad „*teismas turi kvalifikuoti ginčo sutartį pagal visus įstatyme išvardytus pagrindus, nes nuo to priklauso, kokie materialiniai įstatymai taikomi nagrinėjant bylą*[19]". Teisingumo Teismas nustato, kad veiksminga vartotojų apsauga gali būti pasiekta tik tuo atveju, jei nacionalinis teismas turės teisę nesąžiningas vartojimo sutarčių sąlygas vertinti savo iniciatyva[20]. LAT praktikoje įvardinama teismo pareiga sutartis kvalifikuoti vartojimo sutartimis ir atlikti tokių sutarčių nesąžiningų sąlygų kontrolę pagal CK 6.228[4] str. 2 d. *ex officio*, t. y., savo iniciatyva[21]. Taigi galima teigti, kad Europos Sąjungos teisė suteikia svarbią pareigą valstybių narių nacionaliniams teismams savo iniciatyva patikrinti tarp ginčo šalių susidariusių santykių atitikimą vartojimo sutarčių kriterijams ir šios pareigos vykdymo kokybė tiesiogiai lemia silpnesnės sutarties šalies principo įgyvendinimą.

Svarbu paminėti, kad Europos Sąjungos teisės aktai, reglamentuojantys vartotojų teisių apsaugą, nėra taikomi – *darbo sutartims, sutartims susijusioms su teisėmis į paveldėjimą, sutartims susijusioms su teisėmis pagal šeimos teisę, bendrovių inkorporavimo ar organizavimo sutartims, ūkinių bendrijų sutartims*.[22] Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad išvardintos sutarčių rūšys negali būti kvalifikuojamos vartojimo sutartimis.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad, pagal LAT praktiką, sutartys, atitinkančios šiuos esminius požymius, kvalifikuotinos vartojimo sutartimis: *„pirma, prekes ar paslaugas įsigyja fizinis asmuo. Antra, fizinis asmuo prekes ir paslaugas įsigyja ne dėl savo ūkinės-komercinės ar profesinės veiklos, o savo asmeninių, šeimos, namų ūkio poreikiams tenkinti. Trečia, prekes ar paslaugas teikia verslininkas (fizinis ar juridinis asmuo, kuris veikia savo verslo (plačiąja prasme) tikslais). Toks teisinis reguliavimas suponuoja bylą nagrinėjančio teismo pareigą teisiškai kvalifikuojant sutartį nustatyti, koks asmuo, t. y. fizinis ar juridinis asmuo, yra prekių ar paslaugų vartotojas, taip pat prekių ir paslaugų įsigijimo tikslą. Kvalifikuojant sutartį vartojimo sutartimi svarbios abi šalys, todėl visais atvejais greta vartotojo būtina identifikuoti ir kitą sutarties šalį – verslininką. Sutartys, sudarytos dviejų vartotojų (fizinių asmenų), vartojimo sutartimis nelaikomos. Jei sutarties šalys yra du verslo subjektai, jų sudaryta sutartis taip pat nepatenka į vartojimo sutarties sampratą ir atitinkamam ginčo santykiui teisės aktai, reglamentuojantys vartotojų teisių apsaugą, netaikytini. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad vartojimo sutartį kvalifikuojančiu požymiu yra ne*

[19] Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, Supra note 15 (Nr. 3K-3-141/2006)
[20] Žr. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas „sprendimas sujungtose bylose Nr. C-240/98, C-244/98", 29 p., oficiali Europos Sąjungos Teisingumo Teismo svetainė, žiūrėta 2019 m. gruodžio 5 d., http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=45392&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3367146
[21] Žr. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas „2018 m. liepos 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. E3K-3-289-1075/2018", LITEKO, žiūrėta 2019 m. gruodžio 5 d., http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=7499ca9f-ac77-4c36-894f-f80808c2fe0c
[22] 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos Direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais preambulės 11 konstatuojamoji dalis, 2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/83/ES dėl vartotojų teisių preambulės 8 konstatuojamoji dalis.

sutarties tikslas, o vienos iš sutarties šalių – prekių pirkėjo ar paslaugų įgijėjo tikslas.“[23] Apibendrinus LAT suformuluotas bendrąsias vartojimo sutarčių kvalifikavimo taisykles, darytina išvada, kad teismas sutartį kvalifikuoja vartojimo sutartimi identifikavęs vartojimo sutarčių subjektus, atitinkamai vartotoją ir verslininką, tarpusavyje sudariusius sutartį patenkančią į vartojimo sutarčių sritį.

Pažymėtina, kad Europos Sąjungos teisėje nėra eksplicitiškai įtvirtinto vartojimo sutarties apibrėžimo, mat vartojimo sutartis bendrijos teisėje apibrėžiama tik per subjektus. Atsižvelgiant į tai, vartojimo sutarties tiesioginis įtvirtinimas teisės aktuose tampa formalus veiksmas ir nedaro įtakos praktiniam vartotojų teisių apsaugos taikymui. Iš esmės, kadangi vartojimo sutartis pripažįstama sutarčių grupe į kurią patenka atskiros sutarčių rūšys, į kiekvienos vartojimo sutartimi kvalifikuotinos atskiros sutarties rūšies apibrėžimą įtraukiant vartojimo sutarties šalis, sukuriamos atskiros vartojimo sutarčių rūšių sąvokos (pvz., 2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/83/ES dėl vartotojų teisių[24] (toliau – **Vartotojų teisių direktyva**) 2 str. 5 p. vartojimo pirkimo-pardavimo sutartis, 6 p. vartojimo paslaugų sutartis). Tačiau bendras vartojimo sutarties apibrėžimas yra praktiškai nereikšmingas.

Tuo tarpu Lietuvos nacionalinėje teisėje priešingai – CK 6.228[1] str. 1 d. įtvirtina vartojimo sutarties sampratą – „*vartojimo sutartimi verslininkas įsipareigoja perduoti vartotojui prekes nuosavybės teise arba suteikti paslaugas vartotojui, o vartotojas įsipareigoja priimti prekes ar paslaugas ir sumokėti jų kainą.*“ Iš įstatyme pateikto vartojimo sutarties apibrėžimo matyti, kad vartojimo sutarties subjektai yra tiesiog paminimi, tačiau nedetalizuojami. Be verslininko ir vartotojo sąvokų išaiškinimo, vartojimo sutarties samprata nėra apibrėžta ir praktikoje nepritaikoma, tai daugiau vartojimo sutarčių grupei suteikiama materialinė forma. Aukščiau pateikta kasacinio teismo praktika taip pat akcentuoja sutarties subjektų išaiškinimo būtinybę, o teisės doktrina pagal vartojimo sutarties subjektų specifiką diferencijuoja vartojimo sutartis nuo komercinių ir kitų sutarčių rūšių. Šis principas yra taikomas ir Europos Sąjungos teisės aktams, mat neidentifikavus vartojimo sutarties subjektų konkrečioje sutartyje, sutartis negalėtų būti priskiriama vartojimo sutarčių institutui ir tam praktinės įtakos nedaro faktas, kad Europos Sąjungos teisės aktai eksplicitiškai neįtvirtina vartojimo sutarties sąvokos. Todėl toliau pateikiama vartotojo ir verslininko sąvokų analizė.

[23] Lietuvos Aukščiausiasis Teismas „2009 m. kovo 24 d. Vartotojų teisių apsauga vartojimo sutartiniuose santykiuose: teisinio reguliavimo ir teismų praktikos apžvalga“, LAT, 4., žiūrėta 2019 m. lapkričio 22 d., https://www.lat.lt/lat-praktika/teismu-praktikos-apzvalgos/civiliniu-bylu-apzvalgos/67.

[24] 2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/83/ES dėl vartotojų teisių, kuria iš dalies keičiamos Tarybos direktyva 93/13/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/44/EB bei panaikinamos Tarybos direktyva 85/577/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/7/EB, OJ, žiūrėta 2019 m. gruodžio 15 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32011L0083.

1.3. Vartotojo sąvokos koncepcija Europos Sąjungoje ir Lietuvos nacionalinėje teisėje

Pažymėtina, kad „*verslininko ir vartotojo samprata yra Europos Sąjungos teisės sąvoka, todėl ji turi būti aiškinama autonomiškai*[25]“. Todėl toliau pateikiama sutarties šalių sampratų analizė ir vartotojo bei verslininko sąvokos yra išimtinai naudojamos vartojimo sutarties kontekste.

Vartotojo sąvokos ištakos siekia ekonomikos ir sociologijos mokslus. Nepaisant to, vartotojo sąvoka įgijo autonominę teisinę reikšmę, tapo esminiu faktoriumi nulemiančiu vartotojų apsaugą reglamentuojančių teisės aktų taikymą Europos Sąjungoje [26]. Vartotojo sąvokos reikšmingumą taip pat pabrėžia D. Bublienė nurodydama, kad „*vartotojas yra reikšmingiausia vartojimo teisinių santykių figūra, labiausiai lemianti vartojimo sutarties buvimą*“[27]. Pažymėtina, kad kiekvienas atitinkamas ES teisės aktas apibūdina vartotoją pagal savo reguliavimo srities tikslus. Nors šie apibrėžimai iš esmės sutampa, jie vis tik turi tam tikrų skirtumų[28]. Pvz., tiek 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos Direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais[29] (toliau – **Nesąžiningų sąlygų direktyva**) 2 str. b p., tiek Vartotojų teisių direktyvos 2 str. 1 d. nustatoma iš esmės ta pati vartotojo sąvoka, kuri nurodo, kad vartotojas yra „*kiekvienas fizinis asmuo, kuris veikia pagal sutartis, kurioms taikoma ši direktyva, siekdamas tikslų, nesusijusių su jo verslu, prekyba, amatu ar profesija;*“. Savo esme toks pats vartotojo apibrėžimas vartojamas daugelyje kitų Europos Sąjungos antrinės teisės aktų reguliuojančių vartotojų teisių apsaugą. Tai yra bendrasis vartotojo apibrėžimas formuojamas negatyviuoju būdu, t. y., nustatant kokiais tikslais asmuo neturi veikti (*siekdamas tikslų, nesusijusių su jo verslu, prekyba, amatu ar profesija*)[30].

Teisės doktrinoje vartotojo samprata yra išskaidoma į subjektyvųjį ir objektyvųjį kriterijus, o pirmiausia vartotojo samprata yra grindžiama subjektyviuoju (faktiniu) kriterijumi, nes vartotojas yra asmuo, kuriam dėl jo vienokių ar kitokių savybių neturėjimo reikalinga teisinė apsauga. Tačiau subjektyvusis kriterijus yra pernelyg abstraktus apibūdinti tam tikros žmonių grupės teisinės apsaugos poreikius, mat Europos Sąjungos teisės aktuose nurodoma, kad vartotojas – fizinis asmuo. *„Todėl subjektyvųjį kriterijų papildo objektyvusis (funkcinis) kriterijus, kuris jau*

---

[25] Bublienė, *supra note,* 3: 120.
[26] Rafał Mańko, „The Notion of 'consumer' in EU Law“, Library of the European Parliament, Members' Research Service, 2013, 1, https://europarl-eplibrary.hosted.exlibrisgroup.com/primo-explore/fulldisplay?docid=32EPA_EP_RESEARCH_DS545704%2FFULL%2FEN&context=L&vid=32EPA_V1&lang=en_US&search_scope=32EPA_Everything&adaptor=Local%20Search%20Engine&tab=default_tab&query=any,contains,the%20notion%20of%20%27consumer%27%20in%20EU%20law.
[27] Bublienė, *op.cit.,* 191.
[28] Mańko, *op.cit.*, 1.
[29] „1993 m. balandžio 5 d. Tarybos Direktyva 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais”, OJ, žiūrėta 2019 m. gruodžio 15 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A31993L0013.
[30] Bublienė, *op.cit.*, 87.

susijęs su vartojimo tikslais, t. y. ar sutartis sudaroma verslo, profesiniais ar privačiais tikslais.[31]" Be to, atkreiptinas dėmesys, kad subjektyvusis ir objektyvusis vartotojo sampratos elementai yra siejami tarpusavyje ir sudaro bendrą konceptualią silpnesnės šalies charakteristiką. Pažymėtina, kad subjektyvusis elementas atitinka socialinio vartotojo sampratos vaidmens koncepciją tuo, kad iš anksto nustatoma sąvoka, kurią atitinkančiam sutarties subjektui *ex officio* teismas pritaiko papildomą apsaugą, tačiau abstraktus vartotojo sampratos apibrėžimas ir objektyvusis vartotojo sampratos elementas suteikia vertinamąjį vartotojo sampratos pobūdį, kuris suponuoja išvadą, kad Europos Sąjungoje susiformavo mišrus vartotojo sampratos modelis.[32]

Dėl suteiktos galimybės išplėsti vartotojo koncepciją nacionalinėje teisėje, Europos Sąjungos valstybių narių teisinių sistemų požiūris į vartotojo sąvoką tarpusavyje stipriai skiriasi.[33] Tačiau dėl ribotos baigiamojo darbo apimties, nagrinėjama tik Lietuvos nacionalinės teisės vartotojo koncepcija. Pažymėtina, kad tapačios vartotojo sąvokos yra įtvirtintos Civilinio Kodekso 6.228[1] str. 2 d. bei Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymo[34] (toliau – **Vartotojų teisių apsaugos įstatymas**) 2 str. 19 p., kur nustatyta, kad „*vartotojas – fizinis asmuo, su savo verslu, prekyba, amatu ar profesija nesusijusiais tikslais (vartojimo tikslais) siekiantis sudaryti ar sudarantis sutartis*". Pagal Lietuvoje įtvirtintą vartotojo sąvoką, matyti, kad perkeliant direktyvų nuostatas buvo pasirinktas tiesioginis Europos Sąjungos teisėje įtvirtintas vartotojo apibrėžimas, pasirenkant fizinio asmens veikiančio tikslais priešingais ekonominei veiklai apibrėžimą.

1.3.1. Subjektyviojo vartotojo apibrėžimo požymio specifika

Pažymėtina, kad vartotojo sąvokos įtvirtinimas teisės aktuose bei plėtojimas teisės doktrinoje neapsieina be teismų praktikoje išaiškintų sąvokos elemento ypatumų. Subjektyvusis vartotojo apibrėžimo elementas plėtojamas tiek Teisingumo Teismo, tiek nacionalinių teismų praktikoje. Teisingumo Teismas byloje *Bayerische Hypotheken – und Wechelsbank AG v Edgar Dietzinger* paaiškino, kad sutartis trečiojo asmens naudai negali būti nekvalifikuotina vartojimo sutartimi vien dėl to, kad nupirktos prekės ar paslaugos buvo skirtos naudoti trečiajam asmeniui, nepriklausančiam nagrinėjamiems sutartiniams santykiams[35].

---

[31] Lina Novikovienė „Kai kurie vartotojo sampratos aspektai" *Vartotojų teisių apsaugos teisiniai aspektai Europos Sąjungoje*: *mokslo darbų rinkinys*, Lina Novikovienė (Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2011), 28.
[32] *Ibid,* 28-30.
[33] Manko, *supra note*, 26: 1.
[34] „Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymas", TAR, žiūrėta 2019 m. gruodžio 15 d., https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.D790096B17EE/asr.
[35] Europos Sąjungos Teisingumo Teismas „1998 m. kovo 17 d. sprendimas byloje Nr. C-45/96", 19 p., oficiali ESTT svetainė, žiūrėta 2019 m. gruodžio 15 d., http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=43487&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3360058

Remiantis taisykle, kad sutartys trečiojo asmens naudai gali būti kvalifikuojamos vartojimo sutartimis, keliamas klausimas – kokie sutarties subjektai gali būti ginami vartotojų apsaugos. ESTT praktikoje keltas prejudicinis klausimas ar laikomas vartoju juridinis asmuo, kuris išimtinai savo darbuotojų interesų tenkinimo tikslais sudaro sutartį su kitu juridiniu asmeniu, kai sutartis nesusijusi su jo įprasta prekyba ar verslu ir sutartis sudaryta standartinėmis prekių ar paslaugų teikėjo paruoštomis sąlygomis. ESTT konstatavo, kad vartotojo sąvoka aiškiai nurodo, kad kitoks nei fizinis asmuo negali būti pripažįstamas vartotoju[36]. Taigi ESTT buvo suformuota siaura vartotojo koncepcija[37].

Kiek platesnis trečiojo asmens naudai sudarytų sutarčių traktavimas yra reglamentuojamas Lietuvos teisėje, mat CK 6.228[3] str. 3 d. 2 p. nustato, kad vartotojų teisių apsaugą reglamentuojančios taisyklės taip pat taikomos, „*kai fizinis asmuo faktiškai naudojasi preke ar faktiškai gauna paslaugą vartojimo tikslais ir už ją sumoka, nors sutartį su verslininku sudarė fiziniam asmeniui atstovaujantis viešasis juridinis asmuo*". Šios normos priėmimo pagrindas buvo suformuotas „vadovėlinėje" LAT 2003 m. gegužės 12 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-579/2003. Kasacinis teismas nutarė, kad „*sprendžiant klausimus, susijusius su butų, esančių daugiabučiuose namuose, savininkų, kaip galutinių vartotojų, aprūpinimo energija ir vandeniu klausimus, vartotoju pripažįstamas fizinis asmuo, kuris faktiškai naudojasi perkama preke savo namų ūkio reikmėms ir už ją sumoka, t. y. yra galutinis prekių ir paslaugų vartotojas. Aplinkybė, kad tam tikrais atvejais sutartį pasirašo ne pats fizinis asmuo, o jam atstovaujantis specialaus teisnumo juridinis asmuo, pavyzdžiui, daugiabučio namo savininkų bendrija, nėra pagrindas nelaikyti sutarties vartojimo sutartimi*".[38] Taigi Lietuvos teisė vartotojo koncepciją išplečia specialiems juridiniams asmenims, kurie sutartį sudaro galutinių vartotojų interesais, įtvirtinant įstatyme, kad vartotojų apsauga yra taikoma, kai sutartį su verslininku sudaro faktinius galutinius vartotojus atstovaujantis viešasis juridinis asmuo.

Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad LAT vartojimo sutartimi yra kvalifikavęs sutartį, kurią sudarė darbdavys, privataus juridinio asmens atstovas, darbuotojo, vykstančio į komandiruotę, naudai[39]. Teismas konstatavo, kad keleivio vežimo sutarties dalykas yra specifinė paslauga, kurios gavėjas gali būti tik fizinis asmuo. Sutartimi tenkinamas asmeninis keleivio poreikis patekti į paskirties punktą, kuris negali būti laikomas susijusiu su jo verslu, nepaisant

[36] Europos Sąjungos Teisingumo Teismo „2001 m. lapkričio 22 d. sprendimas sujungtose bylose Nr. C-541/99, C-542/99, 17 p., oficiali ESTT svetainė, žiūrėta 2019 m. gruodžio 15 d., http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=46869&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2090591

[37] Novikovienė, *supra note,* 2: 17.

[38] Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 23: 10-11.

[39] Lietuvos Aukščiausiasis Teismas „2009 m. gruodžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-541/2009", LITEKO, žiūrėta 2019 m. gruodžio 11 d. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=94ed3b2d-6a73-4f18-ac42-e0d6fa4b7382.

bendrų kelionės tikslų (tarnybinės komandiruotės). Dėl šių priežasčių keleivis pripažintas silpnesniąja sutarties šalimi, esančia akivaizdžiai nelygiavertėje padėtyje su kita sutarties šalimi – vežėju. Pastaruosiuose dviejuose LAT bylų pavyzdžiuose teismas atsižvelgė į galutinį sutarties tikslą, į faktiškai susiklosčiusią padėtį, o ne į subjektyvias aplinkybes, todėl ginčijamas sutartis vertino neformaliai. Taigi sutiktina su L. Novikovienės išvadomis, kad LAT išplėtė ESTT praktiką, vartojimo sutartimi pripažindamas sutartis, kurias fizinio asmens naudai sudarė juridinis asmuo[40]. Tačiau Lietuvos Respublikos įstatymų leidėjas neįtvirtino galimybės kvalifikuoti vartojimo tokią sutartį, kurią galutinio vartotojo naudai sudaro privatus juridinis asmuo.

Taip pat kiek klaidinantis yra individualių įmonių savininkų priskyrimas vartotojui, sukeliantis galimybę tapatinant fizinį asmenį ir jam priklausančią individualią įmonę. Lietuvos teisės aktuose nustatytas ir teismų praktikoje formuojamas požiūris, kad „*individuali įmonė ir jos savininkas yra atskiri teisinių santykių subjektai. Individuali įmonė, būdama juridinis asmuo, negali būti laikomas vartotoju, o individualios įmonės sudaryta prekių ar paslaugų įsigijimo sutartis nėra vartojimo sutartis*[41]“. Atitinkamai, individualios įmonės savininkas, veikdamas kaip fizinis asmuo, buityje sudarydamas sutartį, galėtų būti kvalifikuojamas vartotoju.

Be to, iš pirmo požiūrio, nėra visiškai aišku kaip kvalifikuojami sutartis sudarantys savarankiškų profesijų atstovai ar verslo veikla užsiimantys fiziniai asmenys, kai jie sudaro sutartis buitiniais tikslais. Kasacinio teismo praktikoje nustatyta, kad „*tuo atveju, kai ūkininkas sudaro prekių ar paslaugų įsigijimo sutartį, jos kvalifikavimui būtina nustatyti, kokiu tikslu prekės ar paslaugos yra įsigytos – ūkinei veiklai ar asmeniniams poreikiams tenkinti. Jeigu ūkininkas įsigyja prekes ar paslaugas su jo vykdoma veikla susijusiu tikslu, jis negali būti laikomas vartotoju. Atitinkamai – jeigu ūkininkas įsigyja prekes ar paslaugas savo asmeniniams ar šeimos poreikiams tenkinti, jis yra vartotojas ir turi gauti atitinkamą teisinę apsaugą*[42].“ Pastaroji taisyklė parodo, kad nepaisant to, jog ūkininkas iš esmės yra verslo subjektas, jis yra fizinis asmuo, galintis veikti tiek verslo, tiek asmeniniais tikslais. Taigi ir tokio sutarties subjekto kvalifikavimas vartotoju priklauso nuo fizinio asmens sutarties sudarymo tikslų. Pavyzdžiui, LAT yra nepripažinęs ūkininko vartotoju, nes pastarasis durpių substratą pirko ne asmeniniam vartojimui, o savo verslo – daržovių ir gėlių auginimo – tikslais[43].

Panašiu principu buvo išnagrinėta LAT byla, kurioje kilo ginčas dėl kabelinės televizijos paslaugų teikimo sutarties, kurią sudarė advokatas su įmone vykdančia verslo veiklą, susijusią su

[40] Lina Novikovienė „Vartojimo sutarties doktrina ir praktika“, iš *Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas: pirmieji dešimt galiojimo metų: mokslo studija,* Gediminas Sagatys ir kt. (Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas, 2013), 915-916.
[41] Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 23: 10.
[42] *Ibid*
[43] Lietuvos Aukščiausiasis Teismas „2005 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-458/2005“, Teisės gidas, žiūrėta 2019 m. gruodžio 11 d., http://www.teisesgidas.lt/modules/paieska/lat.php?id=28838

interneto, televizijos bei telefono ryšio paslaugų teikimu. LAT rėmėsi Teisingumo Teismo formuota praktika, kurioje išaiškinta, kad vienas ir tas pats asmuo tam tikrose sutartyse gali veikti kaip vartotojas, o kitose kaip pardavėjas ar paslaugų teikėjas. Vartotojo sąvoka, kaip ji suprantama pagal Nesąžiningų sąlygų direktyvos 2 st. b p., yra objektyvi ir nepriklauso nuo konkrečių žinių, kurių gali turėti atitinkamas asmuo, arba informacijos, kurią jis faktiškai turi. Todėl neatmetama galimybė laikyti advokatą „*vartotoju*“, kai tas advokatas siekia tikslų, nesusijusių su jo profesija. Advokato, kuris su fiziniu ar juridiniu asmeniu, veikiančiu savo verslo, prekybos ar profesijos tikslais, sudaro sutartį, kuri nesusijusi su vertimusi advokato profesija, padėtis yra mažiau palanki nei to asmens. Tokiu atveju, net jei būtų manoma, kad advokatas turi aukšto lygio specialiųjų žinių, tai neleidžia preziumuoti, kad santykiuose su pardavėju arba tiekėju jis nėra silpnesnioji šalis.[44]. Atsižvelgiant į tai, LAT pripažino sutartį sudariusį advokatą vartotoju ir ginčo sutartį kvalifikavo vartojimo sutartimi.[45]

Taigi bendrasis principas, jog savarankiškų profesijų (tokių kaip daktaras ar advokatas) atstovai ar verslo subjektai (pvz. ūkininkai) atitinkamos sutarties kontekste gali būti pripažįstami vartotojais, jeigu jie sudaro sutartį veikdami tikslais, nesusijusiais su jų profesine, verslo veikla. Esminis šio kvalifikavimo elementas yra tokio asmens sutarties sudarymo tikslas, pagrindžiantis, kad abu vartotojo sąvokos elementai turi būti nustatomi kartu. Tačiau nėra atsižvelgiama į faktinę situaciją, ar tokiam asmeniui yra reikalinga apsauga ar jis stokoja teisinių, derybinių įgūdžių, patirties, veikdamas už savo verslo, profesinės veiklos ribų, ESTT vartotojo sąvoka tokiais atvejais taikoma objektyviai, pritaikant funkcinį vartotojo kriterijų. Todėl sutiktina su D. Bublienės teiginiais, jog vartotojo apibrėžimas ir jo taikymas praktikoje yra formalus[46].

1.3.2. Objektyviojo vartotojo apibrėžimo požymio specifika

Taip pat ir objektyvusis vartotojo sąvokos požymis yra plėtojamas ESTT praktikoje. Štai byloje *Francesco Benincasa* ESTT pažymėjo, kad „*pagal Briuselio konvenciją tik šalis, siekianti tikslo, kuris nepriskiriamas profesinei ar komercinei veiklai, yra vartotojas. ESTT konstatavo, kad asmuo, kuris sudarė sutartį ne dabartiniams verslo ar profesijos, bet būsimiems verslo tikslams,*

[44] Europos Sąjungos Teisingumo Teismas „2015 m. rugsėjo 3 d. sprendimas byloje Nr. C-110/14“, 8, 21, 27 p., oficiali ESTT svetainė, žiūrėta 2019 m. gruodžio 11 d., 20–21, 25–27. http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=166821&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3888769

[45] Lietuvos Aukščiausiasis Teismas „2019 m. balandžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. E3K-3-131-378/2019“, LITEKO, žiūrėta 2019 m. gruodžio 11 d., http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=9386e0a4-57a6-4c1b-82d5-2856f9507099.

[46] Autorė nurodė, kad “*abstrakti, objektyviais požymiais apibūdinta vartotojo samprata įtvirtinta formaliojoje teisėje ir plėtota Europos Teisingumo Teismo praktikoje iš tikrųjų neįgyvendina silpnesnės šalies apsaugos principo. Negalint atsižvelgti į konkretaus asmens konkrečią padėtį tos normos gali būti pritaikytos tam, kuriam neturi būti taikomos atsižvelgiant į silpnesnės šalies apsaugos principą, ir negalės būti pritaikytos tiems asmenims, kuriems tokia apsauga būtina”* iš Bublienė, *supra note*, 13: 46.

negali būti traktuojamas kaip vartotojas. Speciali Briuselio konvencijos laiduojama apsauga negarantuojama sutartims, sudaromoms verslo ar profesijos tikslais, net jei ta profesijos ar verslo veikla yra tik planuojama ateičiai.“[47] Taigi pastaruoju sprendimu Teisingumo Teismas išplėtė prospektyvų sutarties sudarymo tikslo aiškinimą, taip įtvirtindamas poreikį kvalifikuojant sutartis atsižvelgti į absoliučiai visus sutarties sudarymo motyvus ir aplinkybes.

1.3.2.1. Dvigubo naudojimo tikslu sudaromos sutartys

Atkreiptinas dėmesys į situacijas, kai asmuo sudaro sutartį ne tik asmeninių, šeimos poreikių vedamas, bet ir tikslais susijusiais su verslu ar profesine veikla. Pavyzdžiui, laisvųjų profesijų atstovas nusiperka automobilį, kuriuo naudojasi buityje, vežioja šeimos narius, bet taip pat važiuoja susitikti su klientais. Naudodamasis automobilių plovyklos paslaugomis asmuo rūpinasi daiktu siekdamas išlaikyti jo tinkamą būklę, bet tuo pačiu siekia išlaikyti įvaizdį prieš klientus. Apibūdintose situacijose veikiančių asmenų kvalifikavimas vartotojais yra akivaizdžiai sudėtingesnis už įprastą vartotojo identifikavimą, mat vyksta kelių sutarties sudarymo tikslų kolizija. Teisės doktrinoje ir teismų praktikoje šio pavyzdžio sutartys yra įvardijamos kaip sudarytos dvigubo naudojimo tikslu.

Teisingumo Teismo požiūris į dvigubo naudojimo tikslu sudaromas sutartis suformuotas byloje *Johann Gruber prieš Bay Wa AG*, kurioje konstatuota, kad Briuselio konvencijoje nustatytomis išimtinėmis jurisdikcijos taisyklėmis *„iš esmės negali pasinaudoti asmuo, kuris sudaro sutartį siekdamas iš dalies su verslu ar profesija susijusio tikslo, kurio dėl to tik iš dalies negalima priskirti šiai veiklai. Kitokia taisyklė galėtų būti taikoma tik tuomet, jei ryšys tarp sutarties ir asmens profesinės veiklos būtų toks silpnas, kad būtų laikytinas menku, ir todėl vertinant visas sandorio, dėl kurio buvo sudaryta sutartis, aplinkybes būtų visiškai nesvarbus“*[48]. Taigi Teisingumo Teismas išlaikė siaurą požiūrį į vartotojo koncepciją net, kai sutarties šalis veikia dvigubo naudojimo tikslais. Daroma išvada, kad asmens sudarančio sutartį su verslininku tikslų kolizija, sprendžiant ar sutarties subjektas gali būti priskiriamas vartotojo apibrėžimui, praktiškai neįvyksta, nes yra vertinamas tik vartotojo tiksluose esančio ekonominio intereso lygis. T. y., vertinama ar sudarydamas sutartį asmuo iš dalies siekė verslo, profesinių tikslų, ar pastarieji tikslai sutarties kontekste visiškai nereikšmingi.

[47] Europos Sąjungos Teisingumo Teismas „1997 m. liepos 3 d. sprendimas byloje Nr. C-269/95“, 17, 19 p., oficiali ESTT svetainė, žiūrėta 2019 m. gruodžio 11 d.,. http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=43682&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1601988

[48] Europos Sąjungos Teisingumo Teismas „2005 m. sausio 20 d. sprendimas byloje Nr. C-464/01“, 39 p., oficiali ESTT svetainė, žiūrėta 2019 m. gruodžio 11 d.,. http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=49857&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1614943

Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad Vartotojų teisių direktyvos preambulės 17 konstatuojamoji dalis nurodo, kad „*termino „vartotojas“ apibrėžtis turėtų apimti fizinius asmenis, kurie siekia tikslų, nesusijusių su jų verslu, prekyba, amatu ar profesija. Vis dėlto, tuo atveju, jeigu sudaroma dvigubos paskirties sutartis iš dalies asmens verslo, ir iš dalies ne verslo tikslais ir jeigu atsižvelgiant į bendras sutarties sąlygas verslo tikslai nevyrauja, atitinkamas asmuo taip pat turėtų būti laikomas vartotoju*“. Taigi situacija yra šiek tiek kontraversiška, nes direktyvoje įvardijamas švelnesnis požiūris į dvigubo naudojimo tikslais sudaromų sutarčių traktavimą, reikalaujant, kad verslo tikslai nevyrautų, kai ESTT praktika reikalauja, kad verslo tikslai būtų praktiškai nereikšmingi. Atsižvelgiant į tai, kad ESTT formuoja vieningą vartotojo sampratą Europos Sąjungos teisėje, bei į tai, kad Vartotojų teisių direktyva yra naujesnis antrinis Europos Sąjungos teisės šaltinis, darytina išvada, kad Teisingumo Teismui aiškinant Vartotojų teisių direktyvos taikymą dvigubo naudojimo tikslais sudaromų sutarčių kontekste, turės būti pasirenkamas gramatinis Vartotojų teisių direktyvos tekstas, keičiantis Teisingumo Teismo praktiką.

Pastaroji situacija atitinka Lietuvos nacionalinėje teisėje taikomas taisykles. Pažymėtina, kad CK 6.228^3 str. 3 d. 1 p. nustatyta, jog normos, reglamentuojančios vartotojų teisių apsaugą, taikomos „*kai fizinis asmuo sudaro sutartį dvigubo naudojimo tikslais, t. y. vartojimo ir verslo tikslais, tačiau, atsižvelgiant į visas su sutartimi susijusias aplinkybes, verslo tikslai nevyrauja*“. Palyginus su Teisingumo Teismo pozicija byloje *Johann Gruber prieš Bay Wa AG*, Lietuvos teisinės sistemos požiūris į dvigubo naudojimo tikslu sudaromas sutartis yra žymiai švelnesnis. Matoma, kad Lietuvoje akivaizdžiai vyksta vartotojo sutarties sudarymo tikslų kolizija, kuri sprendžiama teikiant viršenybę vyraujantiems interesams.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad *Johann Gruber prieš Bay Wa AG* byloje Teisingumo Teismas taip pat suformavo taisyklę, jog „*atskirais atvejais bylą nagrinėjantis teismas taip pat turi nustatyti, ar kita sutarties šalis pagrįstai galėjo nežinoti apie neprofesinį sandorio tikslą, nes iš tikrųjų tariamas vartotojas savo elgesiu būsimam sutarties partneriui sukėlė įspūdį, kad veikia profesiniais interesais. Taip būtų, pavyzdžiui, tada, jei privatus asmuo, nepateikdamas jokios papildomos informacijos, užsakytų daiktus, kurie gali būti naudojami jo profesinėje veikloje, naudotų tam popierių laiškams su verslo logotipu, prašytų pristatyti prekes jo verslo adresu arba minėtų galimybę susigrąžinti pridėtinės vertės mokestį. Tokiu atveju Briuselio konvencijos 13–15 straipsniuose nustatytos ypatingos jurisdikcijos taisyklės byloms dėl vartotojų sutarčių būtų netaikomos netgi tada, jei sutartimi nesiekiama patenkinti profesinių poreikių, kurių negalima laikyti visiškai nereikšmingais, nes dėl įspūdžio, kurį privatus asmuo sukėlė sąžiningam kontrahentui, laikytina, kad jis atsisakė šių straipsnių teikiamos apsaugos*“[49]. Šios taisyklės

[49] Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 23: 9.

taikymas matomas nacionalinio teismo sprendimuose. Pvz., Kauno apygardos teismo sprendimu ūkininkas nepripažintas vartotoju, nes pasinaudodamas tuo, jog yra PVM mokėtojas, įsigydamas prekes, paslaugas valstybei nesumokėjo PVM mokesčio. Nepaisant to, kad teismas nustatė, kad ūkininkas veikė siekdamas patenkinti privačius poreikius – įmontuoti duris į gyvenamąjį namą ir, kad sutarties sudarymas yra nesusijęs su ieškovo verslu – ūkiu, PVM mokesčio nesumokėjimas pagrindė, kad Sutartį ieškovas sudarė kaip ūkininkas, o ne kaip vartotojas.[50] Taigi sutarties kvalifikavimui yra svarbus ir paties vartotojo sutarties sudarymo tikslų atskleidimas kontrahentui, mat atskirais atvejais, net ir sudarant sutartis privačiais tikslais, tačiau sukuriant įvaizdį, jog vyrauja verslo, profesiniai interesai, nacionalinis teismas turėtų netaikyti specialiosios vartotojų apsaugos, taip duodamas duoklę sutarties laisvės principui[51] ir pritaikydamas sąžiningumo principą verslininko atžvilgiu.

Apibendrinant vartotojo sampratą Europos Sąjungos teisėje, pažymėtina, kad ji susideda iš subjektyvaus elemento, nustatančio, kad vartotojas yra fizinis asmuo ir negatyviai apibrėžto objektyvaus elemento, pasireiškiančio nurodymu veikti tikslais nesusijusiais jo verslu ar profesine veikla, įskaitant siekį užsiimti verslo veikla ateityje. Tiek Europos Sąjungos, tiek Lietuvos teisėje vartotojų apsauga gali būti taikoma sutartims sudarytoms trečiojo asmens naudai. ESTT vyrauja siauras ir griežtas požiūris, jog vartotoju gali būti pripažįstamas tik fizinis asmuo, todėl juridiniai asmenys nepripažįstami vartotojais net jeigu veikia trečiųjų asmenų interesais. Tuo tarpu Lietuvos teisėje vartotoju pripažįstamas viešasis juridinis asmuo, veikiantis galutinių vartotojų interesais.

Tačiau juridinių asmenų galinčių būti pripažintais vartotojais sąrašas toliau nėra plečiamas. Taip pat, pažymėtina, kad fiziniai asmenys, kurie patys užsiima verslo veikla ar profesine veikla gali veikti tiek kaip verslininkai, tiek kaip privatūs asmenys, todėl teismas turi kiekvienu atveju detaliai išnagrinėti tokio asmens sutarties sudarymo tikslus. Tuo tarpu, objektyvusis elementas – sutarties su verslininku sudarymo tikslas yra aiškinamas negatyviu būdu, kaip sutarties sudarymo tikslai, nesusiję su ekonomine veikla. Nėra svarbu ar sudarant sutartį ketinama ja pasinaudoti verslo tikslais sutarties sudarymo laikotarpiu ar ketinant vykdyti verslo veiklą ateityje. Taip pat praktikoje pasitaiko sutarties su verslininku sudarymo tikslų kolizija, kai asmuo su verslininku sudaro sutartį veikdamas tiek privačiais, tiek verslo, profesiniais tikslais. Tai vadinama dvigubo naudojimo tikslu sudaromomis sutartimis. Europos Sąjungoje tokios situacijos aiškinamos neišplečiant vartotojo sąvokos taikymo, mat tokios sutartys kvalifikuojamos vartojimo sutartimis, kai verslo tikslai yra visiškai nereikšmingi bendrame sutarties sudarymo kontekste. Lietuvos teisėje taikomas platesnis požiūris, kvalifikuojant sutartį pagal tai, kurie iš tikslų vyrauja

[50] Kauno apygardos teismas „2019 m. vasario 12 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2S-445-773/2019“, LITEKO, žiūrėta 2019 m. gruodžio 11 d. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=242a3c6f-512e-4899-80c3-9abc36b2999c

[51] Bublienė, *supra note,* 3: 191.

vienas kito atžvilgiu, o atsižvelgiant į Vartotojų teisių direktyvoje nustatytas taisykles, šia praktika turėtų pasekti ir Teisingumo Teismas.

1.4. Verslininko samprata Europos Sąjungos ir Lietuvos nacionalinėje teisėje

Kaip paminėta prieš tai, *„vartojimo sutarties subjektinės sudėties reikšmingumas lemia būtinybę identifikuoti ne tik vartotoją, bet ir kitą vartojimo sutarties šalį – prekių ar paslaugų pardavėją (tiekėją)“*[52], t. y., verslininką.

Pažymėtina, kad kiekvienas antrinis Europos Sąjungos vartotojų teisės šaltinis apibrėžia su vartotoju sutartį sudarantį subjektą pagal reglamentuojamos srities specifiką, atitinkamai naudojamos *pardavėjo, tiekėjo, prekiautojo, prekybininko ir kt.* sąvokos. Tačiau savo turiniu kiekviena šių sąvokų turi esminius, sutampančius elementus[53], suponuojančius subjektyvųjį ir objektyvųjį verslininko požymius. Subjektyvusis požymis apibūdina verslininkui priskiriamo asmens teisinę formą. Objektyvusis požymis – nurodo tikslus, veiklas, kurių interesais veikdamas asmuo sudaro sutartį su vartotoju [54] . Taigi galima teigti, kad vartotojų apsaugą reglamentuojančiuose Europos Sąjungos teisės aktuose pateikiamos verslo subjekto sąvokos skiriasi tik formaliai, tačiau iš esmės turi tokią pačią reikšmę.

Kaip bendrąją vartojimo sutartyje veikiančio verslininko Europos Sąjungos teisėje apibrėžtį galima įvardinti Vartotojų teisių direktyvos 2 str. 2 d. pateikiamą prekiautojo sąvoką – *kiekvienas valstybės ar privačiai valdomas fizinis arba juridinis asmuo, kuris veikia pagal sutartis, kurioms taikoma ši direktyva, siekdamas tikslų, susijusių su jo prekyba, verslu, amatu arba profesija, įskaitant kiekvieną kitą asmenį, veikiantį prekiautojo vardu arba jo naudai*.

Lietuvos Respublikos teisinėje sistemoje tiek Civilinio kodekso 6.228[1] str. 3 d., tiek Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 2 str. 24 d. įtvirtintas tapatus bendras verslininko apibrėžimas – „*fizinis asmuo arba juridinis asmuo ar kita organizacija, ar jų padalinys, savo prekybos, verslo, amato arba profesijos tikslais siekiantys sudaryti ar sudarantys sutartis, įskaitant asmenis, veikiančius verslininko vardu arba jo naudai. Juridinis asmuo gali būti laikomas verslininku neatsižvelgiant į jo dalyvių teisinę formą*[55]“. Taigi Lietuva į nacionalinę teisę perkėlė Europos Sąjungos antriniuose teisės šaltiniuose naudojamą bendrąjį verslininko apibrėžimą.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Vartotojų teisių apsaugos įstatymas taip pat pateikia sąvokas apibūdinančias verslininką atskirose vartojimo sutarčių rūšyse. Šio įstatymo 2 str. 5 d.

[52] Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 23: 11.
[53] Novikovienė, *supra note* 40: 918-919.
[54] Bublienė, *supra note* 3: 124-125.
[55] LAT yra pažymėjęs, kad „*teisės aktuose gali būti nustatyti specialūs reikalavimai, tokie kaip, registracija, verslo liudijimo gavimas ir kita, kuriuos įvykdęs fizinis asmuo įgyja teisę verstis ūkine komercine veikla. Asmuo, nesilaikęs šių reikalavimų, bet faktiškai vertęsis ūkine komercine veikla (t. y. vertęsis ja neteisėtai), santykiuose su vartotoju turi būti laikomas verslininku ir negali remtis tuo, kad formaliai nebuvo verslininkas*“ iš Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note,* 23: 39.

nustatoma, jog pardavėjas yra „*verslininkas, kuris siūlo ir parduoda prekes vartotojams*“, o 6 d. nustatomas paslaugų teikėjas, kuriuo laikomas „*verslininkas, kuris siūlo ir atlygintinai suteikia paslaugas vartotojams*“. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad verslininko kaip vartojimo sutarties šalies įvardinimas atskirose vartojimo sutarčių rūšyse priklauso nuo sutarties kvalifikuojamos vartojimo sutartimi dalyko. Šis apibrėžimas papildo verslininko sąvoką, jau minėta taisykle, kad vartojimo sutartiniuose santykiuose verslininko sąvoką atitiks tik toks asmuo, kuris sutartį sudarys su vartotoju[56]. Taip pat pabrėžtina, kad pastarasis verslininko apibrėžimas ne priskiria sutartį vartojimo sutarčių grupei, o padeda klasifikuoti sutartį kaip atskirą vartojimo sutarčių rūšį, t. y., naudojamas antrajam kvalifikavimo lygmeniui – priskyrimui atskirai vartojimo sutarčių rūšiai pagal sutarties dalyką[57].

1.4.1. Subjektyvus verslininko požymis

Analizuojant bendrąją verslininko sąvoką, įtvirtintą Europos Sąjungos ir Lietuvos nacionalinės teisės aktuose, apibrėžiami subjektyvusis ir objektyvusis verslininko elementai. Subjektyvusis požymis pasireiškia subjekto teisinės formos, asmens, apibrėžimu, šiuo atveju *valstybės ar privačiai valdomas fizinis arba juridinis asmuo*. Iš karto matomas skirtumas lyginant su vartotojo sąvoka, jog verslininku pripažįstamas tiek fizinis, tiek juridinis asmuo. Taip pat, pažymėtina, kad „*šiuo atveju visiškai nesvarbi verslo organizavimo forma, sprendžiamasis veiksnys yra antrasis kriterijus, tai yra tai, ar asmuo užsiima verslo veikla*[58]*“.*

Taip pat išskirtinis bruožas yra tai, kad verslininko vaidmenį gali atlikti ir valstybinė institucija. L. Novikovienė pabrėžė, kad „*pagal Nesąžiningų sąlygų direktyvą verslininkais būtų laikomi tie viešosios teisės normos reguliuojami asmenys, kurie užsiima privačia veikla, t. y., jeigu jų veikla yra komercinio pobūdžio. Taigi <...> verslininko sąvoka apima ne tik ūkinę komercine veikla užsiimančius fizinius ir juridinius asmenis, bet ir, pvz., tam tikras valstybės įmones, užsiimančias ūkine komercine veikla, siekiant patenkinti viešuosius interesus. Tad viešieji juridiniai asmenys santykiuose su vartotojais bus laikomi verslininkais, nepaisant to, kad jų veikla ir nebus nukreipta pelno siekimui*.[59] Paminėtina, kad šis subjektyvaus verslininko bruožas eksplicitiškai įtvirtinamas Vartotojų teisių direktyvos 2 str. 2 d., prekiautojo sąvokoje. Kadangi verslininko sąvoka yra skirta vartojimo sutarčių turiniui apibrėžti, darytina išvada, kad valstybinės institucijos, vykdydamos ekonominę veiklą, bus laikytinos verslo subjektais, kai sudarys sutartis su vartotojais, bet kokio vartotojų teisių apsaugą reguliuojančio teisės akto reguliavimo srityje.

[56] Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 23: 4.
[57] Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 17.
[58] Bublienė, *supra note*, 3*:* 124.
[59] Novikovienė, *supra note*, 2: 20.

Be to, atkreipiamas dėmesys į Vartotojų teisių direktyvoje naudojamo prekybininko apibrėžimo dalį – „*įskaitant kiekvieną kitą asmenį, veikiantį prekiautojo vardu arba jo naudai*“, taip pat Lietuvos nacionalinėje teisėje naudojamo verslininko apibrėžimo dalį – „*įskaitant asmenis, veikiančius verslininko vardu arba jo naudai*“. Atsižvelgiant į bendrųjų verslininko apibrėžimų konstrukcijas, darytina išvada, kad verslininko sąvoka yra plati ir apima kiekvieną kitą verslo subjekto vardu arba jo naudai veikiantį asmenį, tarpininką, kuris sudaro sutartį su vartotoju.

Apibendrinant subjektyvųjį verslininko požymį pabrėžtina, kad šiuo vartojimo sutarties subjektu gali būti pripažįstamas bet kokios teisinės formos juridinis asmuo, taip pat fizinis asmuo, įskaitant kitus asmenis, veikiančius verslo subjekto vardu arba jo naudai.

1.4.2. Objektyvus verslininko požymis

Akivaizdu, kad vien subjektyvusis elementas nėra pakankamas identifikuoti vartojimo teisinių santykių subjektą – verslininką, ypatingai turint omenyje faktą, kad verslininku kaip ir vartotoju gali būti fizinis asmuo, todėl verslininko identifikavimui neatsiejamai taikomas objektyvusis požymis. Objektyvusis verslininko (prekybininko, pardavėjo ar kt.) elementas pasireiškia tikslų, kuriais subjektas veikia, apibrėžimu. Šiuo atveju objektyvusis verslininko požymis – *siekimas tikslų, susijusių su jo prekyba, verslu, amatu arba profesija*. Pažymėtina, kad, priešingai nei vartotojo sąvokoje, verslininko objektyvusis požymis apibrėžiamas pozityviuoju būdu, t. y., nustatomi interesai, kokių sutarties subjektas turi siekti, o ne priešingai[60].

Taip pat svarbų pastebėjimą pateikė D. Bublienė, teigdama, kad verslininko sąvokos objektyviajam elementui apibrėžti naudojamos skirtingos veiklos (verslo, prekybos, amato, profesijos, komercinė veikla) nėra sureikšminamos ir, vartojimo sutarčių kontekste, yra suprantamos bendrai. Tai yra, įtakos nedaro tai ar asmuo veiks prekybos, ar profesijos, ar amato tikslais, nes jos visos patenka į verslo veiklos sampratą vartojimo sutarties kontekste[61]. Kaip pažymėjo L. Novikovienė, „*vertimasis ūkine-komercine veikla yra verslininką, kaip vartojimo teisinių santykių šalį kvalifikuojantis požymis*“.[62]

LAT praktikoje nurodoma, kad „*verslui, kaip specifinei asmens veiklai, apibūdinti nacionalinės teisės aktuose gali būti vartojamos ekonominės, ūkinės-komercinės, individualios veiklos sąvokos. Pažymėtina, kad vartojimo sutarties kvalifikavimo aspektu šių sąvokų reikšmė yra analogiška, t. y. konstatavus, kad asmuo užsiima ekonomine, ūkine–komercine, individualia veikla ar verslu ir ši veikla atitinka tris esminius požymius: yra tęstinė (nuolatinė), savarankiška, ja*

[60] Novikovienė, *supra note*, 2: 20.
[61] Bublienė *supra note*, 3*:* 125.
[62] Novikovienė, *op.cit.,* 20.

siekiama ekonominės naudos, – prekių pardavėjas ar paslaugų teikėjas vartojimo sutartyje pripažintinas verslininku“[63].

Esminius verslininko objektyvųjį elementą identifikuojančius požymius apibūdino L. Novikovienė pranešime „Vartojimo sutarties sampratos probleminiai aspektai“. Autorė nurodė, kad **savarankiškumas** suprantamas kaip asmens veikimas savo vardu ir rizika. Remiantis šiuo požymiu į verslininko sąvoką aiškiai nepatenka darbo sutarties pagrindu veikiantys asmenys.

Veiklos tęstinumas suprantamas taip, jog veikla turi būti nuolatinė, o ne vienkartinio pobūdžio veiksmas. Taip pat nurodoma, kad šis požymis nereiškia, kad asmuo, kuris verslo tikslais sandorį sudaro pirmą kartą ar tikslu užsiimti verslu ateityje, nebus identifikuojamas verslininku.[64] Kaip minėta, vartojimo sutartiniuose santykiuose verslininkas yra autonomiška Europos Sąjungos teisės sąvoka, todėl ESTT suformuotos taisyklės yra nusistovėjusios ir teisės doktrinoje. Tačiau remiantis loginiu vertinimu, silpnesnės sutarties šalies apsaugos principo turinys – derybinės pusiausvyros grąžinimas – nėra visiškai įgyvendinamas verslininką kvalifikuojančiame objektyviajame požymyje, kai verslininku kvalifikuojamas toks fizinis asmuo, kuris pradėdamas verslo veiklą sudaro pirmąjį sandorį ar sudaro sutartį siekdamas ateityje užsiimti verslo veikla. Toks paslaugų teikėjas sudarydamas sandorį su advokatu, kuris sutartį sudaro asmeninius poreikiams tenkinančiu tikslu, gali atsidurti žymiai nepalankesnėje padėtyje negu kontrahentas. Ši aplinkybė, kaip ir vartotojo koncepcija, suponuoja formalų silpnesnės sutarties apsaugos principo įgyvendinimą vartotojų teisių apsaugos institute.[65]

Taip pat L. Novikovienė apibrėžė trečiąjį ūkinės-komercinės veiklos požymį – **ekonominės naudos gavimą arba pelno siekimą**. Autorės teigimu, šis požymis turi būti vertinamas kartu su veiklos tęstinumo ir savarankiškumo požymiais. Šis požymis negali būti suabsoliutinamas, nes, pagal Europos Sąjungos teisės aktus, verslininko poziciją gali užimti ir viešieji juridiniai asmenys, kurių tikslas yra viešųjų interesų tenkinimas, nesusijęs su pelno siekimu[66]. Sutiktina su šia autorės nuomone, nes analizuojant verslininko sąvoką atsiremiama į tai, kad šio subjekto samprata kyla iš Europos Sąjungos teisės ir yra neatsiejama nuo ESTT formuojamos praktikos, be to, pastarasis vertinimas atitinka silpnesnės sutarties šalies apsaugos turinį, nes viešasis juridinis asmuo, net ir siekdamas viešųjų interesų tenkinimo, sudarydamas sutartį su vartotoju veikia kaip profesionalas ir yra geresnėje pozicijoje nei vartotojas.

Apibendrinant objektyvųjį verslininko požymį, nustatyta, kad jis yra apibrėžiamas pozityviu būdu, nurodant tikslus, kuriais sutarties subjektas privalo veikti – tikslais susijusiais su jo ekonomine veikla. Pažymėtina, kad veiklos rūšis – prekyba, verslas, amatas arba profesija, šio

[63] Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 23: 21-22.
[64] Novikovienė, *supra note* 2: 21.
[65] Bublienė, *supra note*, 13: 46.
[66] Novikovienė, *op.cit.*, 21.

požymio atžvilgiu nėra svarbūs, mat pastarieji, tarsi sinonimai, suponuoja verslo veiklos sampratą šios analizuojamos sąvokos kontekste. Teismų praktikoje formuojama, kad verslo veiklos reikalavimus atitinka tęstinė (nuolatinė), savarankiška veikla, kuria siekiama ekonominės naudos. Pastarieji požymiai plėtojami doktrinoje, atitinkamai nurodant, kad savarankiškumas pasireiškia nepriklausomu veikimu savo vardu ir rizika. Veiklos tęstinumas paaiškinamas kaip ne vienkartinio pobūdžio veiksmas, o nuolatinis veiklos vykdymas įskaitant veikimą pirmą kartą, tikslu nuosekliai vykdyti ekonominę veiklą ar sudarant sutartį tikslu vykdyti verslo veiklą ateityje. Tuo tarpu ekonominės naudos gavimas apibrėžiamas kaip atlygintinas veikimas, nebūtinai siekiant pelno, nes verslininku pripažįstamas ir visuomenės interesus tenkinantis viešasis juridinis asmuo sudarantis sutartį su vartotoju.

2. PASLAUGŲ TEIKIMO SUTARTIES SAMPRATA IR KVALIFIKAVIMAS VARTOJIMO SUTARTIMI

Siekiant išnagrinėti paslaugų teikimo sutarčių kvalifikavimą, aktualu apibrėžti paslaugų teikimo sutarties sampratą, atriboti gimininigas sutarčių rūšis, taip galutinai nustatant baigiamojo darbo tyrimo objektą. Pažymėtina, kad visapusiškam šios sutarčių rūšies tyrimui būtina taip pat nustatyti paslaugų teikimo sutarties dalyko bruožus, kurie atskleidžiami paslaugų sampratoje bei jos ištakose Europos Sąjungoje. Tokį poreikį patvirtina ir šiame baigiamajame darbe nustatyta aplinkybė, jog šiuolaikinė vartojimo sutarčių koncepcija bei sudėtiniai jos elementai kyla iš Europos Sąjungos teisės šaltinių.

Visų pirma, pažymėtina tai, jog Europos Sąjungos teisės aktai ir nacionaliniai Lietuvos Respublikos teisės aktai nustato skirtingas paslaugų sutarčių sąvokas. Dėl šios priežasties toliau atskirai tiriami šių sąvokų apibrėžimai Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos teisės sistemose.

2.1. Paslaugų apibrėžimas Europos Sąjungos teisės aktuose ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje

Paslaugos Europos Sąjungos teisėje reglamentuojamos kaip viena iš Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – **SESV**) IV antraštinės dalies garantuojamų laisvių. SESV 56 str. nustato draudimą riboti paslaugų teikimą, kai paslaugų teikimo santykiai kyla tarp skirtingų valstybių narių nacionalinių subjektų, 57 str. detalizuoja veiklą, kurią draudžiama riboti, t. y., nustato paslaugų apibrėžimą. Pastarojoje normoje nustatoma, jog paslaugos „*paprastai yra teikiamos už užmokestį ir kurių nereglamentuoja nuostatos dėl prekių, kapitalo ir asmenų judėjimo laisvės. „Paslaugas“ sudaro: a) pramoninio pobūdžio veikla; b) komercinio pobūdžio veikla; c) amatininkų veikla; d) laisvųjų profesijų veikla.*“ Taigi paslaugų apibrėžimas yra universalus, apimantis atlygintines pramoninio, komercinio pobūdžio, amatininkų arba laisvųjų profesijų veiklas, kurioms netaikomos kitas Europos Sąjungos garantuojamas laisves reglamentuojančios nuostatos. Tačiau šiuo apibrėžimų yra tik įvardinami keli paslaugų bruožai jų nedetalizuojant, dėl to vienas SESV 57 str. nėra pakankamas Europos Sąjungos paslaugų sampratai nustatyti.

Pažymėtina, kad SESV paslaugų apibrėžimas yra taikomas antriniuose Europos Sąjungos teisės aktuose – direktyvose, kurios įgyvendina pirminės teisės nuostatas[67]. Tiesiogiai SESV 57 str. sąvoką papildo 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/123/EB dėl paslaugų vidaus rinkoje[68] (toliau – **Paslaugų direktyva**) 4 str. 1 p. apibrėžiamos paslaugos. Šioje normoje paslauga apibrėžiama kaip „*bet kokia savarankiška, paprastai už*

[67] „ES teisė” Oficiali ES interneto svetainė, žiūrėta 2019 m. lapkričio 10 d., https://europa.eu/european-union/law_lt.
[68] „2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/123/EB dėl paslaugų vidaus rinkoje”, OJ, žiūrėta 2019 m. lapkričio 10 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32006L0123.

užmokestį atliekama ekonominė veikla, kaip nurodyta Sutarties 50 straipsnyje“ (galiojančios SESV redakcijos 57 str.). Atkreiptinas dėmesys, kad šis apibrėžimas nėra taikomas finansinėms paslaugoms, transporto paslaugoms, sveikatos priežiūros paslaugoms (įskaitant farmacijos paslaugas), vaizdo ir garso paslaugoms, kino teatrų paslaugoms, azartiniams lošimams, įskaitant loterijas ir lažybas. Pastarosios paslaugos dėl savo specifikos yra apibrėžiamos atskiras paslaugų rūšis reguliuojančiais teisės aktais. Šis apibrėžimas papildomai suformuoja dar vieną paslaugų bruožą – jog tai yra savarankiška ekonominė veikla, tačiau likusi normos dispozicijos dalis yra blanketinio pobūdžio, nepaaiškina paslaugoms būdingų bruožų, todėl nepakankama paslaugų sampratai nustatyti.

Apskritai dauguma atskiras paslaugų rūšis reglamentuojančių Europos Sąjungos teisės aktų naudoja iš esmės vienodą paslaugų apibrėžimą, kuris nedetalizuoja paslaugų turinio ir nenustato jokių papildomų paslaugoms būdingų bruožų, o paprasčiausiai teikia nuorodą į SESV 56 ir 57 str. apibrėžimus (*pvz., žr. 2010 m. kovo 10 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/13/ES dėl valstybių narių įstatymuose ir kituose teisės aktuose išdėstytų tam tikrų nuostatų, susijusių su audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų teikimu, derinimo (Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyva)*[69] *1 str. 1 p. i p., žr. 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/882 dėl gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimų*[70] *3 str. 3 p.*). Taigi, daugumoje paslaugas reguliuojančių Europos Sąjungos direktyvų paslaugoms apibrėžti yra naudojamas bendrasis SESV paslaugų apibrėžimas.

Pateikti keli bendro pobūdžio paslaugas ir atskiras paslaugų rūšis reguliuojančių direktyvų paslaugų sąvokų pavyzdžiai iliustruoja, kad platus paslaugų apimties spektras yra apibrėžiamas bendrąja sąvoka, teikiančia nuoroda į SESV 57 str. arba detalizuojant veiklas patenkančias į atskirų paslaugų rūšių sudėtį. Remiantis ištirtais pavyzdžiais, darytina išvada, kad paslaugos yra savarankiška atlygintinė ekonominė veikla (įskaitant pramoninio, komercinio pobūdžio veiklas bei amatininkų ir laisvųjų profesijų veiklas), kuriai nėra taikomos prekių, kapitalo ir asmenų judėjimo laisves reglamentuojančios taisyklės. Tačiau paslaugoms būdingi bruožai Europos Sąjungos teisės aktuose nedetalizuojami, dėl to sutiktina su A. Cuyvers nuomone, jog SESV 56 ir 57 str. bei juos įgyvenančios direktyvos pateikia tik labai bendrą paslaugų apibrėžimą, todėl tolimesnis šios sąvokos plėtojimas buvo skirtas Europos Sąjungos Teisingumo

[69] „2010 m. kovo 10 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/13/ES dėl valstybių narių įstatymuose ir kituose teisės aktuose išdėstytų tam tikrų nuostatų, susijusių su audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų teikimu, derinimo (Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyva)“, OJ, žiūrėta 2019 m. gruodžio 15 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lt/TXT/?uri=CELEX%3A32010L0013.

[70] „2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/882 dėl gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimų“, OJ, žiūrėta 2019 m. gruodžio 16 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:32019L0882.

Teismui[71]. Atsižvelgiant į dėstomą, toliau nagrinėjamas ESTT formuojamas paslaugų teikimo apibrėžimas, aiškinant SESV 56 ir 57 straipsnių nuostatas.

Atsižvelgiant į bendrosios paslaugų sąvokos vietą Europos Sąjungos teisėje, ESTT formuoja paslaugų sampratą nagrinėdamas prejudicinius klausimus užduodamus bylose susijusiose su laisvo paslaugų judėjimo apribojimais. Kadangi Europos Sąjungos vidaus rinką sudaro vidaus sienų neturinti erdvė, kurioje pagal Europos Sąjungos sutarčių nuostatas užtikrinamas laisvas prekių, asmenų, paslaugų ir kapitalo judėjimas[72], daroma išvada, kad laisvė teikti paslaugas ir draudimai riboti šią laisvę yra susiję su veiklomis, kurios daro įtaką daugiau nei vienos valstybės narės subjektams. Taigi galima teigti, jog šiam apibrėžimui yra būdingas tarptautinis elementas. Tai patvirtina nuosekliai formuojama ESTT praktika, nurodanti, kad pagrindines Europos Sąjungos laisves reglamentuojančių teisės aktų nuostatos nėra taikomos situacijoms, kurios nedaro įtakos bendrijos teisei ir kurių visi elementai lieka vienoje valstybėje narėje[73]. Kitaip tariant, santykiai turi susidaryti tarp paslaugų teikėjo ir paslaugų gavėjo, kurie yra įsikūrę skirtingose valstybėse narėse[74], įskaitant veiklą, kuria paslaugų teikėjas, įsisteigęs vienoje valstybėje narėje, paslaugų teikimo tikslu nuvyksta į kitą valstybę narę, kurioje yra įsikūręs paslaugų gavėjas tam, kad galėtų pastarajam tinkamai suteikti paslaugą[75], taip pat, kai paslaugų teikėjas ir gavėjęs yra įsisteigę toje pačioje valstybėje narėje, tačiau paslaugų gavėjas tikslu gauti paslaugą vyksta į kitą valstybę narę[76]. Taigi paslaugų sampratą ESTT apibrėžia nagrinėdama prejudicinius klausimus tarpnacionalinį elementą turinčiose bylose, kuriomis galimai ribojamas laisvas paslaugų judėjimas.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad paslaugų dalykas nepasikeičia nuo to ar paslaugų teikimo santykiai turi tarpvalstybinį elementą. Todėl darytina išvada, kad tarptautinis elementas nėra

---

[71] Armin Cuyvers „Freedom of Establishment and the Freedom to Provide Services in the EU“, iš *East African Community Law Institutional, Substantive and Comparative EU Aspects,* Emmanuel Ugirashebuja, John Eudes Ruhangisa, Tom Ottervanger and Armin Cuyvers (Leidenas: Brill | Nijhoff), 2017, 377.

[72] SESV 26 str. 1 d.

[73] Europos Sąjungos Teisingumo Teismas „1999 m. rugsėjo 9 d. sprendimas byloje Nr. C-108/98,“, 23 p., ESTT oficiali svetainė, žiūrėta 2019 m. gruodžio 11 d. http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?oqp=&for=&mat=or&jge=&td=%3BALL&jur=C%2CT%2CF&num=C-108%252F98&page=1&dates=&pcs=Oor&lg=&pro=&nat=or&cit=none%252CC%252CCJ%252CR%252C2008E%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252Ctrue%252Cfalse%252Cfalse&language=en&avg=&cid=1185160,

[74] Europos Sąjungos Teisingumo Teismas „1997 m. birželio 5 d. byloje Nr. C-56/96,“, 17 p., oficiali ESTT svetainė, žiūrėta 2019 m. gruodžio 11 d. http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=100837&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1246418,.

[75] Europos Sąjungos Teisingumo Teismas „1984 m. sausio 31 d. sprendimas sujungtose bylose Nr. C-286/82 ir C-26/83“, 10 p., oficiali ESTT svetainė, žiūrėta 2019 m. gruodžio 11 d. http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=92216&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1247170.

[76] Ignas Vėgėlė, *Europos Sąjungos teisė: Vidaus rinkos laisvės, konkurencija ir teisės derinimas* (Vilnius: Registrų centras, 2011), 200.

paslaugų turinio bruožas, tačiau kriterijus, nusakantis Europos Sąjungos teisės taikymą, o šio kriterijaus neatitinkančios paslaugos yra reguliuojamos valstybių narių nacionalinės teisės normų.

Pažymėtina, kad Teisingumo Teismo praktikoje ir teisės doktrinoje atlygintinumas yra išreikštas esminiu paslaugų požymiu. Štai I. Vėgėlė, remdamasis ESTT praktika, atlygintinumą prilygino efektyviai ekonominei veiklai, už kurią gali būti atlyginama ne tik pinigais, bet ir turtu, taip pat nurodė, kad paslaugoms būdingas ekonominės veiklos tikslas – pajamų siekimas.[77] ESTT taip pat atlygintinumą paaiškina kaip paslaugų teikėjo ir gavėjo nustatytą ekonominį atlygį už suteiktą paslaugą[78]. Be to, įtakos veiklos kvalifikavimui kaip paslaugai nedaro tai, kad už suteikiamą paslaugą užmokestį sumoka ne paslaugos gavėjas[79]. Tačiau atkreipiamas dėmesys į tai, kad pelno siekimas nėra lemiamas kriterijus veiklą apibrėžiant kaip paslaugą, nes ESTT suformuluota, kad net simbolinis užmokestis, už beveik visuomeniniais pagrindais vykdomą antraeilę veiklą, yra pakankamas, kad veikla būtų kvalifikuojama paslaugų teikimu[80]. Taigi nepaisant to, kad SESV 57 str. nurodo, kad paslaugos *paprastai yra teikiamos už užmokestį*, veiklos atlygintinumas, pasireiškiantis kaip pajamų gavimas ar ekonominis tikslas gauti pajamas, bet ne pelno siekimas, yra esminis paslaugų požymis.

Pažymėtina, kad ESTT aiškiai atribojo iš valstybės biudžeto finansuojamas veiklas, tenkinančias socialinius, viešuosius visuomenės poreikius, kuriomis nėra siekiama pelno, kaip nepatenkančias į SESV 57 str. paslaugų apibrėžimo sritį. To pavyzdys yra viešosios švietimo paslaugos, mat ESTT yra pabrėžęs taisyklę, jog į „paslaugų“ sąvoką nepatenka viešojo mokymo sistemai priklausančių ir visiškai ar daugiausia iš viešųjų fondų, valstybės finansuojamų įstaigų teikiamas mokslas, nes valstybė tokia veikla atlieka socialinę, kultūrinę ir švietimo funkciją skirtą visuomenės poreikiams tenkinti. Tuo tarpu mokslą arba profesinę specializaciją, kurį iš esmės finansuoja asmenys, siekiantys įgyti išsilavinimą (ar jų tėvai), reikia laikyti paslaugomis SESV 57

---

[77] Vėgėlė, *supra note*, 76: 119, 191.

[78] Europos Sąjungos Teisingumo Teismas „2009 m. lapkričio 17 d. sprendimas byloje Nr. C-169/08“, 23 p., oficiali ESTT svetainė, žiūrėta 2019 m. gruodžio 11 d. http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=73491&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2452344

[79] Europos Sąjungos Teisingumo Teismas „2003 m. birželio 26 d. sprendimas byloje Nr. C-422/01“, 22, 24 p., oficiali ESTT svetainė, žiūrėta 2019 m. gruodžio 11 d. http://curia.europa.eu/juris/celex.jsf?celex=62001CJ0422&lang1=en&lang2=PT&type=TXT&ancre=.

[80] Europos Sąjungos Teisingumo Teismas „2007 m. gruodžio 18 d. sprendimas byloje Nr. C-281/06“, 6, 32, 39 p., oficiali ESTT svetainė, žiūrėta 2019 m. gruodžio 11 d. http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=71923&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=7943067, kuriame teismas pažymėjo, kad advokato vykdoma dėstymo veikla viešame juridiniame asmenyje – universitete, esančiame kitoje valstybėje narėje, nei įsisteigęs advokatas patenka į EB 49 str. (SESV 56 str.) taikymo sritį, net jei tai antraeilė beveik visuomeniniais pagrindais vykdoma veikla. Šioje byloje generalinis advokatas nurodė, jog lemiamas kriterijus veiklą apibrėžiant kaip paslaugą, yra jos ekonominis pobūdis, t. y. veikla neturi būti vykdoma be atlygio. Tačiau Teisingumo Teismas pažymėjo, kad šiuo atveju nebūtina, kad paslaugos teikėjas siektų pelno ir universiteto suteikiamas simbolinis užmokestis yra pakankamas veiklą kvalifikuoti paslaugų teikimu.

straipsnio prasme[81]. Kita vertus, anot nuosekliai formuojamos praktikos, iš valstybės biudžeto finansuojamos viešosios švietimo paslaugos išlaiko savo socialinės visuomeninės veiklos vaidmenį bei nėra kvalifikuojamos paslaugomis SESV 57 str. prasme net ir tuo atveju, jeigu mokiniai ar jų tėvai privalo kartais sumokėti mokymo ar registravimosi mokestį tokiu būdu prisidėdami prie sistemos veikimo išlaidų. Pažymėtina, kad tos pačios taisyklės yra taikomos aukštojo ir profesinio mokslo institucijoms, mat paslaugas teikiančiais subjektais laikomos tik tos aukštosios ar profesinės mokyklos, kurios yra iš esmės finansuojamos iš privačių fondų šaltinių, kurių veiklos tikslas tampa neatsiejamas nuo teikiama mokymo paslauga siekiamo atlyginimo[82].

Darbo tyrimui aktualus paslaugų ir prekių judėjimo atskyrimas pasižymi taisykle, kad „*nors tam tikras sandoris apima ir prekės judėjimą, ir paslaugų teikimą, paslaugų teikimo laisvės taisyklės bus taikomos, jei prekių tiekimas nėra to sandorio galutinis tikslas, bet tėra tik atsitiktinis ar pagalbinis paslaugų teikimo atžvilgiu*“[83]. Tokiems atvejams priskiriamos situacijos, kai teikiant paslaugas yra taip pat išduodami materialūs daiktai, pvz., žvejybos leidimo išdavimas, kaip šalutinis veiklos rezultatas. Lygiai taip pat, kai teikiant sveikatos priežiūros paslaugą, sveikatos priežiūros specialistas išduoda receptą vaistams įsigyti ar pacientui stacionariai gydomam ir prižiūrimam ligoninėje yra duodami tam tikri vaistiniai preparatai kaip gydymo priemonė tikslu atstatyti paciento sveiktos būklę. Taigi paslaugų teikimą ir prekių judėjimą padeda atskirti sutarties dalykas. O tai, kad paslaugos teikimo atžvilgiu papildomai už atlygį suteikiamos tam tikros prekės, nekvalifikuoja veiklos laisvu prekių judėjimu.[84]

Teisės doktrina atskiria paslaugas nuo laisvo asmenų judėjimo. I. Vėgėlė nurodo, kad atskiriant „*ar konkrečiai veiklai taikytinos asmenų judėjimo laisvės ar paslaugų teikimo taisyklės, nustatoma atsižvelgiant į faktines aplinkybes, ypač į paslaugos teikimo **trukmę** bei paslaugos teikėjo **savarankiškumo laipsnį**, ir tai, ar pats subjektas nesiekia įsisteigti ar įgyvendinti laisvo darbuotojų judėjimo*[85]“.

Pažymėtina, kad paslaugos teikimo **trukmė** padeda atriboti laisvą paslaugų judėjimą nuo įsisteigimo. Iš esmės paslaugų teikimui būdingas laikinas pobūdis yra įtvirtintas SESV 57 str. trečiojoje pastraipoje, tačiau šią taisyklę detalizuoja Teisingumo Teismas. ESTT pažymėjo, kad

---

[81] Europos Sąjungos Teisingumo Teismas „2010 m. gegužės 20 d. sprendimas byloje Nr. C-56/09“, 32 p., oficiali ESTT svetainė, žiūrėta 2019 m. gruodžio 11 d. http://curia.europa.eu/juris/celex.jsf?celex=62009CJ0056&lang1=en&lang2=LT&type=TXT&ancre=.

[82] Europos Sąjungos Teisingumo Teismas „1993 m. gruodžio 7 d. sprendimas byloje Nr. C-109/92“, 15 p., oficiali ESTT svetainė, žiūrėta 2019 m. gruodžio 11 d. http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=98527&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2356619.

[83] Europos Sąjungos Teisingumo Teismas „1994 m. kovo 24 d. sprendimas byloje Nr. C-275/92“, 22-24 p., oficiali ESTT svetainė, žiūrėta 2019 m. gruodžio 11 d. http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=98573&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2956561, cituota iš Vėgėlė, *supra note*, 76: 193.

[84] *Ibid*

[85] *Ibid,* 193-194.

laikinumas turi būti nustatomas atsižvelgiant į jo trukmę, reguliarumą, periodiškumą ir tęstinumą[86]. SESV 56 ir 57 str. netaikomi situacijoms, kai valstybės narės subjektas įsikuria kitos valstybės narės teritorijoje tikslu neribotu laiku teikti paslaugas. Teismas yra pažymėjęs, kad SESV 57 str. aiškiai nurodo, jog vienos valstybės narės subjekto persikėlimas į kitos valstybės narės teritoriją, neribotai vykdyti veiklą, kuri savo turiniu atitinka paslaugų teikimą, nepatenka į SESV 57 str. nustatytą paslaugų teikimo sąvoką. Remiantis Paslaugų direktyvos 4 str. 5 p., „*įsisteigimas – tai faktinis teikėjo vertimasis ekonomine veikla <...> neribotą laiką ir naudojantis stabilia infrastruktūra, kurioje faktiškai teikiamos paslaugos*“. Taigi net ir tuo atveju, kai dėl subjekto veiklos nuolatinio pobūdžio, ar faktinio įsisteigimo kitoje valstybėje narėje, vietoj SESV 56 ir 57 str., būtų taikomos įsisteigimo laisvę reglamentuojančios nuostatos, paslaugų gavėjo atžvilgiu paslaugų turinys būtų lygiai toks pats. Atsižvelgiant į tai, kad baigiamojo darbo dalykas yra orientuotas į paslaugų sutarčių kvalifikavimą vartojimo sutartimi, dėl baigiamojo darbo apimties apribojimų, šis bruožas toliau nėra plėtojamas.

Paslaugų sampratos apibrėžimui praktiškai yra svarbus paslaugų teikimo laisvės ir laisvo darbuotojų judėjimo atribojimas. Šios Europos Sąjungos garantuojamos laisvės atskiriamos pagal sutarties teisinio santykio turinį (vienu atveju sudaroma darbo sutartis, kitu – paslaugų sutartis) bei subjektais (savarankiškai veikiantys asmenys ir pavaldūs darbuotojai). Toks skyrimas suponuoja paslaugų teikėjams būdingą **savarankiškumo** bruožą. Kadangi darbo santykiams yra būdingas subordinacijos principas, paslaugas išskiria pavaldumo santykių nebuvimas, t. y., tai, kad paslaugų teikėjas veikia savo vardu ir rizika[87]. Kitaip tariant, paslaugų teikėjas yra nepriklausomas verslininkas.

Apibendrinant aukščiau dėstomą, daroma išvada, kad Teisingumo Teismas suformavo ir išaiškino paslaugoms būdingus bruožus nagrinėdamas bylas dėl laisvės teikti paslaugas galimo ribojimo. Todėl SESV 57 str. kontekste, paslaugomis pripažįstama tik tokia veikla, kuria paveikiama Europos Sąjungos vidaus rinką, t. y., esant tarptautiniam elementui, paslaugų sampratos turiniui šis bruožas įtakos nedaro. ESTT esminiu paslaugų bruožu įvardina paslaugų atlygintinumą, kuris paaiškinamas kaip ekonominis atlygis už suteiktas paslaugas, dėl to paslaugoms nepriskiriamos išimtinai iš valstybės biudžeto finansuojamos paslaugos. Tačiau atlygintinumui neturi reikšmės ar už suteiktas paslaugas yra gaunamas pelnas ar tik pajamos, taip pat nėra reikalaujama, kad už suteiktas paslaugas paslaugų teikėjui sumokėtų paslaugų gavėjas, svarbiausias yra pajamų gavimo faktas. Kitas esminis Teisingumo Teismo plėtotas paslaugų

[86] Europos Sąjungos Teisingumo Teismas „1995 m. lapkričio 30 d. sprendimas byloje Nr. C-55/94“, 39 p., oficiali ESTT svetainė, žiūrėta 2019 m. gruodžio 11 d. http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=99599&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2356759.
[87] Vėgėlė, *supra note*, 76: 195.

bruožas yra paslaugų teikėjo savarankiškumas, kuris reiškia tai, jog paslaugų teikėjas veikia savo vardu ir savo rizika, t. y., yra verslininkas.

2.2. Paslaugų teikimo sutarties samprata Europos Sąjungos teisėje

Remiantis ankstesniame poskyryje suformuota Europos Sąjungos paslaugų samprata, direktyvose įtvirtintais paslaugų bruožais ir juos paaiškinančia Teisingumo Teismo praktika, aktualu nustatyti Europos Sąjungos paslaugų teikimo sutarties apibrėžimą, naudojamą Europos Sąjungos Teisėje.

Kadangi Europos Sąjungos sutarčių teisė nėra kodifikuota, Europos Sąjungos vidaus rinka grindžiama daugybe sutarčių, kurias reglamentuoja skirtingos nacionalinės sutarčių teisės nuostatos[88]. Atsižvelgiant į tai, nėra privalomų teisės aktų, kurie tiesiogiai reglamentuotų bendrą Europos Sąjungos paslaugų sutarties sąvoką. Tačiau pažymėtina, kad bendro pobūdžio paslaugų sutarties apibrėžimas yra pateikiamas Europos Sutarčių teisę kodifikuojančio Bendrųjų principų sistemos projekto (toliau – **DCFR**) IV knygos C dalies[89]101 str. a) p. (IV. C. – 1:101), kuriame nustatyta, jog *paslaugų sutartimi viena sutarties šalis, paslaugų teikėjas, įsipareigoja teikti paslaugas kitai sutarties šaliai, klientui, mainais už sutartą kainą*.[90] Atsižvelgiant į pateiktą bendrąjį apibrėžimą, identifikuojami esminiai paslaugų sutarčiai būdingi bruožai, t. y., dvišalė, atlygintinė sutartis. Svarbu pažymėti, kad atlygintinumo kriterijaus įtvirtinimas terminu *kaina* atitinka ESTT formuojamą praktiką, kad atlygintinumo požymio atitikimui nėra reikalaujama siekti pelno, o užtenka pajamų gavimo fakto. Taip pat formuluotė *įsipareigoja teikti paslaugas* indikuoja, jog tai yra konsensualinė sutartis (galioja nuo sutarties sudarymo momento). Be to, apibrėžimas nustato bendruosius paslaugų teikimo sutarties subjektus – paslaugų teikėją ir klientą.

Baigiamojo darbo tyrimui ir paslaugų teikimo sutarties apibrėžimo nustatymui yra aktualus Europos Sąjungos teisės aktuose nustatytas vartojimo paslaugų sutarties apibrėžimas. Vartotojų teisių direktyvos 2 str. 6 d. nustato, kad paslaugų sutartis yra „*sutartis, išskyrus pirkimo–pardavimo sutartį, pagal kurią prekiautojas suteikia ar įsipareigoja suteikti paslaugą vartotojui, o vartotojas sumoka arba įsipareigoja sumokėti už ją kainą*“. Specifinis pateiktos paslaugų sutarties apibrėžties subjektas – vartotojas, indikuoja, kad šis apibrėžimas yra taikomas vartojimo paslaugų sutarties sąvokai nustatyti. Apart specifinių sutarties subjektų, apibrėžimas taip pat nurodo, kad vartojimo paslaugų sutartis yra dvišalė ir atlygintina. Atkreiptinas dėmesys į sutarties

[88] Europos Komisija „Žalioji knyga dėl politinių galimybių sukurti Europos sutarčių teisę vartotojams ir įmonėms“, KOM(2010)348 galutinis (Briuselis: 2010), https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A52010DC0348.

[89] Remiantis DCFR IV knygos C dalies 102 str., ši dalis nėra taikoma transporto, draudimo, finansinio produkto apsaugos ar tiekimo ar finansinėms paslaugoms.

[90] Autoriaus vertimas iš anglų k. – *This Part of Book IV applies: (a) to contracts under which one party, the service provider, undertakes to supply a service to the other party, the client, in exchange for a price;*

dalyko formuluotę – *prekiautojas suteikia paslaugą, o vartotojas sumoka už ją kainą* indikuoja, kad vartojimo paslaugų sutartimis gali būti realinės sutartys (galiojančios nuo sutarties vykdymo momento), tuo tarpu normos dispozicijos dalis *prekiautojas įsipareigoja suteikti paslaugą, o vartotojas įsipareigoja sumokėti už ją kainą* nurodo, kad vartojimo paslaugų sutartimis gali būti pripažįstamos ir konsensualinės sutartys. Negana to, analizuojamas paslaugų sutarties apibrėžimas, tiesiogiai nurodo, kad paslaugų sutartis yra *sutartis, išskyrus pirkimo–pardavimo sutartį*. Tai reiškia, kad, remiantis gramatiniu direktyvos teksto aiškinimu, paslaugų sutarties samprata apima visas į Vartotojų teisių direktyvos reguliavimo sritį patenkančias sutartis, kurios nėra pirkimo-pardavimo sutartys.

Pažymėtina, kad pastarasis paslaugų ir pirkimo-pardavimo sutarčių atribojimas yra paviršutiniškas ir reikalauja paslaugų bei prikimo-pardavimo sutarčių apibrėžimų palyginimo. Pirkimo-pardavimo sutarties sąvoka yra nustatyta Vartotojų teisių direktyvos 2 str. 5 d., kuri nurodo, kad „*pirkimo–pardavimo sutartis – sutartis, pagal kurią prekiautojas perduoda ar įsipareigoja perduoti prekių nuosavybės teises vartotojui, o vartotojas sumoka arba įsipareigoja sumokėti už jas kainą, įskaitant sutartis, kurių dalykas gali būti ir prekės, ir paslaugos*“. Pirkimo-pardavimo sutartys nuo paslaugų sutarčių skiriasi savo dalyku. Pirkimo-pardavimo sutarties dalykas – prekių nuosavybės teises perdavimas už užmokestį. Paslaugų sutarties dalykas – atlygintinų paslaugų teikimas.

Tačiau atkreiptinas dėmesys į antrąją pirkimo-pardavimo sutarties apibrėžimo dalį, kurioje nurodoma, kad pirkimo-pardavimo sutarties dalykas gali būti arba yra ir prekės, ir paslaugos. Lingvistiškai aiškinant šį apibrėžimą, darytina išvada, kad visos mišraus pobūdžio sutartys, kurių dalykas apima tiek prekių pirkimą-pardavimą, tiek paslaugų teikimą, yra kvalifikuojamos pirkimo-pardavimo sutartimis. Tačiau toks vertinimas prieštarautų nuosekliai Teisingumo Teismo praktikai[91]. Todėl pasitelkiamas Europos Komisijos teisingumo generalinio direktorato 2014 m. birželio mėn. Rekomendacinis dokumentas dėl Vartotojų teisių direktyvos (toliau – **Rekomendacinis dokumentas**). Rekomendaciniame dokumente nurodoma, kad priskiriant mišrias sutartis kuriai nors sutarčių rūšiai reikia atsižvelgti į sutarties tikrąjį pagrindinį tikslą. Jeigu pagrindinis tikslas „*yra perduoti tam tikrų prekių nuosavybės teises, ją reikėtų laikyti pirkimo-pardavimo sutartimi, net jeigu joje numatyta, kad pardavėjas teiks ir susijusias, kaip antai įrengimo, techninės priežiūros ar kitokio tvarkymo, paslaugas, nepriklausomai nuo santykinės prekių ir paslaugų vertės*“ (pvz., naujo virtuvės baldų komplekto pirkimas, įskaitant jo įrengimą vartotojo bute ar naujojo mobiliojo telefono pirkimas kartu su elektroninių ryšių paslaugos užsakymu). Ir priešingai, jeigu konkrečių prekių nuosavybės teisių perdavimas nėra mišrios

[91] Žr. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, *supra note*, 83.

sutarties pagrindinis tikslas, tos sutarties nereikėtų laikyti pirkimo–pardavimo sutartimi (pvz., sutartis dėl dalyvavimo paskaitoje, kurios dalyviams taip pat duodami rašikliai ir aplankai). Be to, Rekomendaciniame dokumente pažymėta, kad sutarties klasifikavimui vienai sutarčių rūšių įtaką daro nusistovėjusi Teisingumo Teismo praktika dėl laisvo prekių judėjimo ir laisvės teikti paslaugas, kuri tebėra svarbus Vartotojų teisių direktyvos aiškinimo šaltinis.[92]

Tačiau vartojimo paslaugų sutarties apibrėžimo formulavimas įvardinant, kad paslaugų sutartis yra bet kuri sutartis išskyrus prikimo-pardavimo sutartį, taip pat DCFR pateikto paslaugų sutarties apibrėžimo apimtis (patenkančios ir realinės ir konsensualinės sutartys) suponuoja išvadą, kad Europos Sąjungoje paslaugų sutartis ir vartojimo paslaugų sutartis yra suprantamos plačiai, apimančios didelį kiekį atskirų paslaugų sutarčių rūšių (skirstomų pagal nacionalinę teisę). Kaip pažymėjo L. Norvaišytė, DCFR paslaugų sąrašas apima statybų, perdirbimo, saugojimo, dizaino, informacijos bei konsultacinės, ir gydymo paslaugas[93].

Remiantis paslaugų sutarties teisinio apibrėžtumo trūkumu, Teisingumo Teismo išaiškinimu, jog paslaugos gali būti susijusios su didelio pastato statyba[94], taip pat, remiantis Vartotojų apsaugos direktyvos preambulės 25 konstatuojamąja dalimi, „*paslaugų sutartys, visų pirma tos sutartys, kurios susijusios su priestatų prie pastatų statyba (pavyzdžiui, garažo ar verandos) ir su pastatų remontu bei renovacija, kai neatliekamas esminis pertvarkymas, turėtų būti įtrauktos į šios direktyvos taikymo sritį*“, darytina išvada, kad į Europos Sąjungos paslaugų sutarties apibrėžimą patenka ir rangos sutartys. Taip pat bet kokios kitos sutartys, kurios patenka į Vartotojų teisių direktyvos reguliavimo sritį ir nėra pirkimo-pardavimo sutartys.

Atsižvelgiant į išdėstytas aplinkybes, darytina išvada, kad paslaugų teikimo sutartimi Europos Sąjungos teisėje yra laikoma tokia sutartis, kuria viena sutarties šalis, paslaugų teikėjas, savo vardu ir rizika įsipareigoja teikti arba suteikia paslaugas kitai sutarties šaliai, klientui, o klientas įsipareigoja sumokėti arba sumoka sutartą kainą, kai tikrasis pagrindinis sutarties tikslas yra teikti paslaugas, ir kai sutartis daro įtaką bendrai vidaus rinkai.

---

[92] „Europos Komisijos teisingumo generalinio direktorato 2014 m. birželio mėn. Rekomendacinis dokumentas dėl 2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/83/ES dėl vartotojų teisių, kuria iš dalies keičiamos Tarybos direktyva 93/13/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/44/EB bei panaikinamos Tarybos direktyva 85/577/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/7/EB“ https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/consumers/consumer-contract-law/consumer-rights-directive_lt.

[93] Laura Norvaišytė „Paslaugų sutartys: CK ir DCFR palyginimas” (Magistro baigiamasis darbas, Vilniaus Universitetas, 2011), 9. https://elaba.lvb.lt/primo-explore/fulldisplay?docid=ELABAETD2152777&context=L&vid=ELABA&lang=lt_LT&search_scope=eLABa&adaptor=Local%20Search%20Engine&tab=default_tab&query=any,contains,Paslaug%C5%B3%20sutartys:%20CK%20ir%20DCFR%20palyginimas&offset=0.

[94] Europos Sąjungos Teisingumo Teismas „2003 m. gruodžio 11 d. sprendimas byloje Nr. C-215/01“, oficiali ESTT svetainė, žiūrėta 2019 m. gruodžio 11 d. http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=48799&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=5404398

2.3. Paslaugų teikimo sutartis Lietuvos nacionalinėje teisėje

Kaip buvo šiame darbe minėta, bendroji Europos Sąjungos sutarčių teisė nėra suvienodinta, dėl to nacionalinė valstybių narių sutarčių teisė skiriasi nuo Europos Sąjungos formuojamos paslaugų ir paslaugų sutarčių sampratos[95]. Atsižvelgiant į pastarąją aplinkybę bei į baigiamojo darbo apimtį, šiame poskyryje toliau nagrinėjama paslaugų ir paslaugų teikimo sutarties samprata Lietuvos nacionalinėje teisėje.

2.3.1. Paslaugų teikimo sutarties apibrėžimas

Pažymėtina, kad paslaugų teikimo sutarties institutas yra reglamentuojamas Civilinio kodekso šeštosios knygos XXXV skyriuje „Atlygintinų paslaugų teikimas". Įstatymų leidėjas eksplicitiškai įtvirtina tris atlygintinų paslaugų sutarčių rūšių sąvokas ir šioms paslaugoms taikomas taisykles, išskirdamas analizuojamą CK skyrių į tris poskyrius.

Pirmasis analizuojamo CK skyriaus skirsnis reglamentuoja bendrąsias atlygintinėms paslaugų sutartims taikomas taisykles. CK 6.716 str. 1 d. pateikiama paslaugų sutarties samprata – „*paslaugų sutartimi viena šalis (paslaugų teikėjas) įsipareigoja pagal kitos šalies (kliento) užsakymą suteikti klientui tam tikras nematerialaus pobūdžio (intelektines) ar kitokias paslaugas, nesusijusias su materialaus objekto sukūrimu (atlikti tam tikrus veiksmus arba vykdyti tam tikrą veiklą), o klientas įsipareigoja už suteiktas paslaugas sumokėti*"[96]. Pažymėtina, kad šios sutarties dalyko specifiką paaiškina Kasacinio teismo praktika. LAT pažymėjo, kad „*atlygintinų paslaugų teikimo sutartį nuo kitų gimininių sutarčių tiksliausiai leidžia atriboti sutarties dalykas – nematerialaus pobūdžio (intelektinės) ar kitokios paslaugos, nesusijusios su materialaus objekto sukūrimu, t. y. šios paslaugos gali ir neturėti objektyvios išraiškos. Pagal atlygintinų paslaugų sutartį jų teikėjas įsipareigoja rūpestingai (atidžiai) atlikti tam tikrą veiklą. Tam tikrais atvejais, priklausomai nuo paslaugų rūšies (paslaugų sutartys savo pobūdžiu, dalyku gali būti labai įvairios), gali būti susitarta dėl tam tikro nematerialaus rezultato pasiekimo.*"

Svarbu pabrėžti tam tikrus paslaugų teikimo sutarties dalyko elementus. Lingvistinis CK 6.716 str. 1 d. aiškinimas ir pačios sutarties rūšies pavadinimas suponuoja, kad paslaugų teikimo sutarties dalykui svarbus paslaugų teikimo faktas. Remiantis lietuvių kalbos žodynu, žodžio teikti reikšmė paaiškinama sinonimais *daryti, atlikti, veikti kieno naudai*[97]. Taip pat paslaugų teikimo sutarties sampratos apibrėžime naudojama formuluotė „*atlikti tam tikrus veiksmus arba vykdyti tam tikrą veiklą*" indikuoja, jog paslaugų teikimo sutarties dalykas pasižymi aktyviais tęstinio pobūdžio veiksmais kliento naudai. Tai yra, paslaugų teikimo sutarties dalykui būdingas veiklos,

[95] Europos Komisija, *supra note*, 88.
[96] CK 6.716 str. 1 d.
[97] Lietuvių kalbos žodynas, žiūrėta 2019 m. lapkričio 21 d. http://www.lkz.lt/Visas.asp?zodis=teikti&lns=-1&les=-1&id=26034350000.

vykdomos paslaugų gavėjo naudai, procesas, tam tikrais atvejais susitariant dėl nematerialaus rezultato pasiekimo.

Atsižvelgiant į dėstomą, darytina išvada, kad tiek bendroji paslaugų sutarties sąvoka, tiek Lietuvos teismų praktika, nustato, jog paslaugos yra atlygintinė veikla, dėl to paslaugų teikimas gali būti apibrėžiamas kaip ekonominė veikla. Be to, vieną pagrindinių paslaugų bruožų formuoja tai, kad paslaugų teikimo sutartimi atliekama intelektinio ar kitokio pobūdžio tęstinė veikla kliento naudai, pagal kliento užsakymą, kuria nėra sukuriamas materialus savarankiškas objektas. Šis bruožas apibūdina paslaugų sutarties dalyką, kuris padeda atriboti paslaugas nuo kitų gimininingų sutarčių rūšių, tokių kaip rangos sutartis[98]. Taigi priešingai Europos Sąjungos paslaugų sutarties koncepcijai, Lietuvos įstatymų leidėjas tiesiogiai nurodo nematerialų paslaugų pobūdį, taip užtikrindamas teisinio apibrėžtumo principą. Taip pat nacionalinė atlygintinų paslaugų teikimo sutarties sąvoka tiesiogiai nurodo, kad ši sutartis yra konsensualinė, tokiu būdu atsiribojama nuo plačios Europos Sąjungos paslaugų sutarties sampratos.

2.3.2. Paslaugų teikimo sutarties atribojimas nuo kitų sutarčių rūšių

CK 6.716 str. 2 d. papildo paslaugų sutarties sąvoką nustatydamas, jog „*šio skyriaus nuostatos taikomos tik tokioms paslaugoms, kai tarp paslaugų teikėjo ir kliento neatsiranda darbo ar kitokių pavaldumo (subordinacijos) santykių*"[99]. Taigi šioje straipsnio dispozicijos dalyje tiesiogiai įtvirtinamas paslaugų teikėjo savarankiškumo principas. Kaip pažymėjo D. Jankauskienė, „*priešingai nei darbo santykių atveju, paslaugų teikimo metu teikėjas nėra tiesiogiai kontroliuojamas kliento, jis vykdo savo sutartinius įsipareigojimus sutartyje nustatyta tvarka.*[100]" Iš principo, ši nuostata sutampa su ESTT praktika formuojant paslaugų apibrėžimą.

Taip pat atkreiptinas dėmesys į CK 6.716 str. 3 d., kurioje apibrėžiama analizuojamo CK skyriaus nuostatų taikymo apimtis bei įvardijamos kelios atskiros paslaugų rūšys, kurios priskiriamos atlygintinų paslaugų institutui. Pastarajame straipsnyje kaip atlygintinės paslaugos nurodomos „*audito, konsultacinių, asmens sveikatos priežiūros, veterinarijos, informacijos,*

---

[98] „*Atlygintinų paslaugų sutarties šalių teisinių santykių ir sutarties dalyko specifiškumas išskiria ją iš kitų panašių sutarčių įvairovės. Rangos sutartis savo prigimtimi laikoma panašiausia į paslaugų sutartį. CK įtvirtinus galimybę susitarti dėl konkretaus rezultato pasiekimo, šių dviejų sutarčių atskyrimas tapo komplikuotas. Tačiau Lietuvos Aukščiausiasis Teismas šiuo klausimu laikosi nuoseklios pozicijos, kad tuo atveju, kai sutartimi yra susitariama dėl konkretaus rezultato pasiekimo ir yra neaišku, ar paslaugų, ar rangos sutartis sudaryta, reikia nustatyti, ar tas rezultatas pasižymi materialumu ir turi savarankišką vertę (rangos sutarties atveju), ar rezultatas nėra vertinamas kaip savarankiškas, nes jis yra neatskiriamas nuo pačių veiksmų (paslaugų sutarties atveju).*" iš Daiva Jankauskienė, „Atlygintinų paslaugų sutarties ypatumai" (Magistro baigiamasis darbas, Mykolo Romerio Universitetas, 2013) 65, https://elaba.lvb.lt/primo-explore/fulldisplay?docid=ELABAETD1878079&context=L&vid=ELABA&lang=lt_LT&search_scope=eLABa&adaptor=Local%20Search%20Engine&tab=default_tab&query=any,contains,Atlygintin%C5%B3%20paslaug%C5%B3%20sutarties%20ypatumai&offset=0.

[99] CK 6.716 str. 2 d.

[100] Jankauskienė, *op.cit.,* 7.

mokymo, turizmo ar kitokios atlygintinės paslaugos[101]“, taip pat išskiriami civilinio kodekso šeštosios knygos skyriai, kuriems nėra taikomos bendrosios atlygintinų paslaugų teikimą reglamentuojančios nuostatos. T. y., šiai sutarčių rūšiai nepriskiriama: *ranga, mokslinio tyrimo, bandomieji, konstravimo ir technologiniai darbai, pavedimas, komisas, vežimas, krovinių ekspedicija, pasauga, banko indėlis, banko sąskaita, atsiskaitymai, turto patikėjimas*.

Tačiau svarbu pabrėžti, jog nepaisant to, kad CK 6.716 str. 3 d. eksplicitiškai neįvardina finansinių paslaugų sutarčių, ypatingai paskolos, kredito sutarčių, kaip nepatenkančių į CK šeštosios knygos XXXV skyriaus nuostatų taikymo sritį, šias sutarčių rūšis taip pat atriboja atlygintinų paslaugų teikimo sutarčių dalykas. CK 6.870 str. 2 d. įtvirtinta paskolos sutarties kaip realinės sutarties teisinė specifikacija prieštarauja CK 6.716 str. 1 d. įtvirtintam konsensualiniam atlygintinų paslaugų teikimo sutarčių pobūdžiui. Taip pat, tiek paskolos sutartimi, tiek kredito sutartimi yra perduodamas sutarties objektas paskolos gavėjo nuosavybėn ir visą paskolos sutarties galiojimo laikotarpį, tokią finansinę paslaugą suteikiantis subjektas iš esmės neatlieka aktyvių veiksmų kliento naudai ar kliento užsakymu, kas yra priešinga atlygintinų paslaugų teikimo sutarties dalykui. Taigi sutarties dalykas eliminuoja paskolos ir kredito bei gimininga finansinių paslaugų rūšis iš atlygintinų paslaugų teikimo sutarčių instituto. Tačiau pažymėtina, kad tuo atveju, jeigu kitos Lietuvos Respublikos Finansinių įstaigų įstatymo 3 str. 1 d. išvardintos finansinės paslaugos atitinka paslaugų teikimo sutarties dalyką, esminius bruožus ir nepatenka į CK 6.716 str. 3 d. išimtį, jos turi būti priskiriamos atlygintinų paslaugų teikimo sutarčių rūšiai bei tokioms sutartims, specialiųjų finansines paslaugas reglamentuojančių teisės aktų atžvilgiu, CK 6.716 – 6.724 str. taikytini subsidiariai. Atsižvelgiant į specifinį finansinių paslaugų pobūdį, dėl ribotos baigiamojo darbo apimties, finansiniu paslaugų rūšys toliau nenagrinėjamos.

Apibendrinant išdėstytas aplinkybes, į paslaugų teikimo sutarčių institutą patenka konsensualinės atlygintinos sutartys sudaromos tarp savarankiško paslaugų teikėjo ir paslaugų gavėjo, kai susitariama dėl tęstinio pobūdžio veiksmų atlikimo pagal kliento užsakymą, kurie nesukuria materialaus savarankiško objekto bei, kurios nepatenka į CK 6.716 str. 3 d. Atsižvelgiant į tai, daroma išvada, kad atlygintinų paslaugų teikimo sutartis siaurina plačią paslaugų sutarties sampratą Europos Sąjungos teisėje.

Siekiant baigiamojo darbo tikslų įgyvendinimo, toliau nagrinėjamas atlygintinų paslaugų teikimo sutarčių kvalifikavimas vartojimo sutartimi.

[101] CK 6.716 str. 3 d.

2.4. Atlygintinų paslaugų teikimo sutarties kvalifikavimo vartojimo sutartimi bendrieji bruožai

Analizuojant atlygintinų paslaugų teikimo sutarčių kvalifikavimą, visų pirma pažymėtina, kad tiesioginis teisinis mechanizmas, leidžiantis atlygintinų paslaugų sutartis kvalifikuoti vartojimo sutartimis, yra reglamentuotas Civilinio kodekso 6.716 str. 4 d., kurioje nurodyta, kad „*vartojimo paslaugų sutarčiai taikomos šio kodekso normos, reglamentuojančios vartojimo sutartis*“. Kadangi atlygintinų paslaugų teikimo sutarčių institutas yra ganėtinai platus, pirmiausia nustatoma kaip pasireiškia bendrųjų vartojimo sutarčių kvalifikavimo kriterijų taikymas atlygintinų paslaugų teikimo sutartims.

Kasacinio teismo praktikoje yra nuosekliai formuojama, kad „*vienas paslaugų sutarčių ypatumų yra tas, jog paslaugos teikėjo ir kliento santykiai grindžiami pasitikėjimu. <...> paslaugos teikėjas paprastai yra profesionalas, veikiantis srityje, kurią gerai išmano ir kurios klientas negali visiškai kontroliuoti. Toks santykių pobūdis lemia paslaugos teikėjo pareigą veikti kliento interesais, <...> teikdamas paslaugas jis privalo veikti sąžiningai ir protingai, kad tai labiausiai atitiktų kliento interesus. Taigi įstatyme įtvirtintas kliento interesų prioriteto principas. Paslaugų teikėjas, kurio interesai dėl jo turimų žinių ir patirties yra apsaugoti geriau nei kliento, visada turi teikti pirmumą kliento interesams, veikti jo naudai.*“[102] Atsižvelgiant į tai, kad paslaugų teikėjas yra laikomas profesionalu, turinčiu specialių žinių, veikiantis srityje, kurią gerai išmano, darytina išvada, kad atlygintinų paslaugų teikimo santykiuose paslaugų teikėjas visais atvejais veikia verslo ar profesinės veiklos tikslais. Tai, kad šiai paslaugų sutarčių rūšiai yra priskiriamos tik tokios sutartys, kuriose už suteiktas paslaugas yra atlyginama, paslaugų teikimas savaime priskiriamas ekonominės veiklos vykdymui. Šią nuostatą patvirtina tai, kad paslaugų teikėjo veiksmai pasireiškia žmogiškųjų ir materialiųjų išteklių investavimu kliento naudai tikslu gauti pelno arba pajamų. Atsižvelgiant į tai, paslaugų teikėjas sudaro atlygintinų paslaugų teikimo sutartį tikslais tiesiogiai susijusiais su jo ekonomine veikla, taigi atitinka verslininko koncepcijos elementus vartojimo sutartyse.

Šį bruožą aktualu palyginti su vartojimo pirkimo-pardavimo sutarčių kvalifikavimu. Teisės doktrinoje keliama idėja, kad „*verslininkas stipresnioji sutarties šalis gali būti laikomas tiek tuomet, kai jis veikia pardavėjo, tiek pirkėjo vaidmenyje, t. y., tiek pasiūlos, tiek paklausos pusėje*[103]. Pažymėtina, kad Teisingumo Teismas 2018 m. spalio 4 d. prejudiciniu sprendimu byloje Nr. C-105/17 suformavo, kad „*fizinis asmuo, kuris interneto svetainėje vienu metu paskelbia tam tikrą skaičių skelbimų apie parduodamas naujas ir naudotas prekes, <...> gali būti*

[102] Lietuvos Aukščiausiasis Teismas „2012 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-315/2012“, LITEKO, žiūrėta 2019 m. lapkričio 15 d., http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=d0d14836-7237-495d-9fb2-df66f6f400e4

[103] Novikovienė, *supra note*, 2: 22.

kvalifikuojamas kaip „prekybininkas“, o tokia veikla gali būti laikoma „komercine veikla“ tik tuo atveju, jei šis asmuo veikia siekdamas tikslų, susijusių su jo prekyba, verslu, amatu arba profesija, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsižvelgdamas į visas šiai bylai svarbias aplinkybes“[104]. Remiantis šiuo išaiškinimu, tokiu atveju, kai asmuo vienu metu paskelbs tam tikrą skaičių skelbimų apie parduodamas naujas ir naudotas prekes, nesiekdamas užsiimti savarankiška, nuolatine ekonomine veikla, jis nebus kvalifikuojamas verslininku. Tačiau pažymėtina, kad tuo atveju, kai pvz., fizinis asmuo patalpins interneto pasiūlymus dėl daiktų, kuriuos jis pats naudojo, pardavimo, o į pardavimo skelbimus atsilieps daiktus įsigyti ketinantis asmuo, kurio verslo veikla yra būtent tokių naudotų daiktų supirkimas, akivaizdu, kad šių santykių pirkėjo derybinė galia bus aukštesnė už pardavėjo. Taip pat pardavėjas tokią sutartį sudarys veikdamas tikslais, nesusijusiais su jo verslo veikla, tačiau pirkėjas sieks komercinės veiklos tikslų. Iš esmės, tokia sutartis turėtų būti kvalifikuojama vartojimo sutartimi, tačiau praktikoje teismams nebuvo suteikta proga pasisakyti dėl tokio pobūdžio sutarties kvalifikavimo.

Tuo tarpu, remiantis nustatytais bendraisiais vartojimo sutarčių kvalifikavimo kriterijais, pastaroji situacija nebūtų įmanoma paslaugų teikimo sutarties santykiuose. Žinoma, praktikoje gali pasitaikyti situacijų, kai paslaugos teikėjas, kuris yra fizinis asmuo, sudarys pirmą paslaugų teikimo sandorį su klientu – įmone, kurios vardu veikiantys atstovai turės daugiau specifinių, teisinių žinių ir derybinių įgūdžių bei valdys didesnį kapitalą. Tokiais atvejais derybinės galios pusiausvyra kryps į paslaugų gavėjo pusę, tačiau paslaugų teikėjas vis tiek išlaikys verslo veiklos pobūdi, mat jis tam tikrą paslaugą teiks siekdamas pelno ar pajamų, t. y., vykdydamas komercinę veiklą, tikėtinai pateikdamas iš anksto paruoštas standartines sutarties sąlygas, kas prieštarauja vartotojo sampratos modeliui.

Atsižvelgiant į šiame poskyryje dėstomą, darytina išvada, kad atlygintinų paslaugų teikimo sutarčių sudarymo santykyje paslaugų teikėjas visada veikia tikslais susijusiais su verslu, profesija ar amatu, t. y., visais atvejais atitinka verslininko apibrėžimą, kaip jis suprantamas vartotojų teisių apsaugą reglamentuojančių teisės aktų prasme. Todėl nacionaliniai teismai, siekdami kvalifikuoti paslaugų teikimo sutartis vartojimo sutartimis, iš esmės, turės identifikuoti tik vartotoją. Šis bruožas yra ypatingas lyginant paslaugų teikimo ir pirkimo-pardavimo sutarčių kvalifikavimą. Tai yra bendra tendencija, pasižyminti visuose atlygintinų paslaugų teikimo sutarčių santykiuose, t. y., taikomas visoms atskiroms atlygintinų paslaugų teikimo sutarčių rūšims.

[104] Europos Sąjungos Teisingumo Teismo Teisingumo Teismas „2018 m. spalio 4 d. sprendimas byloje Nr. C-105/17“ 45 p., oficiali ESTT svetainė, žiūrėta 2019 m. gruodžio 15 d., http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=206437&pageIndex=4&occ=first&part=1&text=&dir=next&doclang=LT&mode=req&cid=4635495

Pastebėta, kad Lietuvos teismines institucijas pasiekia didelė gausa teisinių ginčų dėl atstovavimo sutarčių, todėl toliau pateikiama keletas praktinių pavyzdžių.

Pavyzdžiui, byloje atsakovai siekė parduoti nekilnojamąjį turtą, dėl to su ieškovu sudarė atstovavimo paslaugų teikimo sutartį, pagal kurią ieškovas įsipareigojo ieškoti trečiųjų asmenų (pirkėjų) sutartyje nurodytam nekilnojamajam turtui pirkti, o atsakovas A įsipareigojo už paslaugas sumokėti šalių sutartą kainą. Kilus ginčui dėl užmokesčio už atlygintinų atstovavimo paslaugų teikimą, ieškovas pateikė ieškinį dėl skolos už suteiktas paslaugas priteisimo atsakovu patraukdamas sutarties objekto bendrasavininkius – atsakovą A ir atsakovę B. Atsakovai, atsiliepdami į ieškinį, siekė, jog sutarties sąlyga, nustatanti atlyginimą už suteiktas paslaugas, būtų pripažinta negaliojančia.[105]

Pirmosios instancijos teismas ieškinį tenkino ir konstatavo, kad nėra pagrindo atsakovus laikyti vartotojais, o atstovavimo paslaugų sutartį kvalifikuoti vartojimo sutartimi, kadangi turtą, dėl kurio realizavimo susitarė su ieškovu, atsakovai buvo įgiję ne asmeniniams poreikiams tenkinti. Tokią išvadą teismas padarė iš parduodamo turto pobūdžio ir atsakovų buvusių ketinimų dėl šio objekto panaudojimo**.** Atsakovai pateikė apeliacinį skundą, kuriuo nurodė, jog pirmosios instancijos teismas nepagrįstai atsakovų nelaikė vartotojais, nes ginčo sutartį parengė ir pateikė atsakovui pasirašyti paslaugų teikėjas, kuris yra verslo subjektas, veikiantis finansinių įstaigų grupei priklausančios įmonės franšizės sutarties pagrindu. Ginčo sutartis neskirta jokiai ūkinei komercinei, profesinei veiklai, o tai patvirtina pirmosios instancijos teismo pripažinimas, kad iš ginčo sutarties kylančios prievolės yra bendros sutuoktinių prievolės.

Tačiau apeliacinės instancijos teismas atmetė atsakovų apeliacinius skundus ir pirmosios instancijos teismo sprendimą paliko nepakeistą. Teismas konstatavo, kad aplinkybė, jog turtas priklauso bendrosios jungtinės nuosavybės teise, nesuponuoja prezumpcijos, jog visi sandoriai su tokiu turtu turi vartojimo sutarčių požymius. Teismas paminėjo nuoseklią LAT praktiką, kurioje teigiama, kad kylant abejonių dėl paslaugų gavėjo sutarties sudarymo tikslo, pasitelkiamos sutarčių aiškinimo taisyklės[106]. Teismas taip pat pažymėjo, kad, nesant nurodyto paslaugų naudojimo tikslo, svarbus sutarties pobūdis, ir pažymėjo, kad „*nagrinėjamoje byloje ginčo Sutarties tikslas turi būti aiškinamas pagal sutarties objektą. Sutartimi buvo numatyta, kad užsakovas siekia parduoti šiuos objektus: 1) gamybinį pastatą, kuris yra 7 277,75 kv.m, ir kurio*

[105] Vilniaus apygardos teismas „2019 m. gegužės 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. E2A-826-803/2019“, LITEKO, žiūrėta 2019 m. lapkričio 25 d., http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=06fcf38a-5db1-4e75-a8d5-4171b27c4d69.

[106] „*Jeigu kyla abejonių dėl fizinio asmens prekės (paslaugos) įsigijimo (naudojimo) tikslo, teismas turi vertinti visas reikšmingas konkrečios sutarties sudarymo aplinkybes, sutarties turinį, pobūdį, šalių elgesį po sutarties sudarymo, galimus tikslus ir pan. (CK 6.193 straipsnis) ir, remdamasis faktinių bylos duomenų ir nustatytų aplinkybių visuma, spręsti, koks buvo sutarties tikslas*“ iš Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2011 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-397/2011“, LITEKO, žiūrėta 2019 m. lapkričio 15 d., http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=b1e3bf8e-4b67-44da-9867-ac52099753bf

paskirtis – gamybos, pramonės, 2) kompresorinę, 3) automobilių svarstykles, 4) pastatą – šaldytuvą, 5) 15856/101362 dalį 10,1362 ha žemės sklypo. Pats ginčo Sutarties turinys atskleidžia, jog įsigytų santuokos metu ir norimų parduoti statinių naudojimo pobūdis buvo skirtas ne šeimos verslui. Apeliantas nenurodė, kad buvusio mėsos kombinato teritorijoje su pastatais ir infrastruktūra jo šeima ar jis pats planuoja pradėti mėsos perdirbimo verslą vartojimo tikslais. Kaip nurodė apeliantas, turtas buvo įsigytas komerciniu tikslu. Teisėjų kolegijos nuomone, apelianto S. B. argumentas – sklypo nevystyti ir perparduoti turtą, pagrindžia aplinkybę, jog tarpininkavimo sutartis nebuvo siejama su asmeniais poreikiais, o bendro turto perleidimu, nepasisekus įgyvendinti sumanytą verslo idėją.“ Taigi šioje situacijoje komercinis paslaugų gavėjo sutarties sudarymo tikslas buvo identifikuotas pagal sutarties objektą ir paslaugų gavėjo veiksmus iki ginčo sutarties sudarymo. Galima būtų teigti, kad atsakovų siekis parduoti komercines patalpas, dėl ko buvo sudaryta ginčo sutartis, tapo atsakovų konkrečios verslo veiklos (ar ketinimo užsiimti verslo veikla) pabaigos etapu, todėl atsakovo tikslas sudarant ginčo sutartį yra neatsiejamas nuo veikimo tikslais susijusiais su atsakovo verslo veikla.[107] Toks vertinimas atitinka Teisingumo Teismo praktiką, kurioje nurodyta, kad veiksmai, atliekami siekiant parduoti verslą pasitelkiant trečiuosius asmenis, yra susiję su profesionalia verslininko veikla. Nors tokie veiksmai lemia asmens verslo pabaigą, jie traktuojami kaip vadybiniai veiksmai, atliekami tikslais nesusijusiais su veikimu asmeniniais ar šeimos interesais. Verslininkas, sudarantis sutartį susijusią su jo verslo pardavimu, nėra kvalifikuojamas vartotoju.[108]

Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kaip teisėjų kolegija palygina veikimą privačiais interesais su veikimu verslo ar profesijos tikslais. Iš teismo naudojamų žodinių konstrukcijų atrodo, kad sutarties sudarymas „*šeimos verslo tikslais*“ ar siekis pradėti „*verslą vartojimo tikslais*“ yra vertinamas kaip veikimas tikslais, nesusijusiais su subjekto verslo, profesijos ar amato veikla. Pabrėžtina, kad pagal Europos Sąjungos ir Lietuvos nacionalinės teisės formuojamą vartojimo sutarčių kvalifikavimo taisyklių aiškinimą, šeimos verslas nepatenka į privačių interesų elementą vartotojo sąvokos apibrėžtyje, nes, iš esmės, tokia veikla yra ekonominė ir išlaiko verslo tikslų pobūdį. Tuo tarpu „verslas vartojimo tikslais“ apskritai yra dviejų tarpusavyje priešingų veikimo tikslų junginys, mat verslas yra savaime vartojimo priešpriešoje. Galbūt teismas ketino atsakovų sutarties sudarymo motyvus palyginti su dvigubo naudojimo tikslais, ar išplėsti vartotojo subjektyviojo požymio elementą, tačiau be platesnės teismo motyvacijos, galimos tik prielaidos.[109]

[107] Vilniaus apygardos teismas, *supra note,* 105.
[108] Europos Sąjungos Teisingumo Teismas „1991 m. kovo 14 d. sprendimas byloje Nr. C-361/89“, 16, 19 p., oficiali ESTT svetainė, http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?docid=96956&pageIndex=0&doclang=EN&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=4575825.
[109] Vilniaus apygardos teismas, *supra note*, 105.

Atsižvelgiant į dėstomą, rezultato prasme, teismas teisingai įvertino ginčo teisinį santykį, nes aplinkybių visuma aiškiai suponavo vartotojo koncepcijos elementų trūkumą atsakovų veiksmuose, tačiau iš teisėjų kolegijos argumentų turinio matyti, kad vartojimo sutarčių kvalifikavimui turi būti skiriamas ypatingas dėmesys mokslinėje teisės doktrinoje, siekiant padėti teismams priimti tinkamus sprendimus, taip sumažinant galimą teisinių ginčų kiekį.

Apibendrinant šio skyriaus nuostatas, pažymima, kad atlygintinų paslaugų teikimo sutartis yra plataus paslaugų sutarčių instituto porūšis. Šios sutarties samprata yra siauresnė už DCFR ir Vartotojų teisių direktyvoje formuojamą paslaugų sampratą, nes atlygintinų paslaugų teikimo sutarties dalykas ir teisinė specifikacija pasireiškia kaip konsensualinė sutartis, kuria įsipareigojama kliento naudai ir užsakymu atlikti aktyvius, intelektinio pobūdžio veiksmus, kurių rezultatas nesukuria materialaus objekto. Todėl priešingai, nei išvestinė Europos Sąjungos paslaugų sutartis, į nacionalinę atlygintinų paslaugų sutarties sampratą nepatenka tokios atskiros sutarčių rūšys kaip ranga ir pasauga. Taip pat, dėl sutarties dalyko, atribojamos sutartys susijusios su sutarties objekto perdavimu kontrahento nuosavybei ar žiniai. Atlygintinų paslaugų teikimo sutarties kvalifikavimas vartojimo sutartimi pasireiškia bendrųjų kvalifikavimo kriterijų pritaikymu, įvertinant kontrahentų sutarties sudarymo tikslus, kai tikslas nėra nurodytas sutartyje, pačios sutarties tikslą, sutarties objekto panaudojimo tikslą. Tai įgyvendinti padeda sutarčių aiškinimo taisyklės. Tačiau bendras atlygintinų paslaugų kvalifikavimo vartojimo sutartimi ypatumas pasireiškia per paslaugų teikėjo požymius, mat preziumuojama, kad šis subjektas visais atvejais sutartį sudaro siekdamas tikslų, susijusių su savo verslu ar profesine veikla, todėl atitinka verslininko požymius, taigi verslininko identifikavimas tampa formalus. Be to, verslo subjektas, kaip vartojimo sutarties šalis, gali veikti tik pasiūlos pusėje. Pastarieji du požymiai išskiria atlygintinų paslaugų teikimo sutarčių kvalifikavimą vartojimo pirkimo-padavimo sutarčių atžvilgiu.

3. VARTOJIMO SANTYKIŲ KVALIFIKAVIMAS ATSKIROSE ATLYGINTINŲ PASLAUGŲ TEIKIMO SUTARČIŲ RŪŠYSE

Pažymėtina, kad, be bendrųjų atlygintinas paslaugas reglamentuojančių normų, Civilinis Kodeksas eksplicitiškai nustato dvejoms atskiroms paslaugų rūšims taikomas specialiąsias taisykles, tai yra asmens sveikatos priežiūros paslaugų sutartis ir organizuotos turistinės kelionės sutartis. Be to, dėl specialių sutarties subjektų ir sutarties bruožų, atskiro nagrinėjimo verta teisinių paslaugų sutartis. Ypatingas išvardintų atlygintinų paslaugų teikimo sutarčių rūšių turinio pobūdis bei specifika kelia poreikį atskirai išnagrinėti šių sutarčių turinį bei galimas kvalifikavimo problemas.

Pirmiausia atskiras dėmesys skiriamas išskirtinei atstovavimo paslaugų teikimo sutarčių rūšiai – teisinių paslaugų teikimo sutartims ir jų kvalifikavimo ypatumams.

3.1. Teisinių paslaugų teikimo sutarties samprata

Pažymėtina, kad advokato teisinių paslaugų sutartis nėra eksplicitiškai įvardijama Civiliniame Kodekse, tačiau advokatų teisinę padėtį, jų veiklos sąlygas, tvarką, teikiamas paslaugas ir mokėjimą už šias paslaugas reglamentuoja Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymas[110] (toliau – **Advokatūros įstatymas**). Vadovaujantis Advokatūros įstatymo 2 str. 1 d., teisinės paslaugos yra „*teisės konsultacijos (patarimai teisės klausimais), teisinę reikšmę turinčių dokumentų rengimas, atstovavimas teisės klausimais, gynyba ir atstovavimas bylų procese, kai šie veiksmai atliekami už atlyginimą, išskyrus atvejus, kai advokatai įgyvendina teisę teikti teisines paslaugas nemokamai.*" Atsižvelgiant į pastarosios normos dispoziciją, teisinių paslaugų samprata pasireiškia kaip atlygintini teisiniai veiksmai, padedantys paslaugų gavėjui įgyvendinti savo teises, ypatingai teisę į teisminę gynybą, taip pat patarimai įvairiais teisiniais klausimais. Nurodoma, kad teisinės paslaugos taip pat gali būti teikiamos neatlygintinai, advokatams įgyvendinant tokią teisę.

Taip pat pažymėtina, kad, remiantis Advokatūros įstatymo 48 str. 1 d., susitarimas tarp kliento ir advokato dėl teisinių paslaugų yra įtvirtinamas pasirašant sutartį. Kadangi Advokatūros įstatyme nėra detalizuojama teisinių paslaugų teikimo sutarties sąvoka, darytina išvada, kad pastarajai yra pritaikoma CK 6.716 str. 1 d. dispozicija. Advokatūros įstatymo 2 str. 2 d. nurodoma, kad teisines paslaugas gali teikti „*advokatai (advokato padėjėjai) ar advokatų profesinė bendrija. Kai paslaugas teikia ar veikia advokatų profesinė bendrija, jai mutatis mutandis kaip ir advokatui taikomos šio Įstatymo nuostatos*". Remiantis dėstomu teigiama, kad tokių teisinių paslaugų teikėjas yra specialus subjektas – advokatas, tačiau subjekto sąvoka išplečiama nustatant, kad faktiškai teisines paslaugas gali teikti ir advokatų padėjėjai (reikalavimai ir apribojimai nurodomi

[110] „Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymas", LRS, žiūrėta 2019 m. gruodžio 15 d., https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.229789/KPzPMenZiY.

Advokatūros įstatymo 34 str. 2 d. bei 35 str. 1 d.) ir juridiniai asmenys – advokatų profesinės bendrijos, kurioms taikomos tapačios taisyklės kaip ir advokatams.

Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad Advokatūros įstatymo 2 str. 2 d. nuostata iš pirmų pažiūrų suteikia galimybę neatlygintiną teisinių paslaugų apibrėžimą atitinkančią veiklą prilyginti paslaugų teikimui. Tačiau neatlygintinės teisinės paslaugos reikalauja detalesnio tyrimo. Advokatūros įstatymo 4 str. 5 d. nustato, kad „*advokatas turi teisę teikti teisines paslaugas nemokamai, t. y. teikti teisinę pagalbą*". Tačiau atsižvelgiant į bendrąsias atlygintinų paslaugų teikimo nuostatas ir loginį principą, nors teisinė pagalba paslaugų teikėjo atliekamų veiksmų atžvilgiu atitinka teisinių paslaugų apibrėžimą, atlyginimo už atliktus veiksmus nemokėjimas, neleidžia advokato (advokato padėjėjo ar advokatų profesinės bendrijos) pagalbos priskirti atlygintinų paslaugų teikimo sutarčių institutui, nepaisant to, kad už tokią paslaugą advokatui kompensuoja valstybė. Be to, remiantis Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 1 str. 3 d., valstybės finansuojama advokato teisinė pagalba nėra kvalifikuojama vartojimo sutartimi.

Pažymėtina, kad atlygintinas teisinių paslaugų pobūdis įtvirtinamas Advokatūros įstatymo 50 str. 1 d., nurodant, kad „*advokatui už pagal sutartį teikiamas teisines paslaugas klientai moka šalių sutartą užmokestį*". Tačiau antroji straipsnio dalis numato, kad civilinėse bylose, taip pat pareiškiant ieškinį baudžiamojoje byloje yra leidžiama susitarti dėl užmokesčio, priklausančio nuo bylos baigties, jeigu tai neprieštarauja advokatų veiklos principams. Kasacinio teismo praktikoje toks susitarimas įvardijamas sėkmės mokesčiu[111]. Pažymėtina, kad valstybės garantuojama teisinė pagalba nėra reglamentuojama Advokatūros įstatyme, mat pastarajai taikomos Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatyme[112] nustatytos taisyklės. Remiantis vyraujančia Teisingumo Teismo ir LAT praktika, valstybės garantuojamos teisinės paslaugos nėra priskiriamos atlygintinų paslaugų rūšiai, nepaisant to, kad advokatui yra apmokama už suteiktas paslaugas iš valstybės biudžeto. Tuo tarpu, teisinių paslaugų sutartis, kai susitariama dėl sėkmės mokesčio, turi būti kvalifikuojama atlygintinių paslaugų teikimo sutartimi ir, atitinkant kvalifikavimo kriterijus, priskiriama vartojimo sutarčių grupei.

Vienas esminių advokato teisinių paslaugų ypatumų yra Advokatūros įstatymo 7 str. nustatomi specialieji advokatams keliami kvalifikacijos ir išsilavinimo reikalavimai, taip pat

---

[111] Argumentuojama, kad teisinės pagalbos poreikis klientams kyla esant bylinėjimosi būtinumui, neretai ekstremaliose situacijose. Tokiais atvejais besikreipiančiam teisinės pagalbos asmeniui yra svarbu apginti pažeistas teises, tačiau ne visi asmenys turi galimybę susimokėti už advokato paslaugas. Sėkmės mokestis – sąlyginiai susitarimai dėl advokato honoraro, priklausančio nuo bylos baigties, nustatymo teikiant teisinę pagalbą – *pacta de quota litis*, yra alternatyva Valstybės biudžeto finansuojamai teisinės pagalbos sistemai, kuri yra dažnai nepakankama advokato teisinei pagalbai finansuoti. iš Lietuvos Aukščiausiasis Teismas „2016 m. sausio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-28-421/2016", LITEKO, žiūrėta 2019 m. lapkričio 15d., http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=ac765ee3-9ec9-4879-8ac5-e12857ebff6a.

[112] „Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymas", LRS, žiūrėta 2019 m. gruodžio 15 d., https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.98693/asr.

teismų praktikoje suformuoti „*papildomi lojalumo, interesų konflikto vengimo ir kiti etiško elgesio standartai. Tarp advokato ir kliento susiklosto fiduciariniai atstovo ir atstovaujamojo santykiai, grįsti pasitikėjimu. Advokato profesija yra viena iš profesijų rūšių, kurios atstovams taikomi didesni elgesio standartai. Tai reiškia, kad advokato veiklai taikomi ne tik bendražmogiški elgesio standartai, bet ir specialūs reikalavimai, nustatyti tiek advokatūros veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose, tiek ir profesinės etikos taisyklėse.“*[113] Šie kriterijai suponuoja tai, kad advokatas yra savo srities profesionalas, specifinių žinių turintis paslaugų teikėjas.

Atsižvelgiant į aukščiau dėstomas taisykles, darytina išvada, kad teisinės paslaugos apima teisinę veiklą (konsultacijas teisės klausimais, procesinių dokumentų rengimą, atstovavimą teisėsaugos institucijose ir kitą teisinę veiklą), kuri tarp paslaugų teikėjo ir gavėjo yra įforminama teisinių paslaugų sutartimi. Pagal teisinę specifikaciją ši sutartis yra konsensualinė, dvišalė ir atlygintinė sutartis. Advokatūros įstatymas numato teisę advokatui teikti teisines paslaugas neatlygintinai ir tokio turinio paslaugų teikimas yra įvardinamas teisine pagalba. Paminėtina ir valstybės garantuojama pagalba, kai advokatas gali teikti teisines paslaugas, kurios yra kompensuojamos iš valstybės biudžeto. Kadangi vienas esminių atlygintinų paslaugų sutarčių rūšių bruožų yra atlygintinumas, šiam institutui nepriskiriama neatlygintinė advokatų veikla, kuri išimtinai finansuojama iš valstybės biudžeto, tokia sutartis taip pat nekvalifikuojama vartojimo sutartimi. Nors analizuojamos paslaugų rūšies atlygintinumo požymis iš esmės sutampa su bendruoju atlygintinų paslaugų kriterijumi, tačiau šis skiriamasis bruožas pasižymi galimybe tam tikrais atvejais susitarti dėl sėkmės mokesčio, priklausančio nuo paslaugų teikimo rezultato. Pastarasis bruožas atitinka LAT formuotą praktiką, jog atlygintinų paslaugų sutarties šalys gali susitarti dėl tam tikro nematerialaus pobūdžio rezultato ir veikia kaip alternatyva valstybės garantuojamai pagalbai. Ko gero esminis teisinių paslaugų skiriamasis bruožas yra specialieji, Advokatūros įstatyme nustatyti, paslaugų teikėjui keliami kvalifikacijos ir etikos reikalavimai, kurie kasacinio teismo praktikoje yra papildomi fiduciarinių santykių tarp advokato ir kliento suformuotais lojalumo ir interesų konflikto vengimo reikalavimais.

3.2. Teisinių paslaugų sutarties kvalifikavimo vartojimo sutartimi ypatumai.

Atlygintinų teisinių paslaugų teikimo sutarčių specifiką suformuoja ginčijamo sutartinio santykio klasifikavimo atskyrimas nuo kitų gimininingų sutarčių rūšių. Ši sutarčių rūšis turi glaudų ryšį su pavedimo sutartimis. CK 6.716 str. 3 d. nustatyta, kad pavedimo sutartims nėra taikomos atlygintinų paslaugų teikimo sutartis reglamentuojančios taisyklės, dėl šios priežasties yra aktualu atriboti pavedimo sutartis nuo atlygintinų paslaugų teikimo sutarčių.

[113] Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 111.

Pagal Civiliniame kodekse pateiktas pavedimo sutarties ir paslaugų teikimo sutarties sampratas, esminis šių sutarčių atskyrimo bruožas yra tai, kad pavedimo sutartimi įgaliotinis įpareigojamas atlikti tam tikrus teisinius veiksmus įgaliotojo vardu su trečiaisiais asmenimis. Tuo tarpu paslaugų teikimo sutartimi įsipareigojama atlikti nematerialaus pobūdžio veiksmus paslaugų gavėjo naudai, tačiau ne paslaugų gavėjo vardu[114]. Šie apibrėžimai gana aiškiai atriboja klasikinių pavedimo sutarčių ir atlygintinų paslaugų teikimo sutarčių normų taikymą. Tačiau to negalima būtų pasakyti apie atskirą paslaugų teikimo sutarčių rūšį – teisinių paslaugų sutartį. Mat pagal LAT praktiką, kliento ir advokato sutartis dėl teisinių paslaugų teikimo yra kvalifikuojama kaip pavedimo sutartis. Tačiau kliento su advokatu sudarytoms pavedimo (teisinių paslaugų) sutartims taikomos ir bendrosios atlygintinų paslaugų sutarties nuostatos, taigi ši paslaugų teikimo sutarties rūšis patenka į CK 6.716 str. 4 d. išimtį. Pavedimo ir teisinių paslaugų teikimo sutarčių atskirtį nusako sutarties dalykas, mat teisinių paslaugų sutartimi klientai ne tik atstovaujami, bet ir konsultuojami teisiniais klausimais, taip pat teisinių paslaugų teikėjas yra specialius kriterijus atitinkantis savo srities profesionalas, kas nėra būtinai taikoma pavedimo sutartyse.[115]

Aktualu pateikti pavedimo sutarties kvalifikavimo vartojimo sutartimi pavyzdį. Lietuvos apeliaciniame teisme nagrinėta byla, kurioje atsakovas išdavė ieškovui įgaliojimą, ir šalys pasirašė pavedimo sutartį dėl atstovavimo, atkuriant nuosavybės teises į atsakovui priklausiusį nekilnojamą turtą. Ginčas kilo dėl sutartimi sulygtos sąlygos, nustatančios ieškovui mokėtiną sėkmės mokestį, skaičiuojamą pagal nekilnojamojo turto vertę nuosavybės teisės atkūrimo momentu. Teisėjų kolegija, įvertinusi pavedimo sutarties atitikimą vartojimo sutarčiai, atsižvelgė į tai, kad pagal įgaliojimą ir pavedimo sutartį ieškovo prisiimti įsipareigojimai atsakovui buvo nesusiję su ieškovo profesine ar verslo veikla, dėl to sutarties nekvalifikavo vartojimo sutartimi.[116] Ši byla patvirtina vartojimo santykių kvalifikavimo pavedimo ir teisinių paslaugų teikimo sutartyse skirtumus, pasireiškiančius per specialų teisinių paslaugų sutarties subjektą.

Pažymėtina, kad teisinių paslaugų teikimo sutarties kvalifikavimas vartojimo sutartimi yra ganėtinai naujas reiškinys, nes Lietuvos nacionalinėje teisėje advokatai nebuvo laikomi verslininkais. Nauja praktika buvo suformuota LAT 2015 m. balandžio 14 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. 3K-7-149-706/2015. Šioje byloje atsakovė su ieškovu (advokatu) sudarė tris tipines atlygintinų teisinių paslaugų teikimo sutartis. Ginčas kilo dėl sutarčių sąlygų, nustatančių advokato

[114] Lietuvos Aukščiausiasis Teismas „2011 m. kovo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-137/2011“, LITEKO, žiūrėta 2019 m. gruodžio 11 d. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=b236b419-7c4d-48f9-8bb4-eb0b5083adee

[115] Lietuvos Aukščiausiojo Teismas „2015 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-149-706/2015“, LITEKO, žiūrėta 2019 m. gruodžio 11 d. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=3d727f72-0b97-43d5-b25e-5c23a34971a2

[116] Lietuvos apeliacinis teismas „2018 m. kovo 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. E2A-597-330/2018“, LITEKO, žiūrėta 2019 m. gruodžio 11 d. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=2e6f1085-905a-41e5-8267-31b6bf62aa13

honoraro sumą be nuorodų į mokėjimo tvarką, terminus ir be indikacijų už kurias paslaugas reikia mokėti, sąžiningumo, kai atsakovė atsisakė sumokėti atlyginimą už suteiktas paslaugas. Pirmosios instancijos teismas tenkino advokato ieškinį ir priteisė sutartimis sulygtą honorarą. Atsakovė pateikė apeliacinį skundą, tačiau pastarasis buvo atmestas, motyvuojant tuo, kad atsakovė neįrodė teisinių paslaugų sutarčių sąlygų pripažinimo negaliojančiomis įstatyme nustatytų reikalavimų. Iš esmės teismai nevertino galimybės sutartį kvalifikuoti vartojimo sutartimi. Atsakovė pateikė kasacinį skundą remdamasi tuo, kad žemesniųjų instancijų teismai neatsižvelgė į tai, jog ji yra vartotoja, nevykdė pareigos savo iniciatyva patikrinti ginčo sandorius, dėl to netinkamai kvalifikavo teisinį santykį.

Kasacinis teismas nustatė, kad „*nacionaliniu lygmeniu nėra suformuotos teismų praktikos dėl teisinių sutarčių, kaip vartojimo sutarčių, kvalifikavimo. Tokios praktikos taip pat nėra suformavęs ESTT*[117]“. Teisėjų kolegija susiklosčiusią situaciją vertino kaip specifinę dėl to, kad pagal Advokatūros įstatymo 4 str. 3 d., advokato veikla yra teisinių paslaugų teikimas, tačiau nėra komercinė ūkinė veikla. Todėl LAT pateikė prašymą ESTT priimti prejudicinį sprendimą, iš esmės klausiant, ar Nesąžiningų sąlygų direktyvą reikia aiškinti taip, kad ji taikoma tipinėms teisinių paslaugų sutartims, sudarytoms advokato ir fizinio asmens, kuris veikia siekdamas su jo verslu, prekyba ar profesija nesusijusių tikslų.[118]

Prejudiciniu sprendimu ESTT pažymėjo, kad tipinės atlygintinų teisinių paslaugų teikimo sutartys, sudaromos tarp advokato ir fizinio asmens veikiančio privačiais interesais, yra vertinamos pagal bendruosius, vartotojų sutartims kvalifikuoti taikomus, kriterijus. Taip pat nustatė, kad advokato kaip verslininko vertinimui turi būti pasitelkiamas autonominis aiškinimo principas, todėl Advokatūros įstatymo nuostata, kad advokato veikla nėra ūkinė komercinė veikla, ar nacionalinėje teisėje nustatytas specifinis advokato ir jo kliento sudarytos sutarties pobūdis negali būti vertinami kaip argumentai, kuriais būtų galima pateisinti vartotojų apsaugos normų netaikymą[119].

Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad advokatų teikiamų paslaugų srityje iš principo egzistuoja nelygybė tarp „klientų-vartotojų“ ir advokatų būtent dėl to, kad šių šalių turima informacija nėra tokia pati. Advokatai turi aukšto lygio specialių žinių, kurių vartotojai gali neturėti, todėl pastariesiems gali būti sunku įvertinti jiems teikiamų paslaugų kokybę. Be to,

[117] Lietuvos Aukščiausiasis Teismas „2013 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-395/2013“, LITEKO, žiūrėta 2019 m. gruodžio 11 d. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=1fdd95fc-28e7-410d-b2e7-d0d1b42cd4bb

[118] Europos Sąjungos Teisingumo Teismas „2015 m. sausio 15 d. sprendimas byloje Nr. C-537/13“, oficiali ESTT svetainė, žiūrėta 2019 m. gruodžio 11 d. http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=161389&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3661050

[119] *Ibid*

advokato paruoštos standartinės sutarties sąlygos yra įtraukiamos į teisinių paslaugų sutartis advokato valia, dėl to advokatas, vykdydamas savo profesinę veiklą, už atlyginimą teikdamas teisines paslaugas asmeniniais tikslais veikiančiam fiziniam asmeniui, laikomas verslininku. Tokios išvados nepaneigia advokatų veiklai būdingas visuomeninis pobūdis, nes į pardavėjo ar tiekėjo sąvoką patenka bet kokia verslo, prekybos ar profesinė veikla, „*nesvarbu, ar tai būtų viešoji, ar privati*“, ir, kad Nesąžiningų sąlygų direktyva „*taip pat taikoma visuomeniniams verslams, prekybai arba profesijoms*“. Todėl negalima teigti, kad teisinių paslaugų sutartį kvalifikavus vartojimo sutartimi galėtų kilti grėsmė, jog bus pakenkta advokato ir jo kliento santykių specifikai ar pažeisti advokato veiklos principai. Todėl tipinės teisinių paslaugų sutartys, sudarytos advokato ir fizinio asmens, veikiančio su jo verslu, prekyba ar profesija nesusijusiais tikslais, yra kvalifikuojamos vartojimo sutartimis.[120]

Taigi advokatas, vykdantis savo profesinę veiklą, už atlyginimą teikdamas teisines paslaugas asmeniniais tikslais veikiančiam fiziniam asmeniui (vartotojui), yra verslininkas (plačiąja prasme). Todėl advokato ir fizinio asmens, kuris veikia siekdamas su jo verslu, prekyba ar profesija nesusijusių tikslų, sudaryta tipinė teisinių paslaugų sutartis turėtų būti teismo teisiškai kvalifikuojama kaip vartojimo sutartis.[121] Atsižvelgiant į dėstomą, darytina išvada, kad šios paslaugų teikimo sutarties ypatumas, lyginant su pavedimo sutartimis, pasireiškia tuo, kad, praktiškai visada, sudarant teisinių paslaugų sutartį su asmeniu, veikiančiu privačiais interesais, advokato derybiniai įgūdžiai ir teisinės žinios ženkliai iškreipia derybinę sutarties šalių pusiausvyrą, todėl šis subjektas atitinka verslininko požymius. Taigi pasitvirtina prieš tai daryta išvada, jog atlygintinų paslaugų teikėjas yra profesionalas, kurio sutarties sudarymo tikslai yra visada susiję su jo verslo ar profesine veikla, todėl esminis dėmesys kreipiamas į vartotoją.

Tai, kad vartotojo identifikavimui skiriamas esminis dėmesys patvirtina Vilniaus apygardos teismo byloje kilęs ginčas dėl apmokėjimo už advokato suteiktas teisines paslaugas. Ieškovas (advokatas) sudarė teisinių paslaugų teikimo sutarti Nr. 1 su atsakovu (fiziniu asmeniu). Susitarimu prie teisinių paslaugų sutarties ieškovas ir atsakovas susitarė, kad už sutartyje numatytus konkrečius darbus atsakovas sumokės ieškovui sutarto dydžio honorarą. Tuomet ieškovas, dėl tokių pačių teisinių paslaugų teikimo kaip sutartyje Nr. 1, sudarė sutartį Nr. 2 su juridiniu asmeniu UAB A, kurį atstovavo atsakovas. Šių teisinių paslaugų sutarčių pagrindu ieškovas atsakovui ir UAB A teikė teisines paslaugas baudžiamojoje byloje, kurioje atsakovas ir UAB A buvo kaltinami padarę nusikaltimus susijusius su UAB A vykdoma verslo veikla, pasireiškiančius dokumentų klastojimu ar disponavimu suklastotu dokumentu ir kreditiniu sukčiavimu. Ieškovas pateikė ieškinį Vilniaus miesto apylinkės teismui dėl netinkamo

[120] Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, *supra note*, 118.
[121] *Ibid*

apmokėjimo už suteiktas paslaugas. Pirmosios instancijos teismas ieškinio netenkino, o teisinių paslaugų sutartį Nr. 1 pripažino vartojimo sutartimi atsižvelgdamas į tai, kad atsakovui teisinės paslaugos baudžiamojoje byloje buvo teikiamos kaip fiziniam asmeniui, atsakovas neturėjo teisinio išsilavinimo, todėl laikytinas vartotoju. Ieškovas pateikė apeliacinį skundą, kuriame nurodė, kad teismas neatsižvelgė į tai, kad atsakovas baudžiamojoje byloje buvo kaltinamas kaip UAB A direktorius, bet ne kaip fizinis asmuo, todėl nepagrįstai teisinių paslaugų sutartį Nr.1 kvalifikavo vartojimo sutartimi. Apeliacinės instancijos teismas atmetė ieškovo argumentą, sutiko su pirmosios instancijos teismo išvada ir sprendimą paliko nepakeistą. Teismas motyvavo, kad „*nors veikas, kuriomis buvo kaltinamas atsakovas, galima laikyti susijusiomis su atsakovo verslu, t. y., su UAB A, kurios direktoriumi ir akcininku buvo atsakovas, veikla, tačiau atsakovas baudžiamojoje byloje buvo kaltinamas kaip fizinis asmuo, atsakovo pripažinimas kaltu dėl jam inkriminuotų veikų sukeltų tiesiogines neigiamas pasekmes atsakovui kaip fiziniam asmeniui, todėl darytina išvada, kad atsakovas, sudarydamas teisinių paslaugų sutartį Nr. 1 dėl gynimo baudžiamojoje byloje, siekė su savo verslu ar profesija nesusijusių tikslų.*“[122] Taigi šioje byloje susidarė specifinė situacija, sukėlusi subjektyviojo vartotojo elemento koliziją, kai paslaugų gavėjas veikė ir kaip fizinis asmuo ir kaip juridinio asmens atstovas. Teismas, įvertinęs reikšmingas sutarties sudarymo aplinkybes, nustatė paslaugų gavėjo veikimą asmeniniais tikslais sutartyje Nr. 1, atsižvelgęs į tai, koks subjektas sutartimi siekė išvengti tiesioginių neigiamų padarinių. Tai yra praktinis pavyzdys taisyklės, kad komercinės veiklos subjektas, šiuo atveju juridinio asmens valdymo organas, vienuose sutartiniuose santykiuose gali veikti kaip verslininkas, o kituose kaip vartotojas[123].

Apibendrinant pažymima, kad teisinių paslaugų teikimo sutartys iš esmės yra pavedimo sutartys, tačiau dėl šios sutarties rūšies dalyko specifikos – ne tik kliento atstovavimo, bet ir konsultavimo, taip pat paslaugų teikėjui keliamų aukštesnių reikalavimų ir jo disponavimo savo profesinei veiklai būdingomis žiniomis, priskiriamos atlygintinų paslaugų teikimo sutarčių institutui. Ypatingas teisinių paslaugų sutarties subjektas – advokatas išryškina įprastų pavedimo sutarčių ir teisinių paslaugų teikimo sutarčių kvalifikavimo vartojimo sutartimi skirtumus, patvirtinančius, kad advokatas atitinka verslo subjektą vartojimo sutartyse. Paminėtina, kad tipinės advokato ir asmens veikiančio privačiais tikslais sutartys pradėtos kvalifikuoti vartojimo sutartimis ganėtinai neseniai, Teisingumo Teismui nustačius, kad šioms sutartims taikomi bendrieji vartojimo sutarčių kvalifikavimo kriterijai, o advokatas laikomas verslininku, nepaisant to, kad jo veikla vertinama kaip visuomeninio pobūdžio.

[122] Lietuvos Aukščiausiasis Teismas „2016 m. lapkričio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-1700-565/2016“, LITEKO, žiūrėta 2019 m. gruodžio 11 d. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=32f40ed5-6df1-419c-a6a8-3c1ca90e29c5.

[123] Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 45.

3.3. Asmens sveikatos priežiūros paslaugų sutarties samprata

Viena iš CK nustatytų specialių atlygintinų paslaugų sutarčių rūšių, kuriai, be bendrųjų taisyklių, taikomos specialiosios CK nuostatos, yra asmens sveikatos priežiūros paslaugų sutartis. CK 6.725 str. 2 d. pateikia šios sutarties apibrėžimą – „*tai yra veikla, įskaitant tyrimus ir su asmeniu tiesiogiai susijusius patarimus, kuria stengiamasi asmenį išgydyti, apsaugoti nuo susirgimo ar įvertinti jo sveikatos būklę. Ši sąvoka taip pat apima paciento slaugą ir su ja susijusią priežiūrą bei tiesioginį paciento materialinį aprūpinimą, kuris yra reikalingas asmens sveikatos priežiūros veiklai vykdyti, išskyrus farmacinę veiklą*[124].“ Taip pat pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymo[125] (toliau – **Sveikatos sistemos įstatymas**) 2 str. 1 d. apibrėžia asmens sveikatos priežiūros sąvoką, nurodydamas, kad tai yra „*valstybės licencijuota fizinių ir juridinių asmenų veikla, kurios tikslas – laiku diagnozuoti asmens sveikatos sutrikimus ir užkirsti jiems kelią, padėti atgauti ir sustiprinti sveikatą*“. Taigi abu apibrėžimai indikuoja, kad sveikatos priežiūra yra veikla, orientuota į fizinio asmens sveikatą.

Asmens sveikatos priežiūros paslaugos sampratos apibrėžimas yra papildomas CK 6.725 str. 3 d., kuriame nustatyta, jog šio skyriaus nuostatos netaikomos veiklai, „*kuria siekiama nustatyti asmens sveikatos būklę arba suteikti sveikatos priežiūrą asmeniui, kuriam teikiantysis tokią priežiūrą atstovauja nagrinėjant teisme ginčus ar vykdant pareigas, kad atstovaujamas asmuo gautų draudimo išmokas ar socialines pašalpas, taip pat veikla, kuria siekiama nustatyti kieno nors gabumus ar tinkamumą mokytis, sveikatos tinkamumą dirbti ar atlikti tam tikrą konkretų darbą; teismo medicinos ekspertize.“*. Pažymėtina, kad nurodytos veiklos nepatenka į nagrinėjamos sutarties dalyką, nes jos nėra tiesiogiai orientuotos į asmens sveikatą, mat veikla kreipiama į draudimo išmokas, socialines pašalpas, tinkamumą dirbti ar mokytis yra susijusi su materialiniais poreikiais, nebūtinai siekiant asmeninių tikslų.

Taip pat CK 6.725 str. 3 d. nustato, kad atlygintinomis paslaugomis nelaikomos „*asmens sveikatos priežiūros paslaugos, kurių išlaidos pagal įstatymus yra apmokamos (kompensuojamos) iš privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto, valstybės ar savivaldybių biudžetų lėšų*”. Taigi Lietuvos nacionalinėje teisėje kaip ir Teisingumo Teismo praktikoje, į paslaugų apibrėžimą nepatenka socialines funkcijas įgyvendinanti, išimtinai iš viešo valstybės ar savivaldybės biudžeto finansuojama veikla. Pabrėžtina, kad, remiantis Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 1 str. 3 d., asmens sveikatos priežiūros sutartys, kurių pagrindu teikiamos paslaugos yra kompensuojamos iš valstybės biudžeto, nėra kvalifikuojamos vartojimo sutartimis.

[124] CK 6.725 str. 2 d.
[125] „Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymas”, LRS, žiūrėta 2019 m. gruodžio 15 d. https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.5905/asr.

Pažymėtina, kad LAT išplėtojo pastarąją taisyklę, nurodydamas, kad „*Lietuvos Respublikoje sukurta valstybės laiduota nemokama sveikatos priežiūros paslaugų teikimo sistema remiasi ne sutartiniais paciento ir sveikatos priežiūros įstaigos santykiais, bet iš įstatymų ir kitų teisės aktų kylančiomis tarpusavio teisėmis ir pareigomis asmeniui įstatymu nustatyta tvarka kreipusis į pirminę asmens sveikatos priežiūros įstaigą ir prie jos prisiregistravus (CK 1. 136 straipsnio 2 dalis 6 punktas). Bylą nagrinėję teismai šalių teises ir pareigas valstybės laiduojamos nemokamos sveikatos priežiūros paslaugų teikimo srityje nepagrįstai kildino iš sutartinių teisinių santykių ir taikė CK teisės normas, reglamentuojančias sutarčių teisę.*“[126] Taigi iš privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto finansuojamos sveikatos priežiūros paslaugos atribojamos nuo paslaugų teikimo sutarčių ne tik atlygintinumo požymiu, bet ir tuo, kad valstybės laiduojamos nemokamos sveikatos priežiūros paslaugos kyla iš kito civilinių teisių ir pareigų atsiradimo pagrindo – įstatymo, bet ne iš sutarties.

Atkreiptinas dėmesys į sveikatos priežiūros paslaugų objekto specifiką. Tiek Sveikatos priežiūros paslaugų direktyvos, tiek Civilinio kodekso suformuota asmens sveikatos priežiūros paslaugų samprata indikuoja, kad sveikatos priežiūros paslaugų objektas yra žmogaus sveikata. Pažymėtina, kad Sveikatos sistemos įstatymo 2 str. 28 d. apibrėžia, jog „*sveikata – asmens ir visuomenės fizinė, dvasinė ir socialinė gerovė*“. Taip pat svarbu pažymėti, kad Konstitucijos 53 str. nustato, kad „*valstybė rūpinasi žmonių sveikata ir laiduoja medicinos pagalbą bei paslaugas žmogui susirgus <...>*“. Be to, žmogaus sveikatos apsauga Konstitucijoje yra įvardijama kaip priežastis riboti Konstitucijos 24, 25, 26, 32, 36 straipsniuose garantuojamas Konstitucines teises. Taip pat Sveikatos sistemos įstatymo preambulėje nurodoma, kad „*gyventojų sveikata yra didžiausia visuomenės socialinė ir ekonominė vertybė, tai ne tik ligų ir fizinių defektų nebuvimas, bet ir fizinė, dvasinė bei socialinė žmonių gerovė*“, o teisė turėti kuo geresnę sveikatą, sveiką aplinką, priimtiną, prieinamą ir tinkamą sveikatos priežiūrą yra prigimtinės žmogaus teisės.[127] Todėl daroma išvada, kad sveikatos priežiūros paslaugos, nesvarbu ar jos yra teikiamos sutarties ar įstatymo pagrindu, yra viešojo intereso dalykas.

Atsižvelgiant į dėstomą, darytina išvada, kad asmens sveikatos priežiūra yra kvalifikuojama asmens sveikatos priežiūros paslaugomis Civilinio kodekso 6.725 str. prasme, kai už suteiktą priežiūrą yra atlyginama ir paslauga suteikiama sutarties, bet ne įstatymo, pagrindu. Taip pat esminis asmens sveikatos priežiūros paslaugų bruožas yra tai, kad šios paslaugos yra kreipiamos į fizinių asmenų sveikatą, todėl visais atvejais suteikiamos fizinių asmenų naudai ir yra laikomos viešuoju interesu.

---

[126] 22. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas „2004 m. sausio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-24/2004“, Teisės gidas, žiūrėta 2019 m. gruodžio 9 d., http://www.teisesgidas.lt/modules/paieska/lat.php?id=24199.

[127] „Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymas, Valstybės žinios, 1994-08-17, Nr. 63-1231“, LRS, žiūrėta 2019 m. lapkričio 21 d., https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.5905/asr.

Asmens sveikatos priežiūros paslaugų turinys įforminamas sudarant asmens sveikatos priežiūros paslaugų sutartį. CK 6.725 str. 1 d. nustato, kad „*asmens sveikatos priežiūros paslaugų sutartimi savo profesinės ar verslo veiklos dėka turintis teisę teikti sveikatos priežiūros paslaugas asmuo (sveikatos priežiūros paslaugų teikėjas) įsipareigoja teikti kitai šaliai (pacientui) sutartyje numatytas sveikatos priežiūros paslaugas, o pacientas įsipareigoja sumokėti sveikatos priežiūros paslaugų teikėjui sutartą kainą. Jeigu asmens sveikatos priežiūros paslaugos teikiamos ne sutartį sudariusiam, o trečiajam asmeniui, tai pacientu pripažįstamas trečiasis asmuo (faktinis asmens sveikatos priežiūros paslaugų gavėjas). Šiuo atveju sutartį sudaręs asmuo yra užsakovas*[128]“. Pastaruoju apibrėžimu suponuojami specialūs sveikatos priežiūros paslaugų sutarties subjektai. Paslaugų gavėjas, klientas yra įvardijamas pacientu, kuris yra tik fizinis asmuo, o paslaugų teikėjas, imperatyviai taikomus, specialius reikalavimus atitinkantis, teisę verstis šia veikla turintis asmuo.

Remiantis Lietuvos Respublikos sveikatos priežiūros įstaigų įstatymo[129] 3 str. 1 d., Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2007 m. kovo 2 d. Nr. įsakymo Nr. V-156, patvirtinančio asmens sveikatos priežiūros įstaigų licencijavimą[130] 12.5 p. ir Lietuvos Respublikos medicinos praktikos įstatymo[131] sisteminiu aiškinimu, asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikėjas yra viešas arba privatus juridinis asmuo veikiantis per sveikatos priežiūros specialistus, taip pat savarankiškai veikiantys sveikatos priežiūros paslaugų specialistai.

Kaip pažymėjo D. Jankauskienė, šias paslaugas „*gali teikti tik fiziniai arba juridiniai asmenys, <...> t. y. tik tam tikros srities profesionalai, turintys atitinkamą išsilavinimą, kuriems taikomi griežtesni reikalavimai nei kitiems paslaugų teikėjams*[132]. Specialūs reikalavimai paslaugų teikėjui, sveikatos priežiūros veiklos licencijavimas, suponuoja faktą, kad asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikiantis asmuo yra savo srities profesionalas.

Atkreipiamas dėmesys, kad antroji sutarties apibrėžimo dalis nustato sutarties subjektų padėtį, kai sutartis sudaroma trečiojo asmens naudai. Tokioje situacijoje atsiranda trečiasis sutartinių santykių subjektas – užsakovas. Tokiu atveju, bendrieji paslaugų teikimo sutartims ir specialieji asmens sveikatos priežiūros paslaugų sutartims keliami reikalavimai dėl rūpestingumo teikiant paslaugas ir kt., nustatyti CK 6.716 – 6.746 str., yra taikomi faktinio paslaugų gavėjo – paciento atžvilgiu. Atsižvelgiant į šios atskiros paslaugų teikimo sutarties rūšies specifiką, kyla

[128] CK 6.725 str. 1 d.
[129] „Lietuvos Respublikos sveikatos priežiūros įstaigų įstatymas”, TAR, žiūrėta 2019 m. gruodžio 15 d., https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.C81BD50A27C6/asr.
[130] „Dėl asmens sveikatos priežiūros įstaigų licencijavimo“, LRS, žiūrėta 2019 m. gruodžio 15 d., https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.293780/otdOFNtoei.
[131] „Lietuvos Respublikos medicinos praktikos įstatymas“, TAR, žiūrėta 2019 m. gruodžio 15 d., https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.10E8E285740C/asr.
[132] Jankauskienė, *supra note*, 98: 24.

poreikis detaliau analizuoti vartojimo santykių kvalifikavimą tokio pobūdžio asmens sveikatos priežiūros paslaugų sutartyje.

3.4. Asmens sveikatos priežiūros paslaugų sutarties kvalifikavimas vartojimo sutartimi

Visų pirma svarbu apibrėžti asmens sveikatos priežiūros paslaugų kvalifikavimo vartojimo sutartimi ir vartotojų teisių apsaugos taikymo šiai paslaugų teikimo rūšiai apimtį. Vadovaujantis Civilinio kodekso 6.228[3] str. 1 d. 3 p., CK XVIII[1] skyriuje nustatyta vartotojų apsauga, taikoma asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimo sutartims, remiasi Nesąžiningų sąlygų direktyvos apimtimi. Šios taisyklės kildinamos iš vartotojų apsaugą reglamentuojančių teisės aktų taikymo spektro, mat pagal Vartotojų teisių direktyvos 3 str. 3 d. b) p., ši direktyva nėra taikoma sutartims dėl sveikatos priežiūros paslaugų. Tačiau pastaroji paslaugų rūšis nėra eliminuojama iš Nesąžiningų sąlygų direktyvos bei kitų bendrųjų vartotojų teisių apsaugą reglamentuojančių teisės aktų (*pvz. Briuselis I reglamento*[133] *17 str., Roma I reglamento*[134] *6 str.*) taikymo sričių. Atsižvelgiant į dėstomą, darytina išvada, kad materialiosios teisės aktų prasme, asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimo sutarties kvalifikavimo vartojimo sutartimi harmonizavimas yra minimalus ir suteikia galimybę valstybėms narėms nustatyti platesnio pobūdžio vartotojų apsaugą, silpnesnės sutarties šalies atžvilgiu[135]. Šią aplinkybę taip pat pagrindžia SESV 168 str. 7 d., iš esmės nustatanti, kad už sveikatos paslaugų ir sveikatos priežiūros organizavimą ir teikimą atsako valstybės narės.

Atsižvelgiant į nustatytą asmens sveikatos priežiūros paslaugų dalyko ir subjektų specifiką, keliamas klausimas ar šiai sutarties rūšiai apskritai yra reikalingas vartojimo sutartinius santykius identifikuojančių elementų taikymas. Siekiant atsakyti į aukščiau užduotą klausimą, aktualu palyginti asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimo sutarties sudėtinius požymius su bendraisiais vartojimo sutartį kvalifikuojančiais elementais. Nustačius, kad asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikėjas yra licencijuotas, bet kokios formos juridinis ar fizinis asmuo, nustatomas verslininko subjektyviojo požymio atitikimas. Taip pat, atsižvelgiant į nustatytą, jog faktiniai šios rūšies paslaugų teikėjai dar įvardijami kaip sveikatos priežiūros paslaugų srities profesionalai, turintys atitinkamą išsilavinimą bei kvalifikaciją[136], tokie specialistai, savo ar sveikatos priežiūros teikėjo (įstaigos) vardu, sudarydami valstybės nefinansuojamas sutartis su pacientais ar užsakovais ir faktiškai pacientams suteikdami paslaugas, realizuoja savo kvalifikacija

[133] 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, OJ, žiūrėta 2019 m. gruodžio 11 d. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=celex%3A32012R1215.
[134] 2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės (Roma I), OJ, žiūrėta 2019 m. gruodžio 11 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32008R0593.
[135] Nesąžiningų sąlygų direktyvos preambulės 17 konstatuojamoji dalis.
[136] Jankauskienė, *supra note,* 95: 24

ir specifines žinias – veikia tikslais, susijusiais su jų ekonomine ir (ar) profesine veikla. Todėl asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikėjas visais atvejais atitinka objektyvųjį verslininko koncepcijos elementą ir užima geresnę padėtį galutinio paslaugų gavėjo atžvilgiu, taigi kvalifikuojamas verslininku, nepaisant tokia sutartimi tenkinamų viešųjų interesų[137].

Pažymėtina, kad ypatingas asmens sveikatos priežiūros paslaugų sutarties dalykas, tiesiogiai siejamas su fizinio asmens sveikata, daro esminę įtaką vartotojo funkcinio kriterijaus įvertinimui. Šiame darbe nustatyta, kad sveikata yra viena esminių žmogaus savybių ir vertybių, todėl iš prigimties ji yra laikoma neatsiejama nuo fizinio asmens privačių interesų[138]. Pažymėtina, kad asmens sveikatos priežiūros paslaugų gavėjas praktiškai neturi galimybės sudaryti tokią sutartį, siekdamas tikslų, susijusių su jo verslu, amatu ar profesine veikla. Todėl paciento sudaromos asmens sveikatos priežiūros paslaugų sutarties tikslas tiesiogiai atitinka objektyvųjį vartojo kaip vartojimo sutarties šalies elementą. Kadangi nustatyta, kad šių paslaugų gavėjas yra tik fizinis asmuo, darytina išvada, kad tiesiogiai su paslaugų teikėju sutartį sudarantis pacientas atitinka Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 2 str. 19 d. ir CK 6.228^{1} str. 2 d. įtvirtintą apibrėžimą, todėl teismo kvalifikuojamas vartotoju.

Pažymėtina, kad net ir tuo atveju, jeigu asmeniui kiltų poreikis pasinaudoti asmens sveikatos priežiūros paslaugomis ne tik dėl asmeninių tikslų, bet ir dėl to, kad neišgydžius sveikatos sutrikimų asmuo negali atlikti savo darbo funkcijų (*pvz. paciento darbingumui atstatyti kyla poreikis atlikti operacinį gydymą*), sutartis turėtų būti vertinama kaip sudaryta dvigubo naudojimo tikslais. Tačiau vertinant žmogaus sveikatą, kaip ypatingos svarbos prigimtinę fizinio asmens vertybę[139], asmeniniai sutartį sudarančio paciento Konstituciniai interesai nusveria ekonominius interesus, todėl, vadovaujantis CK 6.228^{3} str. 3 d. 1 d., dvigubo naudojimo tikslais sutartį sudarantis pacientas yra kvalifikuojamas vartotoju.

Atkreiptinas dėmesys į asmens sveikatos priežiūros paslaugų sutarties apibrėžime įvardijamas situacijas, kai sutartis yra sudaroma trečiojo asmens naudai. Keliamas klausimas ar kinta šios sutarties kvalifikavimas, kai sutartį sudaro užsakovas. Tokią galimybę nustato CK 6.725 str. 1 d. normos dispozicijos antroji dalis – „*jeigu asmens sveikatos priežiūros paslaugos teikiamos ne sutartį sudariusiam, o trečiajam asmeniui, tai pacientu pripažįstamas trečiasis asmuo (faktinis asmens sveikatos priežiūros paslaugų gavėjas). Šiuo atveju sutartį sudaręs asmuo yra užsakovas*“. Remiantis pateiktu apibrėžimu, formaliai sutartimi teises ir pareigas prisiima dvi sutarties šalys – paslaugų teikėjas ir užsakovas, tačiau su šiais sutartiniais santykiais glaudžiai siejamas faktinis paslaugos gavėjas – pacientas.

[137] Novikovienė, *supra note*, 2: 20.
[138] *Supra note*, 126.
[139] Žr. 50 psl. *supra note*, 127.

Aukščiau nurodyto modelio asmens sveikatos priežiūros paslaugų sutarties kvalifikavimas vartojimo sutartimi priklauso nuo to, kokio pobūdžio subjektas yra užsakovas, t. y., atsižvelgiama į subjektyviojo vartotojo elemento apimtį. Pavyzdžiui, tuo atveju, jeigu užsakovas yra fizinis asmuo, sutarties kvalifikavimas nekels praktinių problemų, mat bus tiesiogiai pritaikoma ESTT praktikoje[140] nustatyta taisyklė, kad fizinio asmens su verslininku sudaryta sutartis trečiojo asmens naudai yra kvalifikuojama vartojimo sutartimi. Tuo atveju, jeigu užsakovas bus pacientą atstovaujantis viešasis juridinis asmuo, o pacientas sumokės už suteikiamas paslaugas, tuomet tiesiogiai pritaikomas CK 6.228^3 str. 3 str. 2 p. ir pacientas bus pripažįstamas vartotoju. Tačiau, remiantis bendrosiomis vartojimo sutarčių kvalifikavimo taisyklėmis, nėra aišku ar pacientas bus kvalifikuojamas vartotoju, jeigu užsakovas yra privatus juridinis asmuo.

Atsižvelgiant į siaurą vartotojo koncepcijos aiškinimą Europos Sąjungos teisėje, tokia sutartis nebūtų laikoma vartojimo sutartimi. Taip pat tokio pobūdžio sutartis neatitinka nacionalinės CK 6.228^3 str. 3 str. 2 p. normos taikymo sąlygų. Tačiau šiame kontekste svarbu pažymėti, kad Kasacinio teismo praktikoje jau buvo išplėsta siaura vartotojo koncepcija. Praktiniai pavyzdžiai pasireiškia minėtomis nutartimis, kuriose viešojo juridinio asmens, veikiančio galutinių vartotojų naudai, sudaryta sutartis kvalifikuota vartojimo sutartimi[141], taip pat kitoje LAT nutartyje vartojimo sutartimi kvalifikuota keleivių oro vežimo sutartis, kurią sudarė darbdavys (privataus juridinio asmens atstovas), bet tarnybinės komandiruotės tikslu vežimo paslaugomis naudojosi darbuotojas[142]. Nors LAT praktikoje nėra precedento, kuriuo asmens sveikatos priežiūros paslaugų sutartis, sudaryta užsakovo – privataus juridinio asmens, veikiančio paciento naudai, būtų kvalifikuota vartojimo sutartimi, tikėtina, jog, remiantis specifiniu asmens sveikatos priežiūros paslaugų sutarties dalyku, lemiančiu, jog šios paslaugos gavėjas gali būti tik fizinis asmuo, tokia sutartimi tenkinami asmeniniai fizinio asmens Konstituciniai interesai, tokią sutartį būtų tikslinga kvalifikuoti vartojimo sutartimi. Tačiau tiesioginio teisinio reglamentavimo trūkumas kelia riziką išvysti klaidingai kvalifikuojamų sutartinių santykių teismų praktikoje.

Todėl šioje situacijoje ypatingai svarbu atkreipti dėmesį į minimalų asmens sveikatos priežiūros sutartims taikytinų Europos Sąjungos teisės aktų harmonizavimo lygį ir valstybių narių teisę išplėsti Nesąžiningų sąlygų direktyva nustatomos vartotojų apsaugos apimtį. Atsižvelgiant į specifinį asmens sveikatos priežiūros paslaugų sutarties dalyką, specialias medicinines žinias, kuriomis disponuoja paslaugų teikėjas, santykis tarp sveikatos priežiūros paslaugų teikėjo ir tokios sutarties kontrahento negali būti laikomas lygiaverčiu net ir tuo atveju, kai sutartį paciento naudai

[140] Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, *supra note*, 35.
[141] Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 23: 10-11.
[142] Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 37.

sudaro užsakovas, kuris yra privatus juridinis asmuo. Ta aplinkybė, jog verslą vykdantis asmuo prisiima komercinei veiklai būdingą riziką, įskaitant riziką, jog tam tikruose sandoriuose jis gali stokoti teisinių, derybinių žinių ir patyrimo[143], neturėtų apimti žinių, kuriomis įprastai disponuoja valstybės akredituotą veiklą vykdantys asmenys. Absoliuti dauguma ekonomine veikla užsiimančių asmenų neturi specialių, su sveikatos priežiūros paslaugų turiniu susijusių, žinių, disponavimas kuriomis lemia stipresnės tokių sutartinių santykių šalies poziciją. Be to, visais atvejais, bet kokia forma sudaryta atlygintinė asmens sveikatos priežiūros paslaugų sutartis daro tiesioginę įtaką fizinio asmens, galutinio vartotojo, asmeniniams interesams. Todėl, pasinaudojant valstybėms narėms suteikta galimybe išplėsti minimaliu harmonizavimo lygiu suderintą Europos Sąjungos vartotojų teises reglamentuojantį šaltinį, siūloma pakeisti CK 6.228[3] str. 3 d. 1 p. nustatant, kad vartotojų teisių apsauga būtų taikoma, asmenims, kurie yra galutiniai prekių ar paslaugų gavėjai, nors sutartį su verslininku sudarė bet kokios formos juridinis asmuo.

Taigi apibendrinant šiame poskyryje išdėstytas aplinkybes, pažymėtina, kad bendrųjų vartojimo sutarčių kvalifikavimo kriterijų taikymas, kai asmens sveikatos priežiūros paslaugų sutartį tiesiogiai sudaro pacientas ir paslaugų teikėjas, yra formalus, nes abu sutarties kontrahentai savaime atitinka subjektyvųjį ir objektyvųjį atitinkamai vartotojo ir verslininko sąvokų sudėčių požymius. Sudėtingesnis kvalifikavimas tampa situacijose, kai sutartis sudaroma tarp paslaugų teikėjo ir užsakovo, privataus juridinio asmens, sudarančio sutartį paciento naudai. Remiantis keliais LAT praktikos pavyzdžiais, kai buvo išplėsta vartotojo koncepcija subjektų atžvilgiu, ir asmens sveikatos priežiūros sutarties dalyko specifika, lemiančią ypatingą paciento interesų tenkinimą, darytina išvada, kad teismas tokią sutartį turėtų priskirti vartojimo sutarčių grupei. Toks kvalifikavimas atitiktų silpnesnės sutarties šalies apsaugos principą, nes vienas paslaugų teikėjo reikalavimų – disponuoti ypatingai specifinėmis žiniomis, kurių turėjimas iškreipia sutarties šalių lygybės balansą paslaugų gavėjo atžvilgiu. Todėl tikslinga keisti nacionalinį reglamentavimą taip užtikrinant teisinio tikrumo principą.

Taip pat galima daryti išvadą, kad specialus asmens sveikatos priežiūros sutarties dalykas, suponuoja faktą, jog asmens sveikatos priežiūros paslaugų sutartys yra vartojimo sutartys *per se*, nes teikiamų paslaugų gavėjai absoliučiai visais atvejais yra pacientai. Šiuo teiginiu paneigiamas teismų praktikoje ir teisės doktrinoje vyraujantis požiūris, jog „*sutarties dalykas nėra tas požymis, kuris lemia konkrečios sutarties pripažinimą ar nepripažinimą vartojimo sutartimi*“[144], mat šiuo atveju, būtent sutarties dalyko specifika lemia analizuojamos sutarties subjektų atitiktį vartojimo sutarčių kvalifikavimo elementams ir sutarties kvalifikavimą vartojimo sutartimi.

[143] Bublienė, *supra note*, 3, 93.
[144] Lietuvos Aukščiausiasis teismas, *supra note,* 23: 34.

3.5. Organizuotos turistinės kelionės sutarties samprata ir kvalifikavimo aspektai

Kita speciali atskirai CK reglamentuota atlygintinų paslaugų teikimo sutartis yra organizuotos turistinės kelionės sutartis. Specialiosios nuostatos taikomos šiai paslaugų rūšiai yra nustatytos CK 6.747 – 6.755 straipsniuose.

Pagal CK 6.747 str. 1 d. „*organizuotos turistinės kelionės sutartimi viena šalis – kelionių organizatorius – įsipareigoja už atlyginimą kitai šaliai – turistui – užtikrinti organizuotą turistinę kelionę, o turistas įsipareigoja kelionių organizatoriui sumokėti už suteiktas paslaugas. Organizuota turistine kelione taip pat laikoma tokia turistinė kelionė, kai ji parduodama sudarant atskiras sutartis tarp turisto ir turizmo paslaugų teikėjo (teikėjų) dėl turizmo paslaugų teikimo.*“ Remiantis pateiktu apibrėžimu, tai yra dvišalė, atlygintinė, konsensualinė sutartis, turinti specialius subjektus – paslaugų teikėjas yra „kelionės organizatorius“, o paslaugų gavėjas – „turistas“. Tačiau Civilinis kodeksas nepateikia analizuojamos sutarčių rūšies subjektų apibrėžimų ar detalesnio paslaugų rūšies sampratos modelio, nes CK 6.747 str. 2 d. teikia nuorodą į Lietuvos Respublikos turizmo įstatymą[145] (toliau – **Turizmo įstatymas**), kurio nuostatos yra taikomos kaip *lex specialis* CK atžvilgiu. Todėl toliau yra aktualu analizuoti Turizmo įstatymo nuostatas.

Pažymėtina, kad 2015 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2015/2302 dėl kelionės paslaugų paketų ir susijusių kelionės paslaugų rinkinių[146] (toliau – **Kelionės paslaugų paketų direktyva**), nustatanti maksimalų šios direktyvos normų suderinamumo lygį, buvo perkelta į nacionalinę teisę Lietuvos Respublikos turizmo įstatymo Nr. VIII-667 pakeitimo įstatymu, priimtu 2018 m. birželio 30 d., įsigaliojusiu 2018 m. liepos 17 d. Taigi organizuotos turistinės kelionės sutartis yra aiškinama sistemiškai su Kelionės paslaugų paketų direktyvos nuostatomis.

Remiantis Turizmo įstatymo 3 str., organizuota turistinė kelionė yra viena iš turizmo paslaugų rūšių, todėl aktualu apibrėžti turizmo paslaugų sampratą. Vadovaujantis Turizmo įstatymo 2 str. 25 d., turizmo paslauga – „*savarankiška, už užmokestį turistams teikiama paslauga* <...>“. Tai yra plati, bendro pobūdžio sąvoka, apimanti visas į Turizmo įstatymo taikymo sritį patenkančias paslaugų rūšis (3 str.), įskaitant organizuotą turistinę kelionę.

Taip pat pabrėžtina, kad Kelionės paslaugų paketų direktyva ir Turizmo įstatymas nustato dvi esmines turizmo paslaugų rūšis. Tai yra, Kelionės paslaugų paketų direktyvoje apibrėžtas paketas bei susijusių kelionės paslaugų rinkinys. Atitinkamai šios sąvokos į nacionalinę teisę

[145] „Lietuvos Respublikos turizmo įstatymas“, TAR, žiūrėta 2019 m. gruodžio 15 d. https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.F0E2E67B1F2F/asr.

[146] „2015 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2015/2302 dėl kelionės paslaugų paketų ir susijusių kelionės paslaugų rinkinių, kuria iš dalies keičiami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2006/2004 ir Direktyva 2011/83/ES bei panaikinama Tarybos direktyva 90/314/EEB“, OJ, žiūrėta 2019 m. gruodžio 15 d. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32015L2302.

perkeltos Turizmo įstatyme įtvirtinant organizuotą turistinę kelionę ir turizmo paslaugų rinkinį. Pažymėtina, kad pagal Turizmo įstatymo 3 str. 1 d., šios dvi sąvokos kartu vadinamos kelionių organizavimo paslaugomis. Tačiau atsižvelgiant į ribotą baigiamojo darbo apimtį, toliau nagrinėjama tik organizuotos turistinės kelionės sutartis.

Turizmo įstatymo 2 str. 18 d. nustato, kad organizuota turistinė kelionė yra „*ne mažiau kaip dviejų skirtingų turizmo paslaugų - keleivių vežimo, apgyvendinimo, kuris nėra neatsiejama keleivių vežimo dalis ir yra skirtas ne nuolatinio gyvenimo tikslams, automobilių, motociklų ar kitų motorinių transporto priemonių nuomos ir kitos paslaugos, neatsiejamos nuo šioje dalyje nurodytų turizmo paslaugų (bilietai į koncertus, sporto renginius, ekskursijas ar pramogų parkus, ekskursijos su gidu, slidinėjimo keltuvų abonementai ir sporto įrangos nuoma, sveikatingumo procedūros), - derinys <...>*“. Šis apibrėžimas perkelia Kelionės paslaugų paketų direktyvoje naudojamą kelionių paketo apibrėžimą – „*bent dviejų skirtingų kelionės paslaugų rūšių, teikiamų tos pačios kelionės ar tų pačių atostogų tikslu, derinys*“. Taigi organizuota turistinė kelionė yra siejama su viena kelione plačiąja prasme[147].

3.5.1. Organizuotos turistinės kelionės sutarties turinio elementai

Kadangi nustatyta, jog organizuota turistinė kelionė yra turizmo paslaugų rūšis, šios sutarties paslaugų teikėjui taip pat taikomas bendrasis turizmo paslaugų apibrėžimas. Vadovaujantis Turizmo įstatymo 2 str. 28 d., „*turizmo paslaugų teikėjas – fizinis arba juridinis asmuo, tiesiogiai ar per tarpininkus teikiantis <...> turizmo paslaugas*“. Šis apibrėžimas yra ypatingai abstraktus, tačiau numato esminį bruožą, kad per tarpininkus veikiantis turizmo paslaugų teikėjas nepraranda paslaugų teikėjo statuso. Iš šio apibrėžimo ir paslaugų teikėjo savarankiškumo principo, taip pat galima daryti loginę išvadą, kad tarpininkas veikia paslaugų teikėjo vardu, dėl to nepripažįstamas paslaugų teikėju. Pažymėtina, kad ši aplinkybė atitinka CK 6.717 str. 3 d. taisyklę.

Taip pat Turizmo įstatymo 2 str. 12 d. detalizuojamas kelionių organizatorius. Nurodoma, kad tai – *fizinis arba juridinis asmuo, kuris sudaro ir parduoda (siūlo įsigyti) organizuotą turistinę kelionę tiesiogiai, per kelionių pardavimo agentą ar kartu su kelionių pardavimo agentu arba perduoda turisto duomenis kitam turizmo paslaugų teikėjui*“. Pastarasis apibrėžimas apima tik veiksmus atliekamus iki faktinio paslaugos teikimo (sudaro ir parduoda, siūlo įsigyti sutarties dalyką). Tačiau nors, pagal apibrėžimą, kelionių organizatorius sudaro ir pats ar per tarpininkus parduoda, turizmo paslaugų derinį, o paslaugas faktiškai suteikia atskirų turizmo paslaugų teikėjai (*gidas (2 str. 6 d.), kelionių pardavimo agentas (2 str. 13 d.), kelionių vadovas (2 str. 14 d.)*),

[147] Bendrinėje kalboje kelionė suprantama kaip buvimo vietos pasikeitimas, dažnai siejamas su keleivių pervežimu ar savarankišku keliavimu. Kadangi organizuota turistinė kelionė gali apimti ne vieną išvyką, pvz., keičiant apgyvendinimo lokacijas, todėl apibrėžtumo tikslu šioje situacijoje sukuriama kelionės sąvoka plačiąja prasme.

pastarieji veikia kelionių organizatoriaus vardu, todėl laikomi tarpininkais. Kadangi kelionių organizatorius yra atsakingas už tinkamą visų kelionių paketą sudarančių paslaugų suteikimą, būtent šis subjektas tampa organizuotos turistinės kelionės paslaugos, kaip savarankiškos turizmo paslaugų rūšies, teikėju[148] ir jam sistemiškai pritaikomas Turizmo įstatymo 2 str. 28 d. nustatytas turizmo paslaugų teikėjo apibrėžimas.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad organizuotos turistinės kelionės organizatoriui yra keliami specialūs teisės aktuose nustatyti reikalavimai – turėti įstatyme nustatyta tvarka išduotą kelionių organizatoriaus pažymėjimą (Turizmo įstatymo 7 str. 1 d.), būti nepriekaištingos reputacijos (Turizmo įstatymo 8 str. 1 d.), turėti galiojantį privalomą prievolių įvykdymo užtikrinimą[149] (Turizmo įstatymo 12 str. 1 ir 2 d.). Taigi kelionių organizatorius yra laikomas profesionalu, kuriam taikomi aukštesni standartai ir kuris sudarant sutartis su turistais veikia ekonominės veiklos tikslais.

Organizuotos turistinės kelionės teikėjo veikimą ekonominiais, verslo tikslais patvirtina Turizmo įstatymo 1 str. 2 d. 2 p., nustatantis, kad kelionių organizavimo paslaugas reglamentuojančios nuostatos netaikomos „*organizuotoms turistinėms kelionėms, turizmo paslaugų rinkiniams, kuriuos fizinis arba juridinis asmuo siūlo įsigyti ne pelno tikslais, ir šios paslaugos nėra teikiamos nuolat ir nėra siūlomos plačiajai visuomenei*“. Pažymėtina, kad sutartys apibrėžtos pastaraja nuostata taip pat nebūtų laikomos atlygintinėmis paslaugų teikimo sutartimis.

Pagal Turizmo įstatymo 2 str. 19 d., **turisto** apibrėžimą galima išskirti į dvi dalis. Pirmoji apibrėžimo dalis nustato, kad turistas yra *fizinis asmuo, siekiantis sudaryti sutartį dėl šiame įstatyme nurodytų turizmo paslaugų teikimo arba turintis teisę vykti į kelionę pagal sudarytą sutartį.* Pastaroji nuostata nustato subjektyvųjį turisto požymį, eksplicitiškai įvardindama, kad turistu gali būti tik fizinis asmuo. Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad turistu laikomas asmuo dviem alternatyviais atvejais – (1) kai fizinis asmuo siekia sudaryti turizmo paslaugų teikimo sutartį, arba, (2) kai fizinis asmuo turi teisę vykti į kelionę pagal sudarytą sutartį. Remiantis dėstomu, darytina išvada, kad sutartį dėl turizmo paslaugų teikimo gali sudaryti kitas asmuo, tačiau faktiškai turizmo paslaugos bus suteikiamos turistui. Kadangi įstatyme nėra detalizuojama kokios formos asmuo gali sudaryti sutartį turisto naudai, darytina išvada, kad tokią sutartį sudarantis asmuo gali būti tiek fizinis, tiek juridinis. Taigi pagal Turizmo įstatymo 2 str. 19 d., turistas turėtų

[148] Europos Komisijos 2019 06 21 ataskaita Europos parlamentui ir Tarybai “dėl 2015 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2015/2302 dėl kelionės paslaugų paketų ir susijusių kelionės paslaugų rinkinių nuostatų, taikomų užsakymams internetu įvairiose pardavimo vietose” COM(2019) 270 final https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019DC0270&from=EN

[149] Turizmo įstatymo 12 str. 1 d. nustato, kad *Lietuvos Respublikoje įsteigto kelionių organizatoriaus, išskyrus kelionių organizatorių, vykdantį atvykstamojo turizmo veiklą, prievolių įvykdymas užtikrinamas galiojančiu draudimo įmonės prievolių įvykdymo laidavimo draudimu ir (arba) finansų įstaigos suteikiama finansine garantija.*

būti apibrėžiamas kaip fizinis asmuo, kuris siekia sudaryti turizmo paslaugų sutartį arba faktiškai naudojasi turizmo paslaugomis.

Tuo tarpu antroji turisto apibrėžimo dalis nustato, kad *verslo reikalais keliaujantys asmenys, įskaitant laisvųjų profesijų narius ar savarankiškai dirbančius asmenis arba kitus fizinius asmenis, kurie nėra sudarę šio įstatymo 1 straipsnio 2 dalies 3 punkte nurodytų sutarčių, yra laikomi turistais, kai jie sudaro organizuotos turistinės kelionės sutartį ir (arba) įsigyja turizmo paslaugų rinkinį.*" Pastarajai nuostatai išaiškinti svarbus Turizmo įstatymo 1 str. 2 d. 3 p. turinys, kuriame nustatoma kada organizuotos turistinės kelionės sutartį sudarančiam turistui papildoma apsauga[150] nėra taikoma. Būtent šia turisto apibrėžimo sudėtine dalimi į Lietuvos nacionalinę teisę perkeliama Kelionės paslaugų paketų direktyvos preambulės 7 konstatuojamojoje dalyje nustatyta taisyklė, jog papildoma apsauga neturėtų būti taikoma „*bendrovių ar organizacijų, kurios organizuoja savo verslo keliones bendrojo susitarimo, kuris dažnai sudaromas dėl didelio kelionės paslaugų skaičiaus konkrečiam laikotarpiui, pavyzdžiui, su kelionių agentūra, pagrindu*". Turizmo įstatymo 1 str. 2 d. 3 p. sutartys, kurios nepatenka į Kelionės paslaugų paketų direktyvos taikymo sritį, yra apibrėžiamos kaip „*organizuotos turistinės kelionės ir turizmo paslaugų rinkiniai, įsigyti pagal* ***verslo kelionių organizavimo sutartis****, kurios sudaromos tarp verslininko ir kito fizinio ar juridinio asmens, veikiančio su jo prekyba, verslu, amatu ar profesija susijusiais tikslais*". Pažymėtina, kad be direktyvos preambulės teksto, verslo kelionių organizavimo sutartys daugiau nedetalizuojamos nei direktyvoje, nei Turizmo įstatyme. Manytina, kad šiame kontekste verslo kelionių organizavimo sutartys turėtų būti suprantamos kaip sutartys sudaromos tarp fizinio ar juridinio asmens veikiančio verslo tikslais ir verslo kelionių organizatoriaus, kai perkamos ne vienkartinio pobūdžio, pavienės kelionių organizavimo paslaugos (*ad hoc* pagrindu), o kai pirkėjas verslo tikslais renkasi didesnį kiekį kelionių organizavimo paslaugų tam tikram konkrečiam laikotarpiui ar serijai atskirų kelionių paketų, rinkinių pirkimų, aiškiai išreiškiant, kad sudaroma verslo kelionių organizavimo sutartis. T. y., verslo kelionių organizavimo sutartimis sukuriami akivaizdžiai vartojimui priešingi santykiai, pirkėjas tampa verslo klientu, lygiavertės derybinės galios subjektu, todėl negali būti laikomas turistu[151]. Pabrėžtina, kad siekiant išvengti klaidingų interpretavimų, Turizmo įstatyme būtina reglamentuoti verslo kelionių organizavimo sutarties apibrėžimą.

Tačiau ypatingai svarbu pabrėžti, kad pagal antrąją turisto apibrėžimo dalį, turistais bus laikomi verslo reikalais keliaujantys laisvųjų profesijų nariai ar savarankiškai dirbantys asmenys arba kiti fiziniai asmenys, kai jie sudarys organizuotos turistinės kelionės sutartį ir (arba) įsigis

[150] Turistams taikoma apsauga reglamentuojama Turizmo įstatymo II skyriuje.
[151] Simon Bunce, „Analysis: Your guide to packages and Linked Travel Arrangements", Travel weekly, 2015 m. rugpjūčio 10 d., http://www.travelweekly.co.uk/articles/56210/analysis-your-guide-to-packages-and-linked-travel-arrangements.

turizmo paslaugų rinkinį, kuri nepateks į verslo kelionių organizavimo sutarties apibrėžtį. Taigi papildoma Kelionės paslaugų paketų direktyvos garantuojama apsauga yra taikoma verslo tikslais keliaujantiems fiziniams asmenims, kurie sudaro kelionių organizavimo sutartis tais pačiais užsakymo kanalais, kaip ir vartotojai Europos Sąjungos vartotojų teisės aktų prasme. Turistu bus laikomas toks fizinis asmuo, kuris sudarys organizuotos turistinės kelionės sutarti ne kaip verslo klientas, o kaip įprastas vartojimo santykių klientas, nepaisant to, kad jo veikimo tikslas yra susijęs su ekonominės veiklos vykdymu. Pvz., Lietuvoje praktikuojantis advokatas ketina vykti į verslo susitikimą Vokietijoje, dėl to internetu suranda dviejų nakvynių poilsinės kelionės pasiūlymą į Vokietiją, į kurią patenka keleivių pervežimas ir apgyvendinimas viešbutyje su pusryčiais ir kuris siūlomas už bendrą kainą. Advokatas užsisako tokį kelionės paketą, kitą dieną pasirašo organizuotos turistinės kelionės sutartį. Taigi šiuo atveju advokatas sutartį sudaro tikslais tiesiogiai susijusiais su jo profesine veikla, tačiau advokatui visa apimtimi taikoma Turizmo įstatymo II skyriuje nustatyta papildoma apsauga.

Tokia turisto koncepcija yra pagrindžiama Kelionės paslaugų paketų direktyvos preambulės 7 konstatuojamąja dalimi, kuri nustato, jog „*dauguma paketus arba susijusius kelionės paslaugų rinkinius įsigyjančių asmenų yra vartotojai Sąjungos vartotojų teisės aktų prasme. Tuo pačiu metu ne visada lengva atskirti vartotojus nuo nedidelių įmonių atstovų ar specialistų, užsakančių su savo verslu ar profesija susijusias keliones tais pačiais užsakymo kanalais, kaip ir vartotojai. Tokiems keliautojams dažnai reikia panašaus apsaugos lygio.*

Svarbu paminėti, kad pagal Turizmo įstatymo 2 str. 19 d., turistu taip pat bus laikomas fizinis asmuo, kuris keliaudamas verslo tikslais faktiškai naudosis ne verslo kelionių organizavimo paslaugomis, nors sutartį su turizmo paslaugų teikėju bus sudaręs kitas fizinis ar juridinis asmuo. Pavyzdžiui, smulkios įmonės vadovas, siekdamas išsiųsti įmonės darbuotoją į komandiruotę, išsirinks kelionių organizatoriaus interneto tinklalapyje reklamuojamą trijų dienų „kelionių paketą“, į kurį už bendrą kainą patenka keleivių vežimas ir apgyvendinimas viešbutyje užsienio valstybėje. Vadovas įmonės vardu sudarys organizuotą turistinę kelionę ir sumokės už ją kainą, tačiau keliaujančiuoju asmeniu nurodys į komandiruotę siunčiamą darbuotoją, kuriam bus taikoma turistų apsauga.

Pagal Kelionės paslaugų paketų direktyvos 1 str., šia direktyva yra siekiama aukšto vartotojų apsaugos lygio, todėl Kelionės paslaugų paketų direktyva yra dar vienas vartotojų teisių apsaugos šaltinis. Kadangi kelionių organizavimo paslaugomis yra sujungiamos kelios atskiros tačiau susijusios paslaugų rūšys, turistas neturi galimybės derėtis su kiekvienu kelionėje paslaugas teikiančiu atskirų turizmo paslaugų teikėju. Iš esmės turistas, pasitikėjimo pagrindu, kelionės organizatoriui, kuris yra savo srities profesionalas, patiki savo atostogas, kelionę, mainais už suteiktas paslaugas. Todėl, sudarydami organizuotos turistinės kelionės sutartis, turistai atsiduria

nelygiavertėje padėtyje paslaugų teikėjo atžvilgiu. Taigi įgyvendinant SESV 169 str. 1 ir 2 d. nustatytus tikslus bei silpnesnės sutarties šalies apsaugos principą, taikomos papildomos garantijos skirtos tinkamai užtikrinti turistų teisių ir ekonominių interesų apsaugą bei informacijos teikimą.[152] Remiantis dėstomu darytina išvada, kad organizuotos turistinės kelionės sutartis bei kelionių paslaugų rinkinio pagrindu sudaromos turizmo sutartys yra specialiosios vartojimo sutartys.

Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad turizmo sutartis, kaip vartojimo paslaugų sutarties rūšis, skiriasi nuo bendrosios vartojimo sutarčių sampratos. Iš esmės, vienintelis bendras šių vartojimo sutarčių rūšių elementas yra stipresnioji sutarties šalis – paslaugų teikėjas, nes kelionių organizatorių galima apibrėžti kaip fizinį ar juridinį asmenį, sudarantį sutartį tikslais susijusiais su jo verslo veikla. Taigi subjektyvusis ir objektyvusis požymiai atitinka Europos Sąjungos vartotojų teisės aktuose naudojamų pardavėjo ar tiekėjo (nacionalinėje teisėje verslininko) kriterijus. Tačiau esminiai organizuotos turistinės kelionės sutarties skirtumai, lyginant su bendrąja vartojimo sutarties koncepcija, pasireiškia per silpnesniąją sutarties šalį – vartotoją. Kelionės paslaugų paketų direktyvos preambulės 7 konstatuojamoje dalyje nurodoma – „*kad būtų išvengta painiavos su kituose Europos Sąjungos teisės aktuose vartojamu terminu „vartotojas“, asmenys, kurių apsauga nustatoma pagal šią direktyvą, turėtų būti vadinami „keliautojais*“ [153]. Perkeliant direktyvos nuostatas į nacionalinę teisę, vietoj keliautojo pasirinkta turisto sąvoka.

Lyginant nustatytas turisto ir vartotojo sąvokų koncepcijas, pirmiausia pažymėtina, kad abejose sąvokose fizinis asmuo sudaro sutartį su verslo subjektu arba sutartis su verslininku sudaroma fizinio asmens naudai. Taigi sutampa šių apibrėžimų subjektyvusis elementas. Tačiau atkreiptinas dėmesys į objektyvųjį vartotojo kriterijų. Nustatyta, kad vartotojo funkcinis kriterijus apibrėžtas negatyviai – subjektas turi veikti tikslais nesusijusiais su jo verslu, profesija ar amatu[154]. Tuo tarpu turisto objektyvusis požymis yra platesnis, apima tiek asmeniniais, tiek verslo reikalais veikiančius subjektus. Iš esmės, siekiant identifikuoti turistą nėra atsižvelgiama į sutarties subjekto tikslus, nes funkcinis kriterijus pasireiškia per reikalavimą sudaryti kelionių organizavimo sutartį, kuri nėra vertinama kaip verslo kelionių organizavimo sutartis. Todėl vartotojo ir turisto sąvokos, nors ir turinčios nemažai panašumų, bei esančios esminiais elementais atitinkamai vartojimo sutartyje ir turizmo paslaugų sutartyje, iš esmės yra nepriklausomos viena kitos atžvilgiu. Todėl sveikintinas Europos Sąjungos teisės aktų leidėjo sprendimas Kelionės paslaugų paketų

[152] „Lietuvos Respublikos turizmo įstatymo Nr. VIII-667 pakeitimo įstatymo projekto ir Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.2283 straipsnio, šeštosios knygos XXXV skyriaus trečiojo skirsnio ir kodekso priedo pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas”, LRS, žiūrėta 2019 m. gruodžio 11 d. https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/4b1d7340a34d11e7a65c90dfe4655c64?jfwid=5w7avxewq

[153] Kelionės paslaugų paketų direktyvos preambulės 7 konstatuojamoji dalis

[154] Bublienė, supra note, 3: 87.

direktyvoje nesutapatinti silpnesniosios sutarties šalies šios direktyvos reguliuojamoje srityje su vartotojo apibrėžimu.

Atsižvelgiant į dėstomą, darytina išvada, kad organizuotos turistinės kelionės sutartis patenkanti į CK 6.747 str. 1 d. apibrėžimą, kylantį iš Kelionės paslaugų paketų direktyvos, yra atskira vartojimo sutarčių atšaka, nustatanti savitą specialią silpnesnės sutarties šalies apsaugos principo įgyvendinimą. Tai, kad tam tikras subjektas yra identifikuojamas turistu, o sutartis kvalifikuojama organizuotos turistinės kelionės sutartimi bei turistui pritaikoma vartotojų teisių apsaugą įgyvendinanti papildoma apsauga, savaime nekvalifikuoja tokios sutarties vartojimo sutartimi kitų Europos Sąjungos vartotojų *acquis* reguliuojančių teisės aktų kontekste.

Apibendrinant organizuotos turistinės kelionės sutarties sampratą, pažymėtina, kad tai yra atskiras plataus turizmo paslaugų instituto porūšis. Tai yra darinys susidedantis iš bent jau dviejų gavėjo poreikius tenkinančių ir tarpusavyje susijusių turizmo paslaugų, kurias sieja vienas kelionių organizatorius. Paminėtina, kad tai yra dvišalė, atlygintina ir konsensualinė sutartis, sudaroma tarp specialių subjektų, kurių apibrėžimai detalizuojami Turizmo įstatyme. Paslaugų teikėjas yra įvardinamas kaip kelionės organizatorius, jam taikomi specialieji Turizmo įstatyme bei poįstatyminiuose teisės aktuose nustatyti reikalavimai, t. y., kelionės organizatoriui yra taikomas aukštesnis nei įprastas verslininko standartas. Tuo tarpu paslaugų gavėjas – turistas – apibrėžiamas kaip fizinis asmuo, siekiantis sudaryti arba sudaręs turizmo sutartį bei turintis teisę pasinaudoti turizmo paslaugomis. Turistams taip pat priskiriami verslo reikalais keliaujantys fiziniai asmenys, kurie sudaro organizuotos turistinės kelionės sutartį ir arba įsigyja turizmo paslaugų rinkinį, ne verslo kelionių organizavimo sutarties pagrindu. Tokia turisto koncepcija suformuoja atskirą vartojimo sutarčių rūšį, kuriai taikoma speciali Kelionės paslaugų paketų direktyvoje suformuota apsauga.

3.6. Organizuotos turistinės kelionės sutarties kvalifikavimas vartojimo sutartimi

Nustačius, kad turizmo sutartys, įskaitant organizuotos turistinės kelionės sutartį, yra speciali vartojimo sutarčių šaka, turinti atskirą vartotojų (turistų) teisių apsaugą, svarbu pažymėti, kad ši sutartis gali taip pat būti kvalifikuojama vartojimo sutartimi Nesąžiningų sąlygų direktyvos taikymo apimtimi, kai turizmo sutartis atitinka bendruosius vartojimo sutarčių kvalifikavimo kriterijus. Tai suponuoja aplinkybė, jog turizmo paslaugos nepatenka į Vartotojų teisių direktyvos taikymo sritį, tačiau šiai atlygintinų paslaugų teikimo sutarčių rūšiai yra taikoma Nesąžiningų sąlygų direktyva, mat pastarasis teisės aktas yra taikomas pardavėjo ar tiekėjo su vartotoju sudaromoms sutartims visuose ūkinės veiklos sektoriuose[155].

[155] Europos Komisija, *supra note,* 9: 13.

Aukščiau nurodytų aplinkybių kontekste, vėl gi, svarbu palyginti turisto ir vartotojo koncepcijų sudėtinius elementus. Kadangi nustatyta, jog turisto apibrėžimas apima platesnį fizinių asmenų ratą nei vartotojo koncepcija, ne visų turizmo sutarčių atžvilgiu bus taikoma nesąžiningų sutarties sąlygų kontrolė. Kadangi Lietuvos nacionalinėje teisėje vartotoju pripažįstamas tik toks fizinis asmuo, kuris sutartį sudaro tikslais nesusijusiais su jo komercine veikla ar, kai verslo interesai nevyrauja asmeninių interesų atžvilgiu, verslo tikslais keliaujantys turistai nebus kvalifikuojami vartotojais pagal CK 6.228[1] str. 1 d., nes neatitiks negatyviai apibrėžto vartotojo objektyviojo požymio. Tuo tarpu subjektyvųjį vartotojo elementą atitiks tik tokie turistai ar turistų grupės, kurie sudarys turizmo sutartis tiesiogiai su paslaugų teikėju arba per juos atstovaujantį viešąjį juridinį asmenį, pvz. profesinę sąjungą[156]. Atitinkamai, vartotoju nebus laikomas toks turistas, kurio naudai turizmo paslaugų sutartį sudarys privatus juridinis asmuo.

Tačiau svarbu atkreipti dėmesį į tai, jog viena organizuotos turistinės kelionės, kaip turizmo paslaugų derinio, sudėtinių paslaugų yra keleivių vežimo sutartis. Remiantis šiame darbe nustatyta aplinkybe, nepaisant asmens kelionės tikslo, keleivių vežimo paslaugos apimtimi, net ir verslo tikslais keliaujantis turistas bus pripažįstamas vartotoju pagal bendrąsias vartojimo sutarčių kvalifikavimo taisykles[157]. Taip pat svarbu pažymėti, kad tuo atveju, jeigu privatus juridinis asmuo sudarys organizuotos turistinės kelionės sutartį turisto, keliaujančio tikslais nesusijusiais su jo verslu ar profesine veikla, naudai, nacionalinis teismas turėtų išplėsti vartotojo apimtį subjektų atžvilgiu ir pripažinti tokios sutarties pagrindu veikiantį turistą vartotoju, nes tokio pobūdžio sutartimi būtų daroma įtaka išimtinai fizinio asmens interesams. Taigi asmens sveikatos priežiūros paslaugų sutarčių kontekste Lietuvos Respublikos įstatymų leidėjui teiktas pasiūlymas Civiliniame kodekse išplėsti vartotojo apibrėžimo apimtį subjektų atžvilgiu yra aktualus ir organizuotos turistinės kelionės sutartims.

Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad kelionių organizatorius ir kelionių pardavimo agentas yra imperatyviai įpareigojami į sudaromą organizuotos turistinės kelionės sutartį įrašyti organizuotos turistinės kelionės sutarties standartines sąlygas, kurias nustato Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba[158]. Tačiau Nesąžiningų sąlygų direktyvoje daroma prielaida, jog „*valstybių narių įstatymų ar kitų teisės aktų nuostatose, kurios tiesiogiai ar netiesiogiai nustato su vartotojais sudaromų sutarčių sąlygas, nėra nesąžiningų sąlygų*“ [159]. Žinoma, turistas su kelionių

[156] Lietuvos Aukščiausiasis Teismas „2011 m. gegužės 17 d. nutartis, c. b. Nr. 3k-3-239/2011“, LITEKO, žiūrėta 2019 m. gruodžio 11 d. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=31514ef9-9984-479a-9e06-eff074215f8b

[157] Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, supra note, 37, Novikovienė, *supra note,* 40: 915-916.

[158]„ Dėl Organizuotos turistinės kelionės sutarties standartinių sąlygų patvirtinimo“, LRS, Žiūrėta 2019 m. gruodžio 9 d. https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/a7acc3522f0511e9a505bd13c24940c9?jfwid=tg6gwzf0l, preambulės 2 d.

[159] Nesąžiningų sąlygų direktyvos preambulės 13 konstatuojamoji dalis.

organizatoriumi gali individualiai suderėti tam tikras papildomas sąlygas (išskyrus sąlygas, kurias primeta kelionių organizatorius, kaip turistui privalomas), tačiau tokios sutartys nepatenka į šios direktyvos taikymo sritį, taip įgyvendinant sutarties laisvės principą [160]. Taigi, iš esmės, organizuotos turistinės kelionės sutarties reikalavimai nustato tokio lygio apsaugą turistams, kuri yra pakankama silpnesnės sutarties šalies principui įgyvendinti, o nesąžiningų sąlygų kontrolės mechanizmas tampa praktiškai nereikšmingas.

Tačiau svarbu pažymėti, kad bendroji vartotojo koncepcija taip pat taikoma siekiant nustatyti ar asmuo galės pasinaudoti ypatingomis procesinėmis vartotojų teisių apsaugos nuostatomis, reglamentuotomis Roma I ir Briuselis I reglamentuose, atitinkamai nustatančiomis tarptautiniams ginčams taikomas specialias jurisdikcijos ir taikytinos teisės taisykles. Pažymėtina, kad Roma I reglamentas turi būti aiškinamas taip pat kaip ir Briuselis I reglamentas, tai reiškia, kad turi būti atsižvelgiama į ESTT praktiką dėl Briuselis I Reglamento[161].

Atkreiptinas dėmesys į vartotojo apibrėžimą reglamento Briuselis I taikymo srityje. Mat šio teisės akto 17 str. 1 d. oficialus lietuvių kalbos vertimas nustato, kad specialioji jurisdikcija yra taikoma –„*dėl bylų, susijusių su vartojimo sutartimis, kurias sudaro asmuo, vartotojas, ir kurių dalykas nėra laikomas šio asmens komercine ar profesinė veikla* <...>“. Remiantis tokia formuluote, fizinis asmuo, sudarydamas organizuotos turistinės kelionės sutartį, siekdamas tikslų susijusių su jo profesine ar verslo veikla, (pvz., statybininkas sudaro organizuotos turistinės kelionės sutartį siekdamas nuvykti į kitą valstybę atlikti statybos darbus pagal specialų užsakymą), patenka į šios nuostatos taikymo sritį, dėl to, kad organizuotos turistinės kelionės dalykas – turizmo paslaugų suteikimas už atlygį – nėra susijęs su to asmens profesine, verslo veikla (kelionės paslaugos dalykas kardinaliai skiriasi nuo statybų). Toks reglamento teksto vertimas į lietuvių kalbą yra netikslus ir klaidinantis. Palyginimui pateikiama ištrauka iš oficialaus analizuojamos normos teksto anglų kalba – „*contract concluded by a person, the consumer, for a purpose which can be regarded as being outside his trade or profession* <...>“. Teisinės normos tikslo prasme, tikslus šios nuostatos vertimas į lietuvių kalbą būtų toks, kad speciali jurisdikcija yra taikoma „*(vartojimo) sutartims, kurias sudaro asmuo, vartotojas, veikiantis tikslais, kurie gali būti laikomi nesusijusiais su jo verslo veikla ar profesija*“. Pateikta normos konstrukcija atitinka kituose Europos Sąjungos teisės aktuose naudojamą vartotojo apibrėžimą, vartojimo sutarčių kvalifikavimo taisykles ir yra tinkama praktiniam pritaikymui. Taigi darytina išvada, kad tai, jog Briuselis I 17 str. 1 d. yra išversta į lietuvių kalbą netinkamai, negali išplėsti vartotojų apsaugos taikymo apimties, nes tai yra tiesiogiai taikomas Europos Sąjungos teisės aktas, besiremiantis

[160] Bublienė, *supra note,* 3: 191.
[161] D. Bublienė “Vartotojų apsaugos teisės paskaitos” VU 2013, 109, žiūrėta 2019 m. lapkričio 28 d. http://web.vu.lt/tf/d.bubliene/files/2013/10/Prezentacija_1-tema_2013-m_v1_ruduo.pdf.

bendraisiais vartojimo sutarčių kvalifikavimo kriterijais ir ideologija, todėl turistai, keliaujantys ekonominės veiklos tikslais, nėra kvalifikuojami vartotojais vartotojo sąvokos apimtyje.

Apibendrinant šiame poskyryje išdėstytą, svarbu pabrėžti, kad turizmo paslaugų sutartys, įskaitant organizuotas turistines keliones, esančios atskira savarankiška vartojimo sutarčių rūšimi, automatiškai nėra kvalifikuojamos vartojimo sutartimis kaip jos apibrėžiamos kituose Europos Sąjungos vartotojų teisės aktuose ir plėtojamos Teisingumo Teismo praktikoje. Tam, kad būtų taikoma bendroji vartotojų apsauga, turizmo sutartys turi atitikti bendruosius vartojimo sutarčių kvalifikavimo kriterijus. Taigi subjektų atžvilgiu plačios apimties turisto sąvoką atitinkantis asmuo kvalifikuojamas vartotoju, o sutartis vartojimo sutartimi tik tais atvejais, kai turistas veikia tikslais, nesusijusiais su jo verslo veikla, taip pat, kai turistas veikia dvigubo naudojimo tikslais, o verslo tikslai nevyrauja privačių tikslų atžvilgiu. Be to, vartojimo sutartimis kvalifikuojamos organizuotos turistinės kelionės sutartys, kai šias turistų, keliaujančių tikslais nesusijusiais su jų verslo ar profesine veikla, naudai sudaro juridinis asmuo.

IŠVADOS

1. Vartojimo sutartys yra skėčio formos sutarčių grupė, apimanti atskiras vartojimo sutarčių rūšis. Šiuo teisiniu institutu siekiama įgyvendinti silpnesnės sutarties šalies apsaugos principą, pasireiškiantį derybinės sutarties šalių galios lygybės užtikrinimu. Vartojimo sutartimis pripažįstamos tik tokios sutartys, kurios sudaromos tarp vartojimo sutarčių subjektų – vartotojo ir verslininko. Nurodytų subjektų ir atitinkamai jų sutarties sudarymo tikslų nustatymas konkrečioje sutartyje prilygsta vartojimo sutarties kvalifikavimui.

2. Vartotojas – esminis vartojimo sutarties santykių subjektas, turintis autonomišką teisinę reikšmę nuo sociologijos ar ekonomikos mokslų. Vartotoju pripažįstami fiziniai asmenys, veikiantys tikslais, nesusijusiais su jų ekonomine veikla arba ekonominės veiklos tikslams nevyraujant privačių atžvilgiu, kai sutartis sudaroma dvigubo naudojimo tikslais. Europos Sąjungos teisėje vartojimo sutartimis pripažįstamos sutartys trečiojo asmens naudai, kai faktinis naudos gavėjas atitinka vartotojo elementus, o sutartį jo naudai sudaro fizinis asmuo. Nacionalinė teisė išplečia apsaugos taikymą subjektų atžvilgiu apimant galutinių vartotojų interesais sutartį sudarančius viešuosius juridinius asmenis, taip pat, esant specialiam sutarties dalykui, privačių juridinių asmenų sudarytas sutartis fizinių asmenų naudai.

3. Verslininkas apibrėžiamas kaip bet kokios teisinės formos juridinis asmuo ar fizinis asmuo, įskaitant tarpininkus, kuris sudarydamas sutartį siekia patenkinti savo verslo ar profesinės veiklos interesus. Laikoma, kad tokius interesus tenkina pirmą kartą verslo tikslu sudaryti sandoriai ar sandoriai sudaryti tikslu ateityje pradėti verslo veiklą. Verslo veikla apibrėžiama kaip tęstinė, savarankiška, atlygintinė veikla, įskaitant visuomeniniais pagrindais vykdomą veiklą.

4. Europos Sąjungos sutarčių teisė nėra kodifikuota, todėl nacionalinėje teisėje skiriasi paslaugų sutarties koncepcija. Bendrijos teisė apibrėžia plačią paslaugų sutartį, kuri iš esmės apima visas sutartis, kurių pagrindinis tikslas yra teikti paslaugas, bet ne perduoti daiktą kontrahento nuosavybėn. Nacionalinė teisė siaurina paslaugų sutarties apimtį, išskirdama atlygintinų paslaugų teikimo sutartį, kurios dalykas – aktyvus savarankiškas, intelektinio ar kitokio pobūdžio veiksmų atlikimas kliento užsakymu ir interesais, nesukuriant materialaus objekto kaip veiksmų rezultato. Dėl to į nacionalinę paslaugų teikimo sutarties sampratą nepatenka rangos, pavedimo, finansinės paslaugos, susijusios su skolinimu ir kitos sutartys, kai perduodama nuosavybės teisė į sutarties objektą.

5. Skiriamasis atlygintinų paslaugų teikimo sutarčių kvalifikavimo bruožas pasireiškia per paslaugų teikėją, kuris *per se* atitinka verslininko požymius, tad jo identifikavimas tampa formalus. Skirtingai nei pirkimo-pardavimo sutartys, verslininkas santykyje su vartotoju veikia tik pasiūlos pusėje.

6. Kiti ypatumai pasireiškia kvalifikuojant atskiras atlygintinų paslaugų teikimo sutarčių rūšis. Nauja ESTT praktika lėmė tipinių advokato ir fizinio asmens veikiančio asmeniniais tikslais sutarčių kvalifikavimą vartojimo sutartimi nepaisant to, kad advokato veikla eksplicitiškai įvardinama kaip nesanti ūkinė komercine veikla. Šiuo atveju advokato profesionalumo pobūdis lemia paslaugų teikėjo kaip verslo subjekto padėtį, tuo išskirdamas teisinių paslaugų teikimo sutartis nuo įprastų pavedimo sutarčių. Tačiau taikomi bendrieji kvalifikavimo kriterijai iš esmės pakankami identifikuoti silpnesniąją sutarties šalį.

7. Asmens sveikatos priežiūros paslaugų dalyko specifika, užtikrinanti Konstitucines paslaugų gavėjo vertybes, suformuoja šios sutarties rūšies kvalifikavimą vartojimo sutartimi *per se*, taip paneigiant teisės doktrinos ir teismų praktikos nuostatas, kad sutarties dalykas nėra vartojimo sutarčių kvalifikavimo kriterijus. Teisinio tikrumo principui užtikrinti būtina nacionalinėje teisėje tiesiogiai reglamentuoti, jog galutinių vartotojų naudai privataus juridinio asmens sudaroma sutartis yra kvalifikuojama vartojimo sutartimi.

8. Kelionių organizavimo paslaugų sutartis yra atskira vartojimo sutarčių atšaka, nustatanti specialų silpnesnės sutarties šalies (turisto) apsaugos principo įgyvendinimą. Turisto koncepcija yra platesnė ir specifinė vartotojo sąvokos atžvilgiu, nes turisto kvalifikavimui nėra analizuojamas paslaugų gavėjo sutarties sudarymo motyvas, todėl į turisto apibrėžimą patenka visi asmenys sudarantys sutartį ne verslo kelionių organizavimo paslaugų sutarties forma. Nepaisant to, turistas gali būti pripažįstamas vartotoju, kai atitinka bendrąją vartotojo koncepciją, tokiu atveju vartotojais nelaikomi turistai keliaujantys verslo tikslais. Atsižvelgiant į organizuotai turistinei kelionei keliamus reikalavimus, turistų apsaugos lygis yra gana aukštas. Be to, organizuotos turistinės kelionės sutartis sudaroma teisės aktuose nustatytomis sąlygomis, kurios preziumuojamos kaip sąžiningos sąlygos. Todėl nesąžiningų sąlygų kontrolės taikymo poreikis kyla sudarant atskiras turizmo paslaugų sutartis ar tariantis dėl papildomų individualių sąlygų.

9. Lietuvos Respublikos įstatymų leidėjas turėtų nustatyti, kad vartojimo sutartimi kvalifikuojama sutartis, kai fizinis asmuo preke ar paslauga faktiškai naudojasi vartojimo tikslais, nors jo naudai sutartį sudaro bet kokios formos juridinis asmuo, todėl, kad tokia sutartis daro tiesioginę įtaką galutinio vartotojo, fizinio asmens, interesams. Teisę plėsti vartotojo koncepciją subjektų atžvilgiu suteikia ESTT jurisprudencija, o Lietuvos teismai, iš esmės, jau išplėtė vartotojų apsaugos taikymą subjektų atžvilgiu, įskaitant bet kokios formos juridinius asmenis, veikiančius galutinių vartotojų interesais. Taigi suvienodinus teisės aktų nuostatas su doktrinos ir teismų praktikos požiūriu, būtų išvengta klaidingų interpretavimų kvalifikuojant vartojimo sutartis, taip įgyvendinamas teisinio tikrumo principas bei visapusiška vartotojo, kuriam sutartimi daroma didžiausia įtaka, apsauga.

PASIŪLYMAI

Atsižvelgiant į šiame darbe ištirtas problemas, įstatymų leidėjui siūloma:

1. **Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.228[3] straipsnio pakeitimas**

Pakeisti 6.228[3] straipsnio 3 dalies 2) punktą ir jį išdėstyti taip:

3) kai fizinis asmuo faktiškai naudojasi preke ar faktiškai gauna paslaugą vartojimo tikslais, nors sutartį su verslininku sudarė fiziniam asmeniui atstovaujantis užsakovas, įskaitant paslaugų gavėjo vardu veikiantį privatų ar viešą juridinį asmenį.

2. **Lietuvos Respublikos turizmo įstatymo 2 straipsnio papildymas**

Papildyti 2 straipsnį 34 dalimi ir ją išdėstyti taip:

34. Verslo kelionių organizavimo sutartis – sutartis, kuria verslo kelionių organizatorius tiesiogiai ar per pardavimo agentą, įsipareigoja per konkretų laikotarpį suteikti didelį kiekį kelionių organizavimo paslaugų verslo klientui, veikiančiam tikslais susijusiais su jo verslo, amato ar profesinės veiklos tikslais, o verslo klientas įsipareigoja verslo kelionių organizatoriui sumokėti kainą.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Norminė literatūra:

1. „Lietuvos Respublikos Konstitucija“. LRS. Žiūrėta 2019 m. lapkričio 15 d. https://www.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm.
2. „Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymas“, LRS, žiūrėta 2019 m. gruodžio 15 d., https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.229789/KPzPMenZiY.
3. „Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas“. TAR. Žiūrėta 2019 m. gruodžio 9 d. https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8A39C83848CB/asr.
4. „Lietuvos Respublikos medicinos praktikos įstatymas“. TAR. žiūrėta 2019 m. gruodžio 15 d. https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.10E8E285740C/asr.
5. „Lietuvos Respublikos sveikatos priežiūros įstaigų įstatymas”. TAR. žiūrėta 2019 m. gruodžio 15 d. https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.C81BD50A27C6/asr.
6. Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2019 m. lapkričio 21 d., https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.5905/asr.
7. „Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2019 m. gruodžio 15 d., https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.98693/asr.
8. „Lietuvos Respublikos turizmo įstatymas“. TAR. Žiūrėta 2019 m. gruodžio 9 d. https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.F0E2E67B1F2F/asr.
9. „Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymas“. TAR. Žiūrėta 2019 m. gruodžio 9 d.“ https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.D790096B17EE/asr.
10. „Įsakymas „Dėl asmens sveikatos priežiūros įstaigų licencijavimo““. LRS. Žiūrėta 2019 m. gruodžio 15 d., https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.293780/otdOFNtoei.
11. „Įsakymas „Dėl organizuotos turistinės kelionės sutarties standartinių sąlygų patvirtinimo““. LRS. Žiūrėta 2019 m. gruodžio 9 d. https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/a7acc3522f0511e9a505bd13c24940c9?jfwid=tg6gwzf0l.
12. „Įsakymas „Dėl asmens sveikatos priežiūros įstaigų licencijavimo““. LRS. Žiūrėta 2019 m. gruodžio 9 d. https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.293780/asr.

Europos Sąjungos teisės aktai:

13. „Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinė redakcija“. OJ. Žiūrėta 2019 m. lapkričio 15 d. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX%3A12012E%2FTXT.
14. „2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo“.

OJ. Žiūrėta 2019 m. gruodžio 9 d. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=celex%3A32012R1215.

15. „2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės (Roma I)“. OJ. Žiūrėta 2019 m. gruodžio 9 d. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32008R0593.
16. „2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/83/ES dėl vartotojų teisių, kuria iš dalies keičiamos Tarybos direktyva 93/13/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/44/EB bei panaikinamos Tarybos direktyva 85/577/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/7/EB“. OJ. Žiūrėta 2019 m. gruodžio 15 d. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32011L0083.
17. „1993 m. balandžio 5 d. Tarybos Direktyva 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais“. OJ. Žiūrėta 2019 m. lapkričio 15 d. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A31993L0013.
18. „2011 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/24/ES dėl pacientų teisių į tarpvalstybines sveikatos priežiūros paslaugas įgyvendinimo“. OJ. Žiūrėta 2019 m. gruodžio 9 d. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32011L0024.
19. „2015 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2015/2302 dėl kelionės paslaugų paketų ir susijusių kelionės paslaugų rinkinių, kuria iš dalies keičiami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2006/2004 ir Direktyva 2011/83/ES bei panaikinama Tarybos direktyva 90/314/EEB“. OJ. Žiūrėta 2019 m. gruodžio 9 d. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32015L2302.
20. „2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/123/EB dėl paslaugų vidaus rinkoje“. OJ. Žiūrėta 2019 m. lapkričio 1 d. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32006L0123.
21. „2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/882 dėl gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimų“. OJ. Žiūrėta 2019 m. gruodžio 16 d. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:32019L0882.
22. „2013 m. gegužės 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/11/ES dėl alternatyvaus vartotojų ginčų sprendimo, kuria iš dalies keičiami Reglamentas (EB) Nr. 2006/2004 ir Direktyva 2009/22/EB (Direktyva dėl vartotojų AGS)“. OJ. Žiūrėta 2019 m. gruodžio 9 d. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A32013L0011.
23. „2010 m. kovo 10 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/13/ES dėl valstybių narių įstatymuose ir kituose teisės aktuose išdėstytų tam tikrų nuostatų, susijusių su audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų teikimu, derinimo (Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyva)

(Tekstas svarbus EEE)“. OJ., Žiūrėta 2019 m. gruodžio 15 d. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?qid=1571257697199&uri=CELEX:32010L0013.

24. „2005 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/29/EB dėl nesąžiningos įmonių komercinės veiklos vartotojų atžvilgiu vidaus rinkoje ir iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 84/450/EEB, Europos Parlamento ir Tarybos direktyvas 97/7/EB, 98/27/EB bei 2002/65/EB ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2006/2004 („Nesąžiningos komercinės veiklos direktyva“)“. OJ. Žiūrėta 2019 m. gruodžio 9 d. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A32005L0029.

Teismų praktika:

25. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas „2009 m. kovo 24 d. Vartotojų teisių apsauga vartojimo sutartiniuose santykiuose: teisinio reguliavimo ir teismų praktikos apžvalga, (Teismų praktika 30)“. LAT. Žiūrėta 2019 m. lapkričio 22 d., https://www.lat.lt/lat-praktika/teismu-praktikos-apzvalgos/civiliniu-bylu-apzvalgos/67
26. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas „2010 m. birželio 28 d. Vartotojų teisių apsauga vartojimo sutartiniuose santykiuose: teisinio reguliavimo ir teismų praktikos apžvalga II (vartojimo pirkimo–pardavimo, vartojimo rangos, civilinės atsakomybės vartojimo teisiniuose santykiuose taikymo klausimai), (Teismų praktika 33)“. LAT. Žiūrėta 2019 m. gruodžio 5 d. https://www.lat.lt/lat-praktika/teismu-praktikos-apzvalgos/civiliniu-bylu-apzvalgos/67.
27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. E3K-3-131-378/2019. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=9386e0a4-57a6-4c1b-82d5-2856f9507099.
28. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas „2018 m. liepos 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. E3K-3-289-1075/2018“. LITEKO. Žiūrėta 2019 m. gruodžio 5 d. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=7499ca9f-ac77-4c36-894f-f80808c2fe0c.
29. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas „2016 m. sausio 29 d. Nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-28-421/2016. LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=ac765ee3-9ec9-4879-8ac5-e12857ebff6a.
30. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2016 m. lapkričio 18 d. nutartis, civilinėje byloje Nr. e2A-1700-565/2016“. LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=32f40ed5-6df1-419c-a6a8-3c1ca90e29c5.

31. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas „2015 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-149-706/2015“ . LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=3d727f72-0b97-43d5-b25e-5c23a34971a2.
32. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas „2013 m. spalio 7 d. nutartis, civilinėje byloje Nr. 3K-7-395/2013“ . LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=1fdd95fc-28e7-410d-b2e7-d0d1b42cd4bb.
33. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas „2012 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-315/2012“. LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=d0d14836-7237-495d-9fb2-df66f6f400e4.
34. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-144/2012“. LITEKO. Žiūrėta 2019 m. gruodžio 9 d. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=b41d230a-f2c1-4977-936c-04808f44d71b.
35. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas „2011 m. spalio 18 d. nutartis, civilinėje byloje Nr. 3K-3-397/2011“. LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=b1e3bf8e-4b67-44da-9867-ac52099753bf.
36. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas „2011 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3k-3-239/2011“. LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=31514ef9-9984-479a-9e06-eff074215f8b.
37. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas „2011 m. kovo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-137/2011“ . LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=b236b419-7c4d-48f9-8bb4-eb0b5083adee.
38. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas „2009 m. gruodžio 1 d. nutartis, civilinėje byloje Nr. 3K-3-541/2009”. LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=94ed3b2d-6a73-4f18-ac42-e0d6fa4b7382.
39. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas „2009 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-502/2009“. LITEKO. žiūrėta 2019 m. lapkričio 15 d.

http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=46983373-72a2-4c9a-b04e-f61e58648ba7

40. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas „2006 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-141/2006“. LITEKO. žiūrėta 2019 m. gruodžio 5 d. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=5344e587-71b3-47fc-9e5e-f99cfd9ad9ab
41. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2005 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-458/2005“. Teisės gidas. Žiūrėta 2019 m. gruodžio 15 d. http://www.teisesgidas.lt/modules/paieska/lat.php?id=28838
42. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas „2004 m. sausio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-24/2004“. Teisės gidas. Žiūrėta 2019 m. gruodžio 9 d. http://www.teisesgidas.lt/modules/paieska/lat.php?id=24199.
43. Lietuvos apeliacinis teismas „2018 m. kovo 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. E2A-597-330/2018“. LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=2e6f1085-905a-41e5-8267-31b6bf62aa13.
44. Vilniaus apygardos teismas „2019 m. gegužės 30 d. nutartis, civilinėje byloje Nr. E2A-826-803/2019“. LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=06fcf38a-5db1-4e75-a8d5-4171b27c4d69.
45. Kauno apygardos teismas „2019 m. vasario 12 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2S-445-773/2019“. LITEKO. Žiūrėta 2019 m. gruodžio 11 d. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=242a3c6f-512e-4899-80c3-9abc36b2999c.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika:

46. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas „2018 m. spalio 4 d. sprendimas byloje Nr. C-105/17“. Oficiali Europos Sąjungos Teisingumo Teismo svetainė. Žiūrėta 2019 m. gruodžio 15 d. http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=206437&pageIndex=4&occ=first&part=1&text=&dir=next&doclang=LT&mode=req&cid=4635495.
47. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas „2015 m. rugsėjo 3 d. sprendimas byloje Nr. C-110/14“. Oficiali Europos Sąjungos Teisingumo Teismo svetainė. http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=166821&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3888769.
48. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas „2015 m. sausio 15 d. sprendimas byloje Nr. C-537/13“. Oficiali Europos Sąjungos Teisingumo Teismo svetainė. Žiūrėta 2019 m. gruodžio

15 d. http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=161389&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3661050.

49. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas „2010 m. gegužės 20 d. sprendimas byloje Nr. C-56/09“. Oficiali Europos Sąjungos Teisingumo Teismo svetainė. http://curia.europa.eu/juris/celex.jsf?celex=62009CJ0056&lang1=en&lang2=LT&type=TXT&ancre=.
50. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas „2009 m. lapkričio 17 d. sprendimą byloje C-169/08 Presidente del Consiglio dei Ministri /Regione Sardegna“. Oficiali Europos Sąjungos Teisingumo Teismo svetainė. http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=73491&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2452344.
51. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas „2007 m. gruodžio 18 d. sprendimas byloje Nr. C-281/06“. Oficiali Europos Sąjungos Teisingumo Teismo svetainė. http://curia.europa.eu/juris/celex.jsf?celex=62006CJ0281&lang1=en&lang2=LT&type=TXT&ancre=.
52. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas „2005 m. sausio 20 d. sprendimas byloje Nr. C-464/01“. Oficiali Europos Sąjungos Teisingumo Teismo svetainė. Žiūrėta 2019 m. gruodžio 15 d. http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=49857&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1614943.
53. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas „2003 m. gruodžio 11 d. sprendimas byloje Nr. C-215/01“. Oficiali Europos Sąjungos Teisingumo Teismo svetainė. Žiūrėta 2019 m. gruodžio 15 d. http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=48799&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=5404398.
54. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas „2003 m. birželio 26 d. sprendimas byloje Nr. C-422/01“. Oficiali Europos Sąjungos Teisingumo Teismo svetainė. http://curia.europa.eu/juris/celex.jsf?celex=62001CJ0422&lang1=en&lang2=PT&type=TXT&ancre=.
55. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas „2001 m. lapkričio 22 d. Sprendimas sujungtose bylose Nr. C-541/99, C-542/99, Rink. p. I-09049, 17 p.“. Oficiali Europos Sąjungos Teisingumo Teismo svetainė. Žiūrėta 2019 m. gruodžio 15d. http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=46869&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2090591.

56. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas „2000 m. birželio 27 d. sprendimas sujungtose bylose Nr. C-240/98, C-244/98 29“. Oficiali Europos Sąjungos Teisingumo Teismo svetainė. Žiūrėta 2019 m. gruodžio 5 d. http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=45392&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3367146.
57. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas „1999 m. rugsėjo 9 d. sprendimas byloje Nr. C-108/98, RI.SAN“. Oficiali Europos Sąjungos Teisingumo Teismo svetainė. http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?oqp=&for=&mat=or&jge=&td=%3BALL&jur=C%2CT%2CF&num=C-108%252F98&page=1&dates=&pcs=Oor&lg=&pro=&nat=or&cit=none%252CC%252CCJ%252CR%252C2008E%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252Ctrue%252Cfalse%252Cfalse&language=en&avg=&cid=1185160.
58. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas „1998 m. kovo 17 d. sprendimas Nr. C-45/96“. Oficiali Europos Sąjungos Teisingumo Teismo svetainė. http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=43487&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3360058
59. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas „1997 m. liepos 3 d. sprendimas byloje Nr. C-269/95“. Oficiali Europos Sąjungos Teisingumo Teismo svetainė. http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=43682&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1601988.
60. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas „1997 m. birželio 5 d. byloje Nr. C-56/96, VT4 Ltd“. Oficiali Europos Sąjungos Teisingumo Teismo svetainė. http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=100837&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1246418.
61. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas „1995 m. lapkričio 30 d. sprendimas byloje Nr. C-55/94“. Oficiali Europos Sąjungos Teisingumo Teismo svetainė. Žiūrėta 2019 m. gruodžio 15 d. http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=99599&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2356759.
62. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas „1994 m. kovo 24 d. sprendimas byloje Nr. C-275/92“. Oficiali Europos Sąjungos Teisingumo Teismo svetainė. Žiūrėta 2019 m. gruodžio 15 d. http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=98573&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2956561.
63. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas „1993 m. gruodžio 7 d. sprendimas byloje Nr. C-109/92”. Oficiali Europos Sąjungos Teisingumo Teismo svetainė. Žiūrėta 2019 m. gruodžio

15d. http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=98527&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2356619.

64. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas „1991 m. kovo 14 d. sprendimas byloje Nr. C-361/89“. Oficiali Europos Sąjungos Teisingumo Teismo svetainė. Žiūrėta 2019 m. gruodžio 15 d. http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?docid=96956&pageIndex=0&doclang=EN&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=4575825.
65. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas „1984 m. sausio 31 d. sprendimas sujungtose bylose Nr. C-286/82 ir C-26/83“. Oficiali Europos Sąjungos Teisingumo Teismo svetainė. Žiūrėta 2019 m. gruodžio 15 d. http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=92216&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1247170.

Specialioji literatūra:

66. Novikovienė, Lina. „Vartojimo sutarties sampratos probleminiai aspektai“, iš „*Vartotojų teisių apsaugos Europos Sąjungoje teisiniai aspektai: vartotojo, kaip sutarties šalies, apsauga: mokslo darbų rinkinys*“. Lina Novikovienė 13-24. (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2013).
67. Bublienė, Danguolė. „*Monografija: Vartojimo sutarčių nesąžiningų sąlygų kontrolė*“, Vilnius: registrų centras, 2009.
68. Novikovienė, Lina. „Kai kurie vartotojo sampratos aspektai” iš Vartotojų teisių apsaugos teisiniai aspektai Europos Sąjungoje: mokslo darbų rinkinys. Lina Novikovienė, 27-35. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2011.
69. Novikovienė, Lina, „Vartojimo sutarties doktrina ir praktika“, iš *Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas: pirmieji dešimt galiojimo metų: mokslo studija*, Gediminas Sagatys ir kt., 897-934. Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas, 2013.
70. Bublienė, Danguolė. „Silpnesnės šalies apsaugos principo įgyvendinimas kontroliuojant nesąžiningas vartojimo sutarčių sąlygas”, *Jurisprudencija*, 9(99) (2007): 41-47. https://www3.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/2680/2484.
71. Vėgėlė, Ignas, *Europos Sąjungos teisė: Vidaus rinkos laisvės, konkurencija ir teisės derinimas*. Vilnius: Registrų centras, 2011.
72. Druseikaitė, Toma, „Vartotojo sąvokos problematika finansinių paslaugų aspektu”. Magistro baigiamasis darbas, Mykolo Romerio universitetas, 2013. https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:35436862/datastreams/MAIN/content.

73. Mikelaitytė Juratė, „Vartotojo samprata teisės aktuose, teismų praktikoje ir teisės doktrinoje". Magistro baigiamasis darbas, Mykolo Romerio universitetas, 2013. https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:1990525/datastreams/MAIN/content.
74. Norvaišytė, Laura „Paslaugų sutartys: CK ir DCFR palyginimas". Magistro baigiamasis darbas, Vilniaus Universitetas, 2014. https://epublications.vu.lt/object/elaba:2152777/.
75. Jankauskienė, Daiva. „Atlygintinų paslaugų sutarties ypatumai". Magistro baigiamasis darbas, Mykolo Romerio Universitetas, 2013. https://elaba.lvb.lt/primo-explore/fulldisplay?docid=ELABAETD1878079&context=L&vid=ELABA&lang=lt_LT&search_scope=eLABa&adaptor=Local%20Search%20Engine&tab=default_tab&query=any,contains,atlygintin%C5%B3%20paslaug%C5%B3%20sutarties%20ypatumai&offset=0.
76. Cuyvers, Armin „Freedom of Establishment and the Freedom to Provide Services in the EU", iš *East African Community Law: Institutional, Substantive and Comparative EU Aspects*, Emmanuel Ugirashebuja, John Eudes Ruhangisa, Tom Ottervanger and Armin Cuyvers, 377. Leidenas: Brill | Nijhoff, 2017.
77. Arndt Künnecke „Naujieji ES vartotojų teisių apsaugos standartai? Nauja vartotojų teisių direktyva 2011/83/ES", *Jurisprudencija* 20(3), (2013): 968, https://www3.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/1501/1445.

Travoix preparatoires:

78. Europos Komisija, „Komisijos pranešimas Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais aiškinimo ir taikymo gairės", 2019/C 323/04". OJ. Žiūrėta 2019 m. lapkričio 15 d. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A52019XC0927(01)&from=EN.
79. Europos Komisijos teisingumo generalinis direktoratas. „2014 m. birželio mėn. Rekomendacinis dokumentas dėl 2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/83/ES dėl vartotojų teisių, kuria iš dalies keičiamos Tarybos direktyva 93/13/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/44/EB bei panaikinamos Tarybos direktyva 85/577/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/7/EB". https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/consumers/consumer-contract-law/consumer-rights-directive_lt.
80. Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law Draft Common Frame of Reference (DCFR), Outline Edition, ISBN 978-3-86653-097-3, 2009. https://www.law.kuleuven.be/personal/mstorme/2009_02_DCFR_OutlineEdition.pdf.
81. Europos Komisija „Komisijos Žalioji knyga dėl politinių galimybių sukurti Europos sutarčių teisę vartotojams ir įmonėms, /* KOM/2010/0348 galutinis */". EUR-LEX. Žiūrėta 2019 m.

gruodžio 9 d. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A52010DC0348.

82. „Lietuvos Respublikos turizmo įstatymo Nr. VIII-667 pakeitimo įstatymo projekto ir Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.2283 straipsnio, šeštosios knygos XXXV skyriaus trečiojo skirsnio ir kodekso priedo pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas, Reg. Nr. XIIIP-1139, XIIIP-1140, 2017 m. rugsėjo 27 d.". LRS. Žiūrėta 2019 m. gruodžio 9 d. https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/4b1d7340a34d11e7a65c90dfe4655c64?jfwid=5w7avxewq.

Kita:

83. Mańko, Rafał. „The Notion of 'consumer' in EU Law". *Library of the European Parliament, Members' Research Service*. https://europarl-eplibrary.hosted.exlibrisgroup.com/primo-explore/fulldisplay?docid=32EPA_EP_RESEARCH_DS545704%2FFULL%2FEN&context=L&vid=32EPA_V1&lang=en_US&search_scope=32EPA_Everything&adaptor=Local%20Search%20Engine&tab=default_tab&query=any,contains,the%20notion%20of%20%27consumer%27%20in%20EU%20law.
84. „ES kompetencija". Oficiali Europos Sąjungos interneto svetainė. Žiūrėta 2019 m. gruodžio 5 d. https://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/competences/faq?lg=lt#q1.
85. „ES teisė". Oficiali ES interneto svetainė. Žiūrėta 2019 m. lapkričio 10 d. https://europa.eu/european-union/law_lt.
86. Lietuvių kalbos žodynas. Žiūrėta 2019 m. lapkričio 21 d. http://www.lkz.lt/Visas.asp?zodis=teikti&lns=-1&les=-1&id=26034350000.
87. Simon Bunce. „Analysis: Your guide to packages and Linked Travel Arrangements". *Travel weekly*. 2015 m. rugpjūčio 10 d. http://www.travelweekly.co.uk/articles/56210/analysis-your-guide-to-packages-and-linked-travel-arrangements.
88. Bublienė, Danguolė. „Vartotojų apsaugos teisės paskaitos". Oficiali Vilniaus Universiteto svetainė. Žiūrėta 2019 m. lapkričio 28 d. http://web.vu.lt/tf/d.bubliene/files/2013/10/Prezentacija_1-tema_2013-m_v1_ruduo.pdf.

ANOTACIJA

Baigiamajame darbe tiriamos bendrosios vartojimo sutarčių kvalifikavimo taisyklės bei nustatomi atlygintinų paslaugų teikimo sutarčių kvalifikavimo vartojimo sutartimis ypatumai. Kadangi visoms sutarčių rūšims yra taikomi vienodi kvalifikavimo kriterijai, vertinamas poreikis formuoti specialias atlygintinų paslaugų sutarčių kvalifikavimo taisykles bei poreikis Lietuvos nacionalinėje teisėje išplėsti vartotojo koncepcijos apimtį subjektų atžvilgiu.

Tyrimo metu nustatyta, kad paslaugų teikėjo identifikavimas verslininku yra formalus, nes jo bruožai visais atvejais atitinka verslininko požymius. Taip pat verslininkas šioje sutarties rūšyje visuomet yra pasiūlos pusėje. Specialus asmens sveikatos priežiūros paslaugų sutarties dalykas lemia sutarties dalyko priskyrimą kvalifikavimo kriterijams, todėl šia apimtimi turi keistis doktrininis požiūris, pritaikant nustatytą išimtį. Teisinio tikrumo principo įgyvendinimui, vartotojo sąvokos reglamentavimas turi būti išplečiamas, kad apimtų juridinių asmenų sudaromas sutartis galutinių vartotojų naudai. Be to, nustatyta, kad specialūs paslaugų teikimo sutarties kvalifikavimo kriterijai yra nustatyti organizuotos turistinės kelionės sutarčiai, nes pastaroje taikoma speciali vartotojų (turistų) apsauga, tačiau nepaisant to, ši sutarties rūšis gali būti taip pat kvalifikuojama vartojimo sutartimi pagal bendrąsias kvalifikavimo taisykles.

Reikšminiai žodžiai: vartotojas, verslininkas, atlygintinų paslaugų teikimo sutartis, specialus sutarties dalykas, organizuotos turistinės kelionės sutartis.

ABSTRACT

In this master thesis author examines common rules for qualifying contracts to a consumer contract group, as well as indicates Peculiarities of Qualification of a Service Contract as a Consumer Contract. Since same qualification criteria apply for qualification of any type of contract as a Consumer Contract, author assesses a need to set special qualification rules for remunerated service contracts, as well as, a need to expand scope of contractors that fall under a concept of a consumer in the national law of the Republic of Lithuania.

During the study, it was found that identification of service provider as a businessman in a consumer contract is formal because this subject always matches the requirements of a businessman. Additionally, businessman is always on a supply side when entering into a contract with a consumer. Special subject of healthcare service contract forms that subject of a contract has to be considered as one of the qualification criteria. Therefore, the view of the doctrine has to be changed accordingly by applying stated exception. Additionally, in order to ensure principle of a legal certainty, regulation of consumer concept has to be extended, so it would cover legal entities entering into contracts with businessman for the benefit of the end consumers. In addition, specific criteria for qualifying a service contract are laid down for a package tour contract, which is subject to specific consumer protection. Nevertheless, such type of contract can still be qualified as a general consumer contract, provided that content of the contract meets the qualification criteria to be qualified as a consumer contract.

Key words: consumer, commercial subject, remunerated service contracts, special object of a contract, package tour contract.

SANTRAUKA

PASLAUGŲ TEIKIMO SUTARTIES KVALIFIKAVIMO VARTOJIMO SUTARTIMI YPATUMAI

Vartojimo sutartis yra skėčio tipo sutarčių grupė, apimanti atskiras vartojimo sutarčių rūšis, skirstomas pagal sutarties dalyką. Tai yra vartotojų teisės išraiška, kuria siekiama įgyvendinti silpnesnės sutarties šalies apsaugos principą. Vartotojo ir verslininko bei jų sutarties sudarymo tikslų identifikavimas suformuoja bendruosius vartojimo sutarčių kvalifikavimo kriterijus. Vartotojas – fizinis asmuo, sudarantis sutartį tikslais, nesusijusiais su jo verslo veikla. Verslininkas – bet kokios formos juridinis ar fizinis asmuo, sudarantis sutartį tikslais, susijusiais su jo verslo ar profesine veikla.

Iš esmės, visos sutartys kvalifikuojamos taikant bendruosius kvalifikavimo kriterijus, tačiau specifinis atlygintinų paslaugų teikimo sutarčių dalykas išryškina kvalifikavimo ypatumus kitų sutarčių atžvilgiu, todėl keliami specialių kvalifikavimo taisyklių nustatymo bei vartotojo sąvokos apimties subjektų atžvilgiu išplėtimo poreikio klausimai. Lietuvos nacionalinės teisės atlygintinų paslaugų teikimo sutarties dalykas, kuriuo paslaugų teikėjas įsipareigoja kliento užsakymu ir interesais atlikti intelektinio ar panašaus pobūdžio aktyvius veiksmus, rezultatu nesukuriančius materialaus objekto, siaurina plačią Europos Sąjungos paslaugų sutarties sampratą. Kadangi preziumuojama, jog paslaugų teikėjas veikia srityje, kurią gerai išmano, atlieka aktyvius veiksmus už atlyginimą, dėl to visais atvejais atitinka verslininko požymius ir jo kvalifikavimas tampa formalus. Tai atskiria teisinių paslaugų teikimo sutarčių kvalifikavimą nuo pavedimo sutarčių bei pirkimo-pardavimo sutarčių kvalifikavimo. Taip pat verslininkas atlygintinėse vartojimo paslaugų teikimo sutartyse visada veikia tik pasiūlos pusėje, tuo tarpu vartojimo pirkimo-pardavimo sutartyje verslo subjektas sutartyje su vartotoju gali veikti ir paklausos pusėje.

Kiti ypatumai pasireiškia kvalifikuojant atskiras atlygintinų paslaugų teikimo sutarčių rūšis, mat specialus asmens sveikatos priežiūros paslaugų dalykas keičia doktrinoje ir teismų praktikoje suformuotą taisyklę, jog sutarties dalykas nėra kvalifikavimo vartojimo sutartimi kriterijus, pripažįstant išimtį esant specialiam sutarties dalykui, susijusiam su fizinių asmenų interesų tenkinimu. Tačiau dėl išsiskiriančios teismų praktikos ir teisinio reglamentavimo, kyla poreikis išplėsti nacionalinę vartotojo apimtį subjektų atžvilgiu. Taip pat specialus organizuotos turistinės kelionės paslaugų sutarties turinys, atskira turistams taikoma apsauga ir vartotoją pakeičianti plačios apimties silpnesnė sutarties šalis – turistas, suponuoja, kad tai yra atskira speciali vartojimo sutarčių atšaka. Kai turistas atitinka bendrąją vartotojo koncepciją, ši sutartis taip pat gali būti laikoma vartojimo sutartimi, todėl siekiant tinkamo vartojimo sutarčių kvalifikavimo, ir šioje sutartyje aktualus vartotojo apimties išplėtimas.

SUMMARY

PECULIARITIES OF QUALIFICATION OF A SERVICE CONTRACT AS A CONSUMER CONTRACT

Consumer contract is an umbrella type contract group, covering separate types of contracts allocated based on subject of a contract. Consumer contract is an expression of consumer law by which it is sought to implement principle of protection of the weak party. Identification of Consumer and Businessman entering into a contract with each other, forms common rules of qualification of a contract as a consumer contract. Consumer is a natural person who enters into a contract for the purposes outside his business or profession, who is presumed to be a weaker party. Businessman is entity of any form or a natural person who enters into a contract for purposes related to his business or profession.

Essentially, all types of contracts are qualified as consumer contracts when common criteria of qualification are met. However, special subject of service contracts emphasizes peculiarities of assignation of such contract to consumer contract group compared to other types of contracts. Therefore, it is questioned whether there is a need of special qualification rules for remunerated service contracts and whether there is a need for extensions of contractors that are covered by the concept of a consumer in the national law of Lithuania. Construction of remunerated service contract in the national law is expressed in the following way – a service provider undertakes to conduct active intellectual or similar type of actions for the customer and at customer's request that does not create a material object as a result. Such concept narrows down wide concept of service contract formed in European Union law. Since it is presumed that service provider acts in the field at which he specializes in, performs remunerated actions, in all contracts service provider matches features of a businessman, hence, qualification of this subject becomes formal. Such feature distinguishes qualification of legal services contracts from empowering contracts. Also, latter feature commonly distinguishes qualification of remunerated consumer service contracts from qualification of consumer trade contracts. Additionally, businessman in remunerated service contract always enters into a contract on a supply side, while businessman in trade contracts might enter into a contract with consumer on the demand side.

Other peculiarities are formed by qualifying separate types of remunerated service contracts. Special object of healthcare services changes the rule formed in doctrine and court practice stating that subject of a contract is not considered to be a qualification criterion. Therefore, an exception is formed that special subject of a contract related to private interest of a natural person is a criterion to qualify a specific contract as a consumer contract. However, due to differences of court practice and national legislation, there is a need to extend the type of

contractors that form national concept of the consumer. Also, a special content of packaged tour contract, separate protection applied to the tourists and the concept of the tourists, which replaces the concept of a consumer as a weaker party of a contract in tourism services, forms that packaged tour contract is a separate branch of consumer contracts. Nevertheless, provided that tourist matches features of a consumer concept, this contract can be qualified as a general consumer contract. Therefore, the extension of the scope of contractors covered by the concept of the consumer is relevant for the purposes of this contract as well.